

UNIVERZITA PALACKÉHO OLOMOUČ
Pedagogická fakulta
Ústav speciálněpedagogických studií

Bc. Martina Janderová
II. ročník – navazující kombinované studium
Obor: Speciální pedagogika – raný věk

**PSYCHOMOTORICKÝ VÝVOJ DÍTĚTE OD NAROZENÍ DO 3 LET
VYRŮSTAJÍCÍ V ÚSTAVNÍ PÉČI**

Diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Petra Jurkovičová, Ph.D.

OLOMOUČ 2013

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Psychomotorický vývoj dítěte od narození do 3 let vyrůstající v ústavní péči vypracovala samostatně pod vedením vedoucí diplomové práce, a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou všechny citovány a uvedeny v seznamu publikací.

V Liberci dne 16. června 2013

.....

vlastnoruční podpis

„Dětství má nárok na zvláštní péči a pomoc.“

Neznámý autor

Poděkování

Ráda bych touto cestou vyjádřila poděkování Mgr. Petře Jurkovičové, Ph.D. za její odborné rady, věcné připomínky a vstřícný přístup při vedení mé diplomové práce. Rovněž bych chtěla poděkovat vedení a zaměstnancům Dětského centra Sluníčko v Liberci za poskytnutí praktického zázemí a cenných informací. V neposlední řadě patří poděkování mým blízkým za jejich trpělivost a podporu.

OBSAH

ÚVOD.....	6
TEORETICKÁ ČÁST	8
1 RODINA.....	9
1.1 DEFINICE RODINY	9
1.2 HISTORICKÝ VÝVOJ RODINY	10
1.2.1 Období pravěku a matriarchátu.....	10
1.2.2 Starověké Řecko a Řím	10
1.2.3 Období středověku	11
1.2.4 Od období renesance až po současnost	12
1.3 FUNKCE RODINY	13
1.4 VÝCHOVNÉ STYLY RODIČŮ	15
1.5 RODINA A DÍTĚ S POSTIŽENÍM.....	16
2 PSYCHOMOTORICKÝ VÝVOJ DÍTĚTE.....	18
2.1 PRENATÁLNÍ OBDOBÍ	19
2.2 NOVOROZENECKÉ OBDOBÍ	22
2.2.1 Období porodu	22
2.2.2 Novorozenecké období.....	23
2.3 KOJENECKÉ OBDOBÍ	28
2.3.1 Vývoj poznávacích procesů.....	29
2.3.2 Vývoj sluchového vnímání a základy řeči.....	32
2.3.3 Kognitivní vývoj	32
2.3.4 Emoční vývoj.....	33
2.3.5 Socializace	34

2.3.6 Vývoj vztahu k sobě.....	37
2.4 BATOLECÍ OBDOBÍ	38
2.4.1 Motorické dovednosti.....	38
2.4.2 Vývoj poznávacích procesů.....	39
2.4.3 Vývoj řeči	41
2.4.4 Hra.....	43
2.4.5 Vývoj emocí.....	44
2.4.6 Socializace	45
2.4.7 Dětská osobnost	47
3 ÚSTAVY.....	49
3.1 HISTORIE KOJENECKÝCH ÚSTAVŮ A DĚTSKÝCH DOMOVŮ PRO DĚTI DO 3 LET V PRŮBĚHU 20. STOLETÍ	49
3.2 DŮVODY UMÍSŤOVÁNÍ DĚTÍ DO ÚSTAVŮ	51
3.3 MOŽNOSTI PÉČE O DĚTI V TĚCHTO ZAŘÍZENÍCH – VÝHODY A NEVÝHODY	52
3.4 DĚTSKÉ CENTRUM SLUNÍČKO LIBEREC	54
3.4.1 Kojenecké oddělení.....	55
3.4.2 Dětské oddělení.....	55
PRAKTICKÁ ČÁST.....	57
4. VYMEZENÍ KAZUISTIKY.....	58
4.1 HODNOCENÍ PSYCHOMOTORICKÉHO VÝVOJE V PRAXI	58
4.2 KAZUISTIKA Č. 1	59
4.3 KAZUISTIKA Č. 2	65
4.4 KAZUISTIKA Č. 3	73
4.5 KAZUISTIKA Č. 4	78

4.6 KAZUISTIKA Č. 5	85
ZÁVĚR.....	93
SEZNAM PUBLIKACÍ A DALŠÍCH ZDROJŮ	95
SEZNAM PŘÍLOH.....	99
ANOTACE	100

ÚVOD

O rodinném soužití můžeme mluvit tam, kde rodiče uspokojují psychické potřeby dítěte, a dítě uspokojuje psychické potřeby rodičů. (Matějček, 2005)

Na úvod jsme použily slova profesora Matějčka, která jasně vystihují základní princip fungování rodiny. Když není tento princip dodržován, dochází k neuspokojování základních psychických potřeb.

Každé dítě vyrůstající v ústavním zařízení, prožilo nebo prožívá určitou míru psychické deprivace, ať už se jedná o deprivaci kognitivní, citovou, podnětovou nebo sociální. Děti z ústavních zařízení můžeme rozdělit do dvou skupin. První skupinu tvoří děti, které se do ústavního zařízení dostaly ihned po narození. Tyto děti nemají možnost srovnání života v normální rodině a pobytu v zařízení, a znají pouze prostředí ústavu. Druhou skupinu tvoří děti, které se do ústavního zařízení dostanou v pozdějším věku. Tedy mají již své zkušenosti ze života v rodině. Je vytvořena citová vazba s matkou nebo jinou blízkou osobou, a následné přerušení této vazby dítě velkou mírou ovlivní v negativním směru. Ačkoliv se jedná o děti ve věku do tří let a může se zdát, že si dítě z tohoto období v pozdějším věku nic nepamatuje, opak je pravdou. Dítě si s sebou nese velké zklamání z toho, že zůstalo opuštěné a stýská se mu po rodině. Stejně tak si však dítě může odnášet z rodiny negativní zkušenosti (např. v podobě zanedbávání, týrání apod.) a změna prostředí mu jediné prospěje. S velkou nadsázkou se dá tedy říci, že děti z první skupiny jsou na tom lépe v porovnání s dětmi z druhé skupiny.

Impulzem pro napsání této práce jsou mé osobní zkušenosti v práci s dětmi ve věku do tří let vyrůstajícími v ústavním zařízení. Život dětí vyrůstajících v ústavu představuje široké a nevyčerpatelné téma. A právě každodenní kontakt s těmito dětmi mě inspiroval k tomu, abych se zaměřila na to, jak probíhá psychomotorický vývoj dítěte vyrůstajícího v ústavním zařízení, v porovnání s všeobecně známým psychomotorickým vývojem dítěte vyrůstajícího v rodině. Hlavním cílem této diplomové práce je tedy snaha o zjištění a zhodnocení probíhajícího psychomotorického vývoje dítěte vyrůstajícího v ústavním zařízení a stanovení, zda vývoj probíhá v rámci podmínek přiměřeně, opožděně nebo předčasně vůči stanovené normě.

První část práce je zaměřena na teoretické poznatky o rodině a ústavní péči, ale také především na popis psychomotorického vývoje dítěte. Druhá část je věnována kazuistikám pěti dětí ve věku do čtyř let, které vyrůstají v ústavním zařízení.

TEORETICKÁ ČÁST

1 RODINA

1.1 DEFINICE RODINY

Rodinou a jejími teoriemi, zákonitostmi vývoje, projevy, výchovou dětí, chováním a jednáním jejích členů a jejím významem se zabývá celá řada vědních oborů: sociální psychologie, sociální pedagogika, psychologie rodiny, patopsychologie, sociologie rodiny, pedopsychologie, psychopatologie, pedagogika volného času, politologie, etnologie, speciální pedagogika a další. Každý z těchto oborů zkoumá rodinu z různého úhlu pohledu. Pro demonstraci uvádíme příklady několika definic. (Veselá a kol., 2005)

„O rodině můžeme mluvit až tehdy, když se muži a ženě, kteří spolu žijí, narodí dítě. Rodinu tedy automaticky netvoří lidé, toho či onoho pohlaví, kteří spolu pouze žijí v jednom bytě anebo kteří spolu pouze vedou společnou domácnost. Rodinu tak netvoří ani manželské bezdětné páry, netvoří ji ani bezdětné páry žijící spolu ve volném svazku anebo páry žijící spolu mimo své anebo svá manželství. Rodinu tak netvoří ani páry homosexuální. Tato skutečnost však neznamena, že rodinným životem nemohou spolu žít nesezdané páry, kde si jeden nebo oba partneři do tohoto soužití přivedou své biologické děti.“ (Veselá a kol., 2005, s. 11)

Definice rodiny podle Psychologického slovníku:

„Rodina je společenská skupina spojená manželstvím nebo pokrevními vztahy a odpovědností a vzájemnou pomocí.“ (Hartl, Hartlová, 2009, s. 512)

Definice rodiny ze sociologického hlediska od Možného:

„Rodina představuje sociální zařízení, jehož základním účelem je vytvářet soukromý prostor pro reprodukci společnosti, stíněný proti vířícímu a nepřehlednému světu veřejnému. Chrání své členy, nemění svůj tvar, vnitřní uspořádání ani habitus a změny ve svém okolí vyrovnává.“ (Možný, 2008, s. 14)

Legislativní definování rodiny v naší zemi teoreticky neexistuje. Žádný zákon obecně platnou definici rodiny neobsahuje. Některé zákony se sice zmiňují o rodině, ale každý jen

z hlediska svého účelu. (např. zákon o rodině č. 94/1963 Sb. pojednává o vzniku rodiny v souvislosti vstoupení do manželství)

1.2 HISTORICKÝ VÝVOJ RODINY

„Rodina“ byla mezi námi od stvoření světa. V této kapitole se budeme věnovat popisu vývoje rodiny od nejstarších dob až po současnost.

1.2.1 Období pravěku a matriarchátu

V tomto období žil člověk ve skupině a můžeme téměř s jistotou říct, že se jednalo o pokrevně spřízněnou skupinu. Tato skupina sdílela stejné teritorium, náboženský kult a vnitřní i vnější ekonomické vazby. Uvádí se, že nejmenší jednotkou všech známých společností je rodina a vytvořily ji všechny známé společnosti. Proto se předpokládá, že existovala už v době kamenné. (Matoušek, 2003)

S tím souhlasí i Mlčák ve své knize Vybrané kapitoly z psychologie manželství a rodiny (1996), který uvádí, že na pravděpodobnou existenci rodiny v mladší době kamenné ukazují nalezené archeologické nálezy. Dále uvádí, že někteří autoři nevyklučují existenci tzv. matriarchátu, což představuje typ společenského uspořádání, kde má dominantní postavení v rodině i ve společnosti žena.

1.2.2 Starověké Řecko a Řím

Řecko

Rodina zde byla striktně patriarchální. Hlavní slovo měl v rodině muž a žena byla podřízená. „Dítě bylo považováno za právoplatnou bytost až v okamžiku, kdy dostalo jméno.“ (Matoušek, 2003, s. 23). Dítě dostalo jméno až deset dní po porodu. Tradičně se chlapcům dávalo jméno po dědečkovi z otcovy strany. Jak už jsme zmínily, o všem v rodině rozhodoval otec. Měl právo rozhodnout o potratu dítěte či o jeho odložení. Děti se v košících nebo hliněných nádobách odkládaly na veřejná místa nebo byly házeny do propasti Tajgetu. Byly odkládány zejména děti přespočetné a nemanželské, ale také děti nedonošené, nemocné a viditelně handicapované. Odložené děti mohly přežít pouze

několik hodin. Pokud se jich někdo ujal, mnohdy se staly otroky těch, kteří je vychovali. (Matoušek, 2003; Valenta, Müller a kol., 2007)

Ženy se v této době neúčastnily veřejného života. Žily v domácnosti a staraly se o všechny domácí práce. Bylo jim také odepřeno vyšší vzdělání. (Mlčák, 1996)

Řím

Římané si rodiny cenili natolik, že ji ve svém prvním právním kodexu – tzv. Dvanáct desek označili jako základní jednotku společnosti. S krizí římské republiky se dostává do krize i rodina. Mění se postavení žen, které již nejsou uznávány jen jako matky pečující o dítě a domov, ale mohou vykonávat různá povolání kromě povolání bankéře a práce v oblasti práva. (Matoušek, 2003)

Císař Augustus vydal několik zákonů, které měly posílit rodinná pouta. V zákonech se psalo např. o zvýhodňování rodin s více dětmi, další byl zaměřen proti cizoložnictví atd.

V Římě byly nechtěné či postižené děti házeny do řeky Tibery nebo ponechány u cesty svému osudu. (Matoušek, 2003; Valenta, Müller a kol., 2007)

1.2.3 Období středověku

Rodina představuje ve středověku instituci, bez které by jedinec mohl jen těžko existovat. V tomto období je běžné soužití širší rodiny. Dětství bylo krátké, pouze do osmi let věku dítěte. Pak se dítě stalo dospělým a začalo pracovat v zemědělství anebo se vydalo do učení.

Středověká rodina je velmi podobná rodině antické. Vedoucí postavení má v rodině muž a žena má podřízenou roli. Stále převládá necitelnost vůči nenarozeným či narozeným dětem. Rodina představuje v této době nejen společenskou jednotku, ale také jednotku výrobní a výchovnou.

K dětem s postižením lidé přistupovali dvojím způsobem. Jedni je označovali za „děti Boží“, na něž shlédli Bůh a vyvolil je. A druhá skupina k nim přistupovala jako k dětem, jež označovaly za „zplozence ďáblův“. Nicméně v tomto období začaly vznikat první naleziště a klášterní hospitály. (Matoušek, 2003)

1.2.4 Od období renesance až po současnost

V období renesance stále převládá nezájem o rodinu. Stále pokračuje odkládání dětí do nalezinců a posílání dětí na učení do cizích rodin.

V 18. století se stále více rozvíjí proces emancipace žen. Začíná se rozpadat patriarchální rodina, která do té doby byla otevřená vůči komunitě. Jednání členů rodiny bylo plně pod kontrolou veřejnosti a neměli potřebu nějakého citového soukromí. (Matoušek, 2003)

Přelom 19. a 20. století s sebou přináší industrializaci, která přesouvá pracovní uplatnění z rodiny do továrny. Byla zavedena povinná školní docházka, která odvedla děti na větší část dne do školy. Muž přestal být jediným živitelem rodiny. Jeho prestiž v rodině začala klesat. Výchovná funkce rodiny byla v této době určena jen nejmenším dětem. Jinak byla rodina místem uspokojování citových potřeb jejích členů, místem rekreace, občerstvení a ekonomického přerozdělování peněz. Nejcennějším darem, který rodina předává svým dětem, již není majetek, ale vzdělání. (Matoušek, 2003; Mlčák, 1996)

Česká rodina byla vždy útočištěm. V současné době se stále více prosazuje zastupitelnost otce a matky v domácích pracích. Stále je nutností, aby žena chodila do práce, jelikož rodina by nevystačila s jedním platem. Změna v rodině nastala po roce 1989, kdy se změnilo rodinné chování lidí. Zvyšuje se průměrný věk vstupu do manželství – u mužů 26 let a u žen 24 let. S tím také souvisí snižující se počet narozených dětí. Dnešním trendem je tedy odkládání sňatků a dětí na vhodnější dobu – na dobu, kdy má člověk dokončené vzdělání a alespoň částečně započatou pracovní dráhu. Objevují se však i jisté problémy v rámci rodiny. Např. muž, který se dal na podnikání, nemá na svou rodinu příliš mnoho času, nebo těžce nese větší úspěch manželky apod. Výchova dětí je zaměřena především na dosahování velmi dobrých školních výsledků. A co se týče odměn a trestů je na prvním místě odměn pochvala a následně dárky a peníze. A trestá se formou hubování a výpraskem. Ještě stále můžeme říci, že výchova v našich rodinách je autoritářská, nicméně se v posledních letech těší větší oblibě i výchova demokratická a liberální. (Matoušek, 2003)

Moderní doba s sebou nese moderní trendy. Velmi významným bodem v historii rodiny je schválení zákona o registrovaném partnerství dvojic stejného pohlaví. U nás platí tento zákon č. 115/2006 o registrovaném partnerství od 1. července 2006. Zatím však nebylo povoleno, aby si takto sezdané páry osvojily dítě a stejně tak nemají přístup

k umělému oplodnění. Toto aktuální téma vyvolává bouřlivé debaty a má své zastánce i odpůrce. (www.wikipedia.cz)

1.3 FUNKCE RODINY

Rodina představuje pro své členy instituci ochrany a intimity, citové zázemí a bezpečí. Vůči společnosti plní následující funkce:

- funkci ekonomicko-zabezpečovací
- funkci socializačně-výchovnou
- funkci biologicko-reprodukční
- funkci emocionální (Dunovský, 1986, In Mlčák, 1996)

Dunovský, který přihlíží ke složení rodiny, k její stabilitě, k osobnosti rodičů, vývoji dětí, k sociálně-ekonomickému statusu, rozlišuje čtyři základní typy rodinného soužití:

1. Eufunkční rodina – tento typ zajišťuje optimální tělesný i duševní vývoj dítěte.
2. Problémová rodina – vykazuje poruchy bazálních funkcí. Tyto funkce však neohrožují existenci rodiny a ani zdravý vývoj dítěte.
3. Dysfunkční rodina – pro tento typ rodiny jsou charakteristické vážnější poruchy některých nebo všech funkcí, které poškozují rodinu i vývoj dítěte.
4. Afunkční rodina – zde se vyskytují poruchy rodinných funkcí, které závažným způsobem znemožňují vývoj dítěte a které velmi narušují existenci a smysl rodinného soužití.

Zásadní rozdíl mezi eufunkční a dysfunkční rodinou spočívá především v citlivé rovnováze mezi psychologickými tendencemi, které se v rodině vyskytují (např. dominance a submise, emocionální závislost a nezávislost) a rovnováhou mezi vnitřním prostředím rodiny a vnějším okolím. V eufunkční rodině většinou existuje uznávaný systém hodnot, vzájemná důvěra, zdravý komunikační styl, pomoc, sociální podpora a starost mezi členy, kteří současně respektují svou autonomii a identitu. (Dunovský in Mlčák, 1996)

Existuje však také několik typů dělení problémových, dysfunkčních a afunkčních rodin. K nejvíce rozšířenému dělení patří dělení podle Z. Heluse:

- Rodina nezralá – základem takové rodiny bývá většinou sňatek velmi mladých lidí, v mnoha případech podmíněný neplánovanou až nechtěnou graviditou dívky. Mladí manželé selhávají v rodičovské péči vlivem rozdílných postojů k situaci. Manželé bývají zatím ekonomicky ale i psychologicky závislí na rodičích. Jsou nezralí v oblastech, jako jsou životní hodnoty, zkušenosti a city a dítě pro ně představuje spíše rušivý element než spojující faktor.
- Rodina přetížená – zdrojem problémů je v této rodině např. konflikt mezi manželi, mezi příbuznými, v zaměstnání, se sousedy, úmrtí člena rodiny, neprospěch dítěte, narození dalšího dítěte apod. Rodiče projevují o dítě velký zájem, ovšem vliv nepříznivých událostí má negativní dopad na všechny členy rodiny. Není to ovšem neměnný stav. Po odstranění problému může rodina normálně fungovat.
- Rodina ambiciózní – pro takový typ rodiny bývá typická nadměrná snaha jednoho nebo obou rodičů o úspěch. Přičemž cíle mohou být různé (úspěch v práci, ve sportu, ve studiu apod.). Materiální zajištění dětí je výborné, nicméně děti strádají především v citové oblasti, a nechápou důvod. Paradoxem je, že nespokojenými se postupem času stávají i sami rodiče, neboť se dostávají do bludného kruhu kvůli snaze o stále vyšší materiální zabezpečení.
- Rodina perfekcionistická – tento typ je charakteristický stálým tlakem, kterému jsou vystavováni všichni členi rodiny. Cíl je jediný a to, podávat co nejvyšší a nejdokonalejší výkony. Bohužel to však nebývá v souladu s reálnými schopnostmi a možnostmi členů rodiny. Takovýto typ výchovy vytváří pro rodinu zátěž, která vede k úzkosti, agresi, nejistotě a ztrátě duševní rovnováhy.
- Rodina autoritářská – pro tento typ je charakteristické potlačování osobní autonomie a spontaneity. Děje se tak prostřednictvím zákazů a příkazů. Výchova je založená na represivním systému se škálou trestů a to od ponižování a ironie až po fyzické násilí. Takový styl děti dlouhodobě frustruje. Ústí v apatii, agresi vůči objektům či osobám, negativismu nebo rezignaci. Častěji bývá zdrojem autoritářství v rodině otec. Podobné tendence se pak projevují ve výchovném stylu dětí, když se samy stanou rodiči.
- Rodina protekcionistická – v takovém typu rodiny má hlavní vliv ochránářské a rozmazlující postoje. Většinou je hlavním vedoucím takového typu matka. Ta zbavuje děti odpovědnosti za jejich chování, podřizuje se přáním dětí a nechává se jimi ovládat. Vnější svět bývá vnímán nepřátelsky. Děti bývají vnímány jako

zranitelné, nesamostatné a bezmocné. Vyvolává to u dětí pocit naučené bezmocnosti, narušuje to jejich pozitivní vztah ke světu, a brzdí to snahu o překonání sebe sama.

- Rodina liberální – je charakterizována jako chaotické uspořádání soužití s nejasně vymezenými pravidly. Typické je pro ni přemíra volnosti, improvizace ve výchově rodičů, nedostatek programu. Důsledkem jsou nežádoucí sklony k egoismu, pohrdání autoritami, lenosti apod.
- Rodina odkládající – rodiče přenášejí své povinnosti na jiné členy rodiny. Děje se tak kvůli nadměrné zátěži rodičů, jejich ambicióznosti, nezralosti či kvůli manželské krizi. Často svěřují dítě to péče prarodičům, příbuzným, sousedům, přátelům nebo do různých sociálních institucí. Takto dochází k narušení optimálních psychosociálního vývoje dítěte a objevuje se riziko subdeprivace nebo rovnou deprivace.
- Rodina disociovaná – zde dochází k narušení vnitřních i vnějších vztahů. V důsledku dlouhodobé krize, zanedbávání, alkoholismu, prostituce apod. vedou tyto faktory k vážným projevům maladaptace a psychické deprivace.
(Helus, 1992, In Mlčák, 1996)

1.4 VÝCHOVNÉ STYLY RODIČŮ

Vývoj dítěte ovlivňuje celá řada faktorů jako je např. složení rodiny (její úplnost či neúplnost), vzdělání a profese rodičů, sourozenectví, materiální zabezpečení rodiny, kulturní stránka rodiny, rodinný režim atd.

Z hlediska rodinné výchovy je velice důležitý styl výchovy, který rodiče zvolí pro výchovu svého dítěte. Mlčák ve své knize uvádí tuto základní typologii, která rozlišuje 3 způsoby rodinné výchovy:

1. Autokratický styl – jinak zvaný dominantní či autoritativní výchovný přístup. Rodiče v tomto případě nerespektují potřeby, názory, postoje a přání svých dětí. Neposkytují jim příležitost k samostatnému a iniciativnímu jednání. Rodiče stále řídí činnosti dětí prostřednictvím požadavků, kontrol a příkazů. Tento výchovný styl vyvolává u dětí nespokojenost. Tato nespokojenost se může časem přeměnit buď hyperdominantním interpersonálním chováním s projevy agresivity, nebo

hypersubmisivním chováním s projevy nerozhodnosti, apatie a konformity. Tento styl vede často u dětí k emocionální labilitě.

2. Liberalní styl – volný. Rodiče vedou dítě minimálně, mají na něj málo výchovných požadavků a jejich plnění nekontrolují. U dětí to může vést k egoismu, k nízké disciplinovanosti, k nespolehlivosti a dalším projevům, které mohou v nejhorších případech vygradovat do vážných poruch chování.
3. Demokratický styl – jinak také integrační či kooperativní. Tento styl je založen na skutečnosti, kdy rodiče působí na dítě svým osobním příkladem. Dávají menší množství příkazů, podněcují dětskou iniciativu a individualitu, nechávají dětem prostor pro diskuzi. Tento styl pozitivně rozvíjí osobnostní stránky dítěte a ukazuje se jako nejúčinnější. Pozitivně ovlivňuje zejména schopnost aktivního, kooperativního chování. (Mlčák, 1996)

1.5 RODINA A DÍTĚ S POSTIŽENÍM

Narození dítěte představuje pro rodiče a širší rodinu radostnou událost. V případě narození dítěte s postižením, prožívají rodiče šok a velmi výrazným způsobem to ovlivní následující události.

Reakci rodičů výrazným způsobem ovlivňuje i čas a způsob, jakým jim byla tato událost řečena. V současné době neexistuje nejlepší způsob, jakým by se měly takové události podávat, nicméně je doporučováno respektovat následující okolnosti: sdělení by mělo proběhnout co nejdříve, informace by měly být úplné, mělo by to proběhnout v soukromí, v přítomnosti dítěte, oběma rodičům současně a s dostatečnou časovou rezervou. Také by měl být dán rodičům prostor pro vyjádření svého žalu. Lékař by se měl vyvarovat generalizacím a neměl by v této počáteční fázi prezentovat své dřívější zkušenosti. Důležité je, že poskytujeme emoční podporu a nekopírujeme emoce. (Kozáková, 2005)

Rodiče by měly dostat informaci o příčinách, podstatě a průběhu postižení. Měli by znát prognózu a vědět, jak bude pokračovat zdravotní a výchovná péče.

Reakce rodičů procházejí určitými fázemi. Kozáková uvádí následující fáze:

1. Fáze šoku a popření – rodiče si popřením informací brání vlastní psychickou rovnováhu.
2. Fáze obrany proti úzkosti – popírání skutečnosti a hledání viníka.
3. Fáze postupné akceptace a vyrovnání s problémem – rodiče mají zájem o další informace.
4. Fáze realismu – rodiče se postupně smiřují s realitou. Nikdy však nedojde k úplnému smíření a akceptování postižení. (Kozáková, 2005)

Vágnerová vypustila fázi obrany proti úzkosti a popisuje tento vývoj ve třech fázích:

1. Fáze šoku a popření
2. Fáze postupné akceptace a vyrovnání s problémem
3. Fáze realismu (Ludíková, 2004)

Rodina se musí přizpůsobit nové situaci. Musí si vybudovat novou soustavu hodnot a upravit denní režim. To však představuje velkou zátěžovou situaci. Je důležité, aby se v rodině vytvořila atmosféra vzájemné důvěry, pomoci a komunikativního prostředí. Je to důležité z toho hlediska, že pokud nebude v rodině existovat jednotný přístup, nikdy se nedosáhne maximálního rozvoje dítěte. Negativní dopad má situace, kdy o výchovu dítěte má zájem pouze jeden z rodičů nebo když se do výchovy pletou další členi širší rodiny a co hůře, když tuto péči považují za nepotřebnou. (Matějček, 2001)

Vyrovnání se s postižením dítěte nezáleží jen na rozsahu a trvalosti vady. Některé rodiny se velmi dobře vyrovnají s těžkým postižením dítěte a jiné rodiny nedovedou vyrovnaně přijmout i zcela nepatrnou vývojovou vadu. Záleží tedy hlavně na celkové povaze rodičů, na tom, jaké mají dosavadní zkušenosti a hodnoty. Někteří lidé jsou více nebo méně odolní vůči nepříznivým situacím a tím pádem se liší i ve schopnosti přizpůsobit se náročným životním situacím. (Matějček, 2001)

Zvláštní péči si zaslouží také situace, kdy se již v rodině nachází dítě zdravé. Je potřeba budovat vztah mezi sourozenci. Většinou se objevují dvě varianty. První z nich představuje větší pozornost rodičů k postiženému dítěti, aby mu alespoň částečně vykompenzovali jeho postižení. A druhý je naopak zaměřen na zdravé dítě, aby netrpělo tím, že má postiženého sourozence. Oba případy mají negativní dopad na vývoj sourozeneckého vztahu. (Ludíková, 2004)

Odlišná situace nastává, když postižení vznikne nebo se projeví později. Rodiče již mají vytvořený nějaký vztah a přístup k dítěti a jejich obrana je v takovém případě více zaměřena na dítě než na jejich rodičovskou identitu. (Kozáková, 2005)

Matějček (2001) ve své knize Psychologie nemocných a zdravotně postižených dětí uvádí několik rad na pomoc rodičům a vychovatelům dětí s postižením. Označuje to jako

Desatero:

- Napomáhat, aby rodiče pozitivně přijali skutečnost.
- Získat spolupráci širší rodiny.
- V péči o postižené dítě je třeba pracovat účelně.
- Pesimismus a bolestinství jsou největší překážkou snahy po nápravě.
- Hrdinství.
- Příprava dítěte na vzdělávání.
- Vedení rodičů a vychovatelů k tomu, aby dítě nesrovnávali s dítětem zdravým a nevystavovali je soutěžím, ve kterých se nemůže dětem vyrovnat.
- Vědomí užitečnosti.
- Obranné postoje.
- Sympatizující postoj.

2 PSYCHOMOTORICKÝ VÝVOJ DÍTĚTE

Je důležité si uvědomit, že v reálném životě neexistuje dítě, které by se ve všech oblastech vývoje vyvíjelo zcela typicky. Jednotlivé dovednosti si děti osvojují v širokém časovém pásmu. (např. některé dítě začíná chodit již v 8. měsíci a druhé teprve ve 20. měsíci) Na celém světě nenajdeme dvě děti, které by se vyvíjely stejným způsobem a tempem. (Allen, Marotz, 2008)

Psychomotorický vývoj rozdělíme do několika subkapitol, kdy jednotlivé subkapitoly označují určité vývojové období. Popíšeme vývoj dítěte v prenatálním, novorozeneckém, kojeneckém a batolecím období.

2.1 PRENATÁLNÍ OBDOBÍ

Prenatální období je označováno jako období mezi početím a narozením dítěte. Běžně toto období trvá 9 kalendářních měsíců a je děleno do 3 fází:

1. Fáze oplodnění a vytvoření zárodku (první 3 týdny) – v tomto období se vytvářejí 3 zárodečné listy. Na konci tohoto období vzniká nervová trubice jako základ nervového systému.
2. Fáze embryonální (4. – 12. týden) – v tomto období jsou vytvořeny základy důležitých orgánů. Zárodek je v této době extrémně citlivý na nejrůznější teratogenní vlivy, které mohou způsobit vznik vývojové vady.
3. Fáze fetální (od 12. týdne do porodu) – orgány jsou dokončeny a začínají se ujímat své funkce. (Langmeier, Krejčířová, 2006; Vágnerová, 2005)

Projevy dítěte:

- Na počátku 3. měsíce plod spontánně hýbe končetinami, vraští čelo, otáčí hlavičku, objevují se náznaky úchopových pohybů.
- V 5. měsíci reaguje plod na podněty vizuální, tlakové, zvukové a také reaguje na bolest.
- V 6. měsících začíná dítě odlišovat zvuky lidské řeči od jiných zvuků. Na konci těhotenství rozlišuje hlas matky.
- Schopnost habituace „*znamená úbytek reakce na opakování téhož podnětu, ale ne na odlišný podnět, nejde tedy o prostou únavu.*“ (Langmeier, Krejčířová, 2006, str. 25). Tato schopnost závisí na aktuálním stavu CNS. Zhoršuje se při nedostatku kyslíku, po vykouření cigarety, při emočním stresu nebo při podání léku.
- V průběhu těhotenství zažívá plod řadu nepříjemných pocitů a reaguje na negativní podněty (na změnu polohy matky, nedostatek kyslíku, nepříjemné zvuky apod.)
- V posledních dvou měsících před narozením je plod schopen se učit (např. vytváří si spojení mezi dotykem a zvukem). Jinými slovy se dá říci, že je aktivní. V neposlední řadě je také schopno sociální interakce - dostává se do aktivního vztahu s matkou. (Langmeier, Krejčířová, 2006)

Plod se v rámci svého vývoje projevuje typickým způsobem:

- Vrozené dispozice plodu reagovat na různé podněty – plod se chová selektivním způsobem. (chová se tak, aby na něj působily ty podněty, které jsou pro něj žádoucí)
- Schopnost plodu nejjednodušších forem učení – plod v průběhu fetální fáze začíná rozlišovat několik nejběžnějších podnětů, na které se naučí reagovat určitým způsobem. Důležitým výsledkem je základní pocit bezpečí, který se následně rozvíjí i po narození, a to především ve vztahu s matkou.
- Individuálně typické chování plodu – jedná se o projev temperamentu, kdy tyto znaky přetrvávají i po narození, např. intenzita pohybových reakcí. (Vágnerová, 2005)

Vágnerová (2005) ve své knize Vývojová psychologie I. popisuje obecný vývoj plodu následovně:

2. měsíc – v 7. týdnu se objevují první nepatrné pohyby, v 8. týdnu mají podobu záškubů, a v 9. týdnu můžeme pozorovat samostatné pohyby končetin a hlavy.

3. měsíc – pozorujeme sací pohyby plodu. Otáčí se kolem své osy. Reaguje na dotek v okolí nosu a úst.

4. měsíc – plod mění výraz tváře. Vytvářejí se základní reflexy.

5. měsíc – plod začíná vnímat zvukové podněty. Dovede rozlišovat základní chutě. Projevují se rozdíly mezi denní a noční aktivitou. Matka začíná vnímat pohyby plodu.

6. měsíc – plod vnímá zvuky z vnějšího i vnitřního prostředí.

7. - 9. měsíc – vzrůstá propustnost placenty, dítě tak vnímá více chuťových a čichových podnětů.

O tom, jak zajistit optimální vývoj plodu, se zmiňují také autorky Allen a Marotz ve své knize Přehled vývoje dítěte (2008). Za základní faktory považují:

- Správnou výživu
- Dostatečný odpočinek
- Profesionální prenatální péči
- Pravidelné cvičení
- Věk matky a její zdravotní stav
- Přiměřený váhový přírůstek a také pozitivní emoční stav

Tyto autorky však popisují i faktory, které ohrožují optimální vývoj plodu. Tyto faktory jsou nazývány **teratogeny**. Mezi teratogeny řadíme alkohol, kouření, návykové látky, radiace, nebezpečné chemické látky, infekční onemocnění a některé léky. A protože působení teratogenů má neblahý vliv na plod, stručně si tyto základní následky jednotlivých teratogenů popíšeme:

- Alkohol – výsledkem konzumace alkoholu v průběhu těhotenství může být fetální alkoholový syndrom. Děti s tímto syndromem mají mnoho anomálií, od omezeného růstu, přes mentální retardaci k srdečním poruchám, problémům s chováním a nepravidelností v obličeji. Často dochází k úmrtí nenarozeného dítěte.
- Kouření – mohou vzniknout různé vrozené vady plodu a také se mohou vyskytnout komplikace při porodu. Děti mívají nižší porodní váhu. Je zde velký předpoklad, že narození proběhne předčasně, anebo že se dítě narodí mrtvé.
- Drogy, chemické látky a léky – způsobují vážné vady (deformace rukou, nohou nebo obličeje), vedou k úmrtí plodu nebo předčasnému narození.
- Infekční onemocnění – např. zarděnky. Může způsobit vadu plodu, např. srdeční vady, hluchotu, slepotu nebo kombinaci postižení. (Allen, Marotz, 2008)

V tomto vývojovém období je důležité zmínit ještě jednu oblast a tou je **interakce matky a plodu**. Tato interakce začíná již v prenatalním období. Mezi matkou a plodem vzniká komunikační systém, v němž jsou matka i plod aktivním účastníkem. Verny (1993, In Vágnerová, 2008) rozlišuje tři druhy komunikace:

1. Fyziologická komunikace – zprostředkovávaná krví procházející placentou. Veškeré látky obsažené v krvi ovlivňují plod.
2. Smyslová komunikace – „*plod reaguje na některé smyslové podněty: např. masírování břicha, změnu polohy či mateřský hlas.*“ (Vágnerová, 2005, str. 66) Plod má v zásadě jen jednu možnost, jak vyjádřit svou libost či nelibost, a to je pohybem.
3. Emoční a racionální postoj matky k plodu – matka se soustředí na své břicho, uvažuje o svém těhotenství a prožívá nějakým způsobem existenci plodu.

Předčasně narozené děti

Zvláštní podkapitolkou prenatalního vývoje jsou předčasně narozené děti.

Za nedonošené je považováno dítě, které se narodí v rozmezí 23. – 27. gestačního týdne. Tyto děti se jeví jako dráždivé, labilnější, méně reaktivní na podněty. Pohyby jsou sporé, mají malý svalový tonus a málo výbavné reflexy. Dýchání je nepravidelné a povrchní. Nedokončený je i vývoj tělesného povrchu (chybí řasy, kůže je červená, nehty jsou nedovyvinuté). Nedonošené dítě je méně odolné vůči infekcím. V pozdějším věku se u těchto dětí často nachází specifické poruchy učení, zvýšená úzkostnost, poruchy pozornosti a soustředění, poruchy řeči aj. (Šulová, 2004)

Předčasné narození je pro dítě velmi náročné. Dítě ještě není připravené k příchodu na svět a je vytržené z podmínek, které pro něj představují jistotu a bezpečí. V dnešní době je medicína natolik pokročilá, že se snaží co nejvíce přizpůsobit podmínky života nedonošeného dítěte v děloze matky. Jsou tlumeny světla i zvuk, z reproduktorů je pouštěn zvuk tepu matky. Prostředí inkubátoru sice připomíná co nejvíce prostředí dělohy, nicméně musí být obohacováno i o další podněty, a to zejména o jemné doteky rodičů, hlas matky, vizuálně barevné hračky apod. (Langmeier, Krejčířová, 2006)

U nedonošených dětí je také vysoké riziko prochladnutí, protože tyto děti nemají ještě vyvinuté vrstvy hnědého tuku, který je důležitý pro udržování tělesné teploty. Díky tomu může předčasně narozené dítě rychle prochladnout. V inkubátorech je pro takové děti udržována teplota 32°C, nesmí však být vyšší, neboť by to mohlo vést k vážnému přehřátí. (Morris, 2008)

I pro samotné rodiče je předčasné narození dítěte náročnou situací, se kterou se musí vyrovnat. Rodiče ještě nebyli na příchod dítěte připraveni. Mají o dítě velký strach a cítí bezmoc, že se o dítě nemohou sami postarat. (Langmeier, Krejčířová, 2006)

2.2 NOVOROZENECKÉ OBDOBÍ

Toto období rozdělíme do dvou podkapitol, které tvoří období porodu a samotné novorozenecké období.

2.2.1 *Období porodu*

Dítě přichází na svět zpravidla mezi 38. – 42. týdnem těhotenství. Průměrné porodní míry jsou 3,0 – 4,1 kg a 45,5 – 53,5 cm. Doba porodu je významným mezníkem nejen pro matku, ale zejména pro dítě, protože to se stává samostatnou bytostí.

Najednou se dítě ocitá ve zcela jiných podmínkách. Působí na něj intenzivní osvětlení, chlad, hluk, leží na pevné podložce. Musí samo udržovat tělesnou teplotu, dýchat, přijímat jídlo a vyměšovat. (Langmeier, Krejčířová, 2006)

V dnešní době existuje několik možností porodu. Stále se užívá klasická forma porodu, tedy s využitím veškerých technických vymožeností a podmínek (např. rodička je v poloze na zádech nebo na boku, aplikují se léky, technické vybavení porodního sálu apod.). Oproti tomu se stávají stále více oblíbenými tzv. alternativní porody, které jsou zaměřené na to, aby porod probíhal přirozeně a nenuceně - např. porody do vody, přítomnost porodních asistentek u porodu, přítomnost otce u porodu aj. (Šulová, 2004)

Pokud nemá rodička v průběhu těhotenství žádné zdravotní komplikace, které by napovídaly komplikovanému porodu, je jen na ní samotné, jaký druh porodu si vybere a koho bude nebo nebude chtít u porodu. Komplikace při porodu může způsobit zejména špatná poloha plodu (koncem pánevním), vcestná placenta, úzké porodní cesty nebo omotaná pupeční šňůra kolem krku. (Šulová, 2004)

2.2.2 Novorozenecké období

Vágnerová, podobně jako jiní autoři, označuje délku tohoto období za jeden měsíc. Tato doba je označována jako **období adaptace na nové prostředí**.

Novorozenec má nastavený svůj biorytmus. Ten je charakteristický krátkými úseky bdění a spánku. (Vágnerová, 2005)

Charakteristické vývojové znaky novorozence podle Allen a Marotz:

- Dechová frekvence je 30 – 50 nádechů a výdechů za minutu.
- Několik dní po porodu dítě ztratí 5 – 7% porodní váhy.
- Tělesná teplota se pohybuje od 35,6 do 37,2°C.
- Kůže je citlivá (zejména kolem úst a na rukou), zpočátku je svařtělá, později se může loupat.
- Barva kůže je světlá, postupně ztmavne.
- Hlava je v poměru k tělu veliká (čtvrtina celkové délky novorozence), může být mírně zdeformovaná od toho, jak dítě procházelo porodními cestami.
- Na hlavě jsou patrné fontanely.
- Oči jsou citlivé na světlo. (Allen, Marotz, 2008)

Dítě reaguje především pomocí reflexů a vrozených způsobů chování. Jednotlivé reflexy mají různý význam. Morris uvádí následující **reflexy**:

- Moroův reflex – tento reflex umožňuje lékařům kontrolovat pohyby končetin novorozence a zjistit případné odchylky a nepravidelnosti. Lékař navodí u novorozence pocit pádu a tím může zjistit, jestli se končetiny rozevírají do stejné šířky. Tento reflex nepřetrvává dlouho – vymizí do 2. měsíce života a mají ho všechny děti.
- Úchopový reflex – tzv. palmární reflex. Tento reflex se projevuje tak, že když rodiče zasunou prst dítěti do dlaní, dítě dlaní prst sevře. Obvykle tento reflex přetrvává několik týdnů.
- Úlekový reflex – projeví se tehdy, když se u novorozence ozve hlasitý a neočekávaný zvuk. Je to obranná reakce, která se projevuje ztuhnutím těla, pokrčením ramen a zvednutím paží. Tento reflex zůstává zachován po celý život.
- Kráčivý reflex – když podržíme novorozence ve vzpřímené poloze v podpaží, udělá automaticky několik drobných krůčků. Reflex vymizí do 4 měsíců.
- Vyhledávací reflex – jedná se o automatickou reakci, která předchází kojení. Dítě obrátí hlavičku k měkkému povrchu, který se dotkne jeho tváře a zároveň začne špulit rty.
- Sací reflex – tento reflex se projevuje již v děloze. Ve 2. – 4. měsíci je reflex nahrazen uvědomělou činností. Lze ho vyvolat čímkoliv, co se dotkne patra dítěte.
- Tonický krční reflex – projevuje se vleže na zádech. Dítě obrátí hlavu na jednu stranu, paže na stejné straně se napne a paže na druhé straně se ohne. Reflex přetrvává do 4. měsíce. (Morris, 2008)

Vrozené způsoby chování nejsou oproti reflexům vázány na specifický podnět. Za vrozený způsob chování můžeme označit např. reakci křikem, využívání sacích pohybů, tendenci vnímat okolí aj. Tyto aktivity udržují pozornost pečující osoby a podněcují kontakt, tzn., že mají i sociální význam. (Vágnerová, 2005)

Důležitou roli hraje v tomto období také **učení**. Dítě potřebuje pro svůj rozvoj přiměřený přísun podnětů. Je tedy závislé na matce a na okolí, kolik a jaké podněty mu dávají. S učením velmi úzce souvisí interakce rodičů a dítěte. Stern (1977, In Langmeier, Krejčířová, 2006) popisuje tři hlavní rysy této interakce:

1. V hovoru k dítěti matka přehání své výrazy (používá vyšší hlas, mluví pomaleji, má jiný rytmus, výraznější mimiku, přibližuje svou tvář k dítěti na vzdálenost 25 cm).
2. Chudší repertoár výrazových projevů (omezeno na ty, které dítě snadněji diferencuje).
3. Matka své projevy opakuje stereotypně a rigiditně.

Ve většině případů se dá hovořit o tom, že vzájemná interakce mezi rodiči a dítětem probíhá synchronně. Dochází k ní při krmení dítěte, při přebalování, koupání, ale nejvíce při sociálně hře. Synchronie je viditelná v narůstající a klesající intenzitě zaujetí a v tempu pohybů a vokalizace. Interakce však nemusí probíhat vždy synchronně. V takovém případě mluvíme o asynchronii. Matka přiměřeně nereaguje na rytmus dítěte a jeho pozornost, a zavaluje je svými podněty bez ohledu na stav dítěte. Dítě tak ztrácí zájem o interakci. Někdy však nebývá chyba pouze na straně matky, které chybí potřebná empatie pro dítě, ale i na straně dítěte, které je zvýšeně dráždivé a na každý pokus matky o kontakt reaguje negativními emocemi. Občasná synchronie se však vyskytuje u všech párů dítě – matka. (Langmeier, Krejčířová, 2006)

Interakce se dá charakterizovat těmito základními body:

- a) Kontingentní reaktivita = vyladěnost v čase. Jedná se o okamžitou reakci matky na projevy dítěte.
- b) Konzistence péče = interakce si po dlouhou dobu uchovávají svůj stabilní styl.
- c) Synchronizovanost
- d) Emoční vyladění = dospělý vnímá pocity dítěte a zrcadlí je zpět svou mimikou, chováním a řečí.

Všechny tyto body splňuje **imitace**. (Langmeier, Krejčířová, 2006)

V rámci interakce bychom ještě rády zmínily u nás již běžný systém rooming-in, který spočívá v tom, že matka je s novorozencem na jednom pokoji 24 hodin denně. Existuje ještě kompromisní řešení half-rooming-in, kdy je dítě na noc odváženo z pokoje, aby si matka odpočinula. Tento systém má však velkou nevýhodu, a to, že především v prvních dnech po narození je pro dítě nejvíce potřebné reagovat na jeho potřeby. (Langmeier, Krejčířová, 2006)

Učení je spojeno také se smyslovými informacemi. Smysly novorozence jsou relativně vyspělé:

- Zrakové vnímání – průkopníkem v oblasti studia zrakového vnímání byl R. Fantz, který zkoumal zrakové preference novorozeného dítěte. Ve svém výzkumu zjistil, že dítě dobře rozlišuje základní barvy a tvary a upřednostňuje ostré kontrasty a složité vzorce. Nejpritažlivějším objektem je však pro dítě lidský obličej. (Fantz, 1963, In Langmeier, Krejčířová, 2006)

- Zrková ostrost je ovšem podstatně menší. Stejně ostrosti jako dospělá osoba, získá dítě v jednom roce života. Zorné pole je do 5. měsíce věku také omezené. Dítě nevěnuje žádnou pozornost podnětům ve vzdálenosti větší než jeden metr. Dítě se rozhlíží kolem sebe, i když je tma. Sleduje pomalu se pohybující předmět v rozsahu 180 stupňů. (Langmeier, Krejčířová, 2006)

- Při narození dítě vidí na vzdálenost 20 – 25 cm. (Morris, 2008)

- Sluchové vnímání – novorozenec preferuje vyšší ženský hlas. Dítě si v novorozeneckém věku spojuje informace z různých smyslů. Směřují pohled ke zdroji zvuku. Tuto dovednost projevuje však jen v novorozeneckém období, následně ji ztrácí a znovu si ji osvojí mezi 3. a 4. měsícem života. Preferuje matčin hlas před ostatními zvuky. Lépe vnímá sluchem nežli zrakem. (Langmeier, Krejčířová, 2006)

- Vnitřní ucho je jediný orgán, který je plně vyvinutý již při narození. Sluch novorozence je citlivý a dítě dává přednost lidské řeči před ostatními zvuky. (Morris, 2008)

- Hmatové vnímání – hmat novorozence je dobře vyvinutý. Líbí se mu taktilní uklidňování a tělesný kontakt s matkou. Dítě se dokáže hmatem uklidňovat i samo – saje si prsty. (Langmeier, Krejčířová, 2006)

- Novorozenec má kolem pěti miliónů hmatových buněk a více než sto druhů receptorů. Reaguje na bolest, tlak, teplotu a vibrace. (Morris, 2008)

- Čichové a chuťové vnímání – taktéž jsou dobře vyvinuté. V tomto období mají větší význam než později. Rozlišování základních chutí je prokázáno už v prenatálním období. Dítě pozná svou matku po čichu nejpozději šest dní po porodu. Když ucítí silný nebo nepříjemný zápach, odvrátí se. (Langmeier, Krejčířová, 2006)

- Novorozenec má na 10 000 chuťových pohárků.

Dítě dokáže rozeznávat chuť již v prenatálním období a dává přednost sladkým vjemům. (Morris, 2008)

Jak už jsme výše zmínily, smyslové vnímání novorozence je relativně vyspělé. Po motorické stránce je však novorozenec nehotový. V bdělém stavu zaujímá asymetrické postavení končetin (tzv. tonický šíjový reflex – viz. výše). Spontánní pohyby jsou živé. Hlavičku neudrží ve vzpřímené poloze. Pěstí jsou většinou zaťaté a nejsou prozatím připraveny na aktivní úchop. (Langmeier, Krejčířová, 2006; Allen, Marotz, 2008)

Vágnerová (2006) uvádí, že již v prvních dnech života dokáže dítě poznat hlas matky, natáčí hlavičku za hlasem, pozná matku čichem, je schopné vnímat obličej matky na vzdálenost max. 30 cm., dovede vnímat a rozlišovat změnu polohy, doteky a teplotu. Emočně je pro novorozence nejvýznamnější kožní kontakt.

Chování novorozence

T. B. Brazelton (1987, In Langmeier, Krejčířová, 2006) rozlišuje šest behaviorálních stavů dítěte:

1. Hluboký spánek – nízký svalový tonus, pravidelný dech, zavřené oči, bez spontánních pohybů.
2. Lehký spánek – nízká úroveň aktivity s drobnými a nahodilými pohyby, nepravidelný dech, oči jsou zavřené nebo pootevřené, můžeme pozorovat rychlé oční pohyby pod víčky.
3. Dřímota – je to stav mezi spánkem a bděním. Úroveň aktivity se mění, svalové napětí je nízké. Oči jsou pootevřené nebo otevřené s neurčitým pohledem.
4. Klidný bdělý stav – úroveň aktivity je nízká a svalové napětí je střední. Oči jsou otevřené a mají jasný pohled. Dítě věnuje pozornost vnímání a naslouchání.
5. Aktivní bdělý stav – značná pohybová aktivita s velkými pohyby končetin. Objevují se krátké hlasové projevy. Oči jsou otevřené.
6. Pláč – svalové napětí je vysoké, s čímž souvisí i velká pohybová aktivita. Dech je kvůli pláči nepravidelný. Oči jsou otevřené nebo zavřené.

Na všestranný vývoj dítěte má vliv také **hra**. I když hra nabývá na významnosti zejména v předškolním období, kdy se stává hlavní činností dítěte, nelze ji opomenout ani v předcházejících obdobích.

I v novorozeneckém období probíhá jistá forma hry. Dítě upřednostňuje pozorování lidského obličeje než hračky. Dokonce je schopen napodobovat i některé mimické reakce dospělého. Proto můžeme říci, že obličej dospělého je první hračkou dítěte.

Co se týká hraček v tomto období, můžeme dítěti ukazovat hračky, které jsou pestrobarevné, melodické a pohybující se. Nejlepší volbou jsou např. dětské kolotoče nebo mobily, které se dají zavěsit nad postýlku. Dítě je tak může vnímat, když se mu zrovna dospělý člověk nevěnuje. (Sobotková, Dittrichová, 2006)

2.3 KOJENECKÉ OBDOBÍ

Kojenecké období představuje vymezení od jednoho měsíce do jednoho roku věku dítěte. Je to období prudkého psychického vývoje dítěte.

Ve 20. letech 20. století byly položeny základy stále platných poznatků o vývoji dítěte v tomto období. Tyto základy nacházíme u Charlotty Bühlerové a Arnolda Gessela. Jejich poznatky umožnily lépe pochopit vývoj kojence a přispěly k účinnější vývojové diagnostice. (Langmeier, Krejčířová, 2006)

V této kapitole popíšeme charakteristické rysy kojence i zvláštnosti tohoto období.

- Kojenec na konci tohoto období měří kolem 70 – 80 cm a váží kolem 9,5 kg.
- Tělesná teplota se pohybuje v rozmezí 35,7 – 37,5 stupňů.
- Začíná se uzavírat velká fontanela.
- Spánek – kojeneček rozlišuje vztah mezi spaním a bděním mnohem přesněji než novorozenec. Pokud kojeneček usne, neprobudí se za chvíli a pokud se probudí, neusne dříve než po jídle. Do 4. měsíce spí 2x až 3x denně. Do 6. měsíce dítě usne, kdy potřebuje. Od 6. měsíce začíná být dítě schopné zůstat vzhůru nebo neusnout. (Leachová, 1995; Allen, Marotz, 2008)

- Se spánkem souvisí také dumlání, které představuje nejzákladnější formu utěšování. Je to zvyk, kterým se dítě uklidňuje. Mezi další zvyky patří mazlíčci (oblíbené měkké předměty, plenky atd.), rituály, rytmické pohyby, bouchání hlavou, masturbace. (Leachová, 2000)
- Zoubky – první zoubky se začínají prořezávat kolem 5. – 6. měsíce. Jako první se prořezávají dolní přední zuby. Čištění zoubků se provádí malým měkkým kartáčkem a zubní pastou s fluoridem. (Leachová, 2000)
- Vyměšování – po celé období kojeneckého věku probíhá vyměšování do plíny. Až na konci období začínají někteří rodiče vysazovat dítě na nočník. Tady je ale důležité dávat pozor na předčasné vysazování, neboť dítě ještě není zcela fyzicky zralé a můžeme mu předčasným vysazováním a nucením na nočník tuto činnost znechutit, a až nastane správná doba, dítěti se nebude chtít a bude vzdorovat. (Leachová, 2000; Allen, Marotz, 2008)

2.3.1 Vývoj poznávacích procesů

Poznávací procesy se rozvíjejí na základě vzájemného působení zrání a učení. Zrání a učení probíhá především díky kontaktu s reálným světem. Zjednodušeně řečeno, dítě poznává to, s čím může manipulovat. Piaget označuje toto období za fázi senzomotorické inteligence.

Do poznávacích procesů řadíme:

- 1. motorické schopnosti**
- 2. zrakové vnímání**
- 3. paměť**

1. Motorické schopnosti

Rozvoj motoriky je ve vzájemné interakci s poznávacími procesy. Gessel (In Langmeier, Krejčířová, 2006) uvádí, že jednotlivé pohybové kompetence se rozvíjejí ve dvou směrech, a to ve směru kefalokaudálním a proximodistálním. Kefalokaudální znamená, že ovládání těla postupuje od hlavičky k dolním končetinám (napřed ovládá hlavičku, pak sed, lezení po kolenou a následně stojí na nohou). Proximodistální znamená posun od centra těla k periférii (od celé končetiny k jemnějším pohybům).

- Oblast hrubé motoriky:

- Ovládnutí hlavičky – dítě spolehlivě zvedne a udrží hlavičku kolem 2. měsíce. Ovládnutí pohybů hlavy je patrné od 3. do 5. měsíce. Při položení na břicho se dítě začíná opírat o předloktí, hlavu drží pevně šikmo nad podložkou. (Vágnerová, 2005)
- Sezení – počátky sezení se zpravidla objevují kolem 6. - 7. měsíce. V této poloze má větší možnost vnímat své okolí. „*Sezení lze hodnotit jako důležitý mezník, který umožňuje osamostatnění v oblasti stimulace.*“ (Vágnerová, 2005, str. 80). Dítě sedí s oporou. Bez opory vydrží chvíli a pak padá. Mezi 7. a 8. měsícem sedí dítě tak, že se ručičkami opírá o zem před sebou. Pevně sedí kolem 8. - 9. měsíce, již nepadá. (Vágnerová, 2005)
- Lezení – počátky samostatné lokomoce se objevují v rozmezí 9. – 12. měsíce. Dítě napřed leze a postupně začíná dělat první kroky. Samostatná lokomoce má pro dítě i obranný mechanismus - dítě může uniknout ze situace, kterou považuje za ohrožující. (Vágnerová, 2005)
- Stání – kolem 10. – 12. měsíce se umí dítě samo chytnout a postavit se. Asi měsíc poté, co se samo postavilo, se naučí chodit s oporou. Allen a Marotz uvádějí, že děti chodí od 8. měsíce, když je dospělý drží za ruce. A některé děti začínají chodit samy. (Vágnerová, 2005; Allen, Marotz, 2008)

- Oblast jemné motoriky:

- Důležitým bodem v této oblasti je úchop a manipulace.
- První poznávání má orální charakter
- 2. měsíc – dítě sahá po svém nejbližším okolí. Od tohoto měsíce se rozvíjí koordinace rukou. Dítě otevírá pěstičky.
- 4. měsíc – zpřesňuje se koordinace pohybů rukou a úst. Dítě začíná být schopné zrakové kontroly svého pohybu. Pokusy o úchop oběma rukama současně.
- 5. měsíc – pohybová funkce ruky se stává dominantní.
- 6. měsíc – pohyby obou rukou dokáže již dítě koordinovat. Přendává si hračky z ruky do ruky. Taktéž se rozvíjí koordinace rukou a očí. Převažuje dlaňový úchop.
- 9. měsíc – objevuje se klíšťový úchop. Dítě uchopuje malé předměty mezi palec a ukazovák. Začíná předměty záměrně pouštět. (Vágnerová, 2008; Langmeier, Krejčířová, 2006; Leachová, 2000)

2. Zrakové vnímání

Pro rozvoj poznávacích procesů je zrakové vnímání nejdůležitější. Představuje zdroj mnoha informací a významný prostředek orientace.

- Zraková ostrost – zlepšuje se od 2. měsíce. Ve 3. měsících vnímá dítě předměty na vzdálenost 12 – 50 cm. V 6. měsících fixuje předměty na vzdálenost 1 metru. Kojenec preferuje lidský obličej. Ostrost vidění je na konci období 20/100. Obě oči pracují stejně (tzv. binokulární vidění). (Vágnerová, 2005)
- Barvocit – zelenou a červenou barvu dítě rozlišuje od narození. Od 2. měsíce diferencují základní barvy.
- Vnímání pohybu – kojeneček zpočátku nedovede sledovat objekt, který ho zajímá. Neumí přejít středovou čáru, od 3. měsíce ano. Začíná sledovat pohybující se míč, padající předmět apod.
- Vnímání prostoru – od 2. měsíce se objevuje binokulární fúze. Ta umožňuje lepší odhad prostoru. Tato fúze se dále zdokonaluje. (Vágnerová, 2005; Allen, Marotz, 2008)

3. Paměť

V kojeneckém období funguje především krátkodobá paměť.

- implicitní paměť – funguje od narození. I malý kojeneček si dovede mnoho věcí zapamatovat. Tato schopnost se může projevat v chování a v různých reakcích na podněty. Pamatují si některé obličejové tváře, hračky, hlasy aj.
- explicitní paměť – tato paměť uchovává vzpomínky, které je možné si verbálně představit. Rozvíjí se od 6. měsíce.
- kojenci si uchovávají informace různými způsoby:
 - Nápodobou – od 9. měsíce
 - Habituačí – představuje schopnost rozlišit známé od neznámého
 - Asociačí – zapamatování dvou podnětů, které jsou vzájemně spojené. (Vágnerová, 2005)

2.3.2 Vývoj sluchového vnímání a základy řeči

Sluchové vnímání

- Schopnost lokalizovat zvuk – zdroj zvuku dokáže lokalizovat již novorozenec.
- Dítě již od narození preferuje lidský hlas (zejména ženský, vyšší). Již v 1. měsíci jej dokáže rozlišit. (Vágnerová, 2005)
- Schopnost porozumět řeči – objevuje se mezi 8. – 10. měsícem, tedy dříve než první slova. Děti chápou významy slov, jako jsou např. dej, jméno dítěte, nesmíš apod.
- Vágnerová (2008, str. 93) uvádí, že: „*Rozvoj řeči je závislý na stimulaci...*“ Tzn., že dítě má možnost slyšet v přiměřené míře mluvený projev.
- Dítě má rádo rytmické písničky a tancuje na hudbu (Allen, Marotz, 2008)

Předřečové aktivity

Předřečové aktivity se dělí do několika následujících fází:

- Křik – dítě vyjadřuje svůj stav a projevuje se od narození. Je hlavním komunikačním prostředkem.
- Broukání – objevuje se kolem 3. měsíce. Jedná se o produkci zvuků, které jsou podobné samohláskám (např. *aa*, *ee* nebo *oo*). Bývá spojeno s pozitivními emocemi. (Morris, 2008)
- Žvatlání – kolem 6. měsíce. Děti opakují slabiky. Respektive napodobují zvuky, které slyší. Žvatlání obsahuje především tyto hlásky: *p*, *b*, *m*, *d* a *n*. (např. *mama*, *papa*, *baba*...) Dítě si uvědomuje, že žvatláním upoutává pozornost ostatních lidí a to je v tuto chvíli pro něj nejdůležitější. (Vágnerová, 2005)
- První slova – objevují se kolem jednoho roku dítěte. Dítě se vyjadřuje pomocí tzv. holofrází = jednotlivá slova, která mají určitý význam. Rozvíjí se také stránka neverbálních gest. Otáčí hlavičkou na znamení „ne“. Zamává na rozloučenou, udělá „*Paci, paci*“. (Vágnerová, 2008)

2.3.3 Kognitivní vývoj

Jean Piaget udává jako veškerý zdroj inteligence činnost dítěte, která mu umožňuje kontakt s okolím. Tento kontakt probíhá dvojím způsobem. Asimilací, kdy jedinec působí na okolní předměty takovým způsobem, že si je přeměňuje podle svých představ.

A akomodací, kdy prostředí působí na jedince a ten se pod tímto tlakem mění.

Myšlenkové operace kojence jsou vázány na konkrétní prováděnou činnost. Jeho inteligence je senzomotorická. (Langmeier, Krejčířová, 2006)

Důležité je zmínit také úlohu hraček. Nejlepší hračkou je pro kojence dospělá osoba. Ale ostatní hračky by měly být hlavně bezpečné, barevné a dítě by je mělo snáze uchopit. Nejlepší hračky jsou klasické chrastítka, pohyblivé hračky, ozvučené hračky, míčky apod. Dítě však ocení i předměty denní potřeby, které má kolem sebe (různé krabičky od čaje, rulička od papíru, papír, vařečka, poklice, hrnce apod.). (Leachová, 2000)

Zajímavé jsou pro děti hračky, které mají kontrastní barvy (zejména černá s bílou nebo barevné pásmo od oranžové k červené). Při hře na zádech dítěti hračku ukazujeme nebo mu ji zavěsíme či vložíme do ručičky. Děti mají rády také slovní hříčky a rytmičká říkadla. Na bříšku se dítě postupně učí ovládat a udržet zvednutou hlavičku. Jakmile se mu to podaří, začíná vnímat okolní svět z jiného úhlu pohledu. Natahuje se po hračkách a uchopuje je do rukou. Dítě má rádo také pohybové hry. Postupně se dostává do sedu, následně leze a může se postavit. S každým novým pohybem získává i nový pohled. Pokud je jeho prostředí dostatečně bohaté na podněty, rozšiřuje své zkušenosti a zajímá se o vše kolem sebe. Na konci prvního roku života již dítě staví kostky, vhadzuje je do nádoby, reaguje na slovní hříčky, vkládá nádoby do sebe, hledá ukrytý předmět apod. (Sobotková, Dittrichová, 2006)

2.3.4 *Emoční vývoj*

Když dítě přichází na svět, je vybaveno schopností emočně reagovat. Z vývojového hlediska předcházejí emoce kognitivním schopnostem. Základními pocity jsou libost a nelibost.

Vývoj emocí v kojeneckém věku:

- 2. měsíc – reakce úsměvem
- 3. - 4. měsíc – umí vyjádřit radost i nespokojenost
- 4. měsíc – objevují se zlostné reakce
- 5. měsíc – umí vyjádřit strach
- 6. - 7. měsíc – strach z neznámých lidí, ostražitost

- 8. - 9. měsíc – separační úzkost. Jedná se o strach z opuštění matkou nebo jinou pečující osobou o dítě. O té bude více napsáno v podkapitole batolecího období. (Vágnerová, 2005)

Emoční projev představuje pro dítě základní prostředek komunikace. K vyjádření svých pocitů používá vnější projevy emocí. Dokáže tak sdělit co cítí ještě předtím, než se naučí mluvit. Nicméně i kojenci jsou schopni vnímat emoční projevy ostatních lidí a reagovat na ně. (Vágnerová, 2008)

2.3.5 Socializace

Sociální stimulace uspokojuje všechny základní potřeby dítěte. Dítě podněty vnímá, rozlišuje je a reaguje na ně.

Mezi projevy, které mají sociálně stimulační význam, patří:

- Úsměv – postupně se jej dítě učí vědomě ovládat a používat ho cíleně v sociálním kontaktu. Dává tak najevo zájem o kontakt s dospělou osobou.
- Mimické projevy dítěte – jsou vrozené a dospělí je chápou jako základní komunikační projev.
- Oční kontakt – potvrzuje zájem o okolí, je významnou zpětnou vazbou pro dospělé.
- Pláč – dítě tak vyjadřuje svůj aktuální stav. Citlivá matka dokáže rozpoznat, co dítě pláčem vyjadřuje. (pláč je např. lítostivý, bolestný, zlostný...)
- Předřečové projevy – broukání. Dítě tak na sebe upoutává pozornost. (Vágnerová, 2008)

Dospělí hrají v roli socializace hlavní úlohu. Napodobují chování kojence a slouží mu jako zrcadlo jeho chování. Podporují sociální hry a mají radost z odezvy, tím tak podporují rozvoj a učení dítěte. (Vágnerová, 2005)

V této podkapitole je důležité zmínit úlohu učení nápodobou. Již ve věku 6 týdnů je dítě schopno napodobit pohyby úst a jazyka. Ve 2. měsících dovede imitovat mimický výraz obličeje. Nápodoba je důležitá pro udržování kontaktu mezi dospělým a dítětem.

Socializace probíhá v několika fázích, které Vágnerová označuje jako trimestry:

1. **Trimestr:** je označován jako fáze základní sociální orientace. Do 2. měsíců je dítě schopné přijímat podněty, ale nedokáže je zatím rozlišit. Mahlerová (1975, In Vágnerová, 2008) uvádí, že dítě je v této fázi zaměřené na sebe, na své tělo.

: Od 2. měsíce se rozšiřuje zájem i o okolní svět. Prioritní se pro dítě stávají živé bytosti. Dokáže navázat oční kontakt.

: Mezi 2. a 3. měsícem se objevuje reakce úsměvem. Ten již není pouhou náhodnou reakcí, ale má svůj význam. Bývá označován jako tzv. „sociální úsměv“.

: Spitz (In Langmeier, Krejčířová, 2006) označuje toto období jako preobjektální stadium. Tedy dítě ještě nemá žádný vztah k okolním objektům.

- 2. Trimestr:** je označován za fázi sociálně diferencující. V této fázi dítě začíná rozlišovat různé lidi, manipuluje s různými objekty včetně svého těla. V rámci kontaktu s lidmi je více aktivní, komunikuje nejen úsměvem, ale také mimikou, pohyby apod.

: Od 3. měsíce se začínají objevovat sociální hry. Pro tuto fázi je důležitý vývojový mezník, kterým je schopnost zapamatovat si určitý objekt a pochopit trvalost jeho existence.

: Toto období označuje Spitz jako stadium předběžného objektu. (Vágnerová, 2008)

- 3. a 4. Trimestr:** fáze pokračující sociální diferenciaci.

: Mezi 6. a 9. měsícem – dítě rozlišuje známé a neznámé osoby. Spitz (1958, In Vágnerová, 2008) označuje tuto fázi jako stadium specifického objektu. Známí lidé, především matka, představují pro dítě jistotu a bezpečí. Zkušenosti, které dítě získá v této době, jej ovlivní v citové oblasti v pozdějším životě. Matějček (1996, In Vágnerová, 2005, str. 106) uvádí: „...*lidé pečující o malé dítě by se neměli příliš střídat, aby mělo dostatek příležitosti naučit se spolehlivě odlišovat blízké osoby od ostatních.*“

: V 7. – 8. měsíci se projevuje strach z cizích lidí. To je signálem normálního vývoje. (Vágnerová, 2008)

Vztah s matkou

Mahlerová (1975, In Vágnerová, 2008) označuje období mezi 3. – 6. měsícem věku dítěte jako symbiotickou fázi. Znamená to, že je dítě s matkou úzce spojeno. Tato vazba usnadňuje dítěti adaptaci na okolní svět a do budoucna představuje pocit jistoty.

Kvalita citové vazby mezi matkou a dítětem je velmi důležitá, neboť bude ovlivňovat intenzitu i trvalost dalších vztahů. (Vágnerová, 2005)

Období 6. – 9. měsíce je obdobím, kdy dítě matku bezpečně odliší od ostatních osob. Matka se stává pro dítě nejdůležitějším sociálním objektem. Spolu s tím si začíná dítě uvědomovat samostatnost její existence a mění se jeho vztah k matce i k sobě samému. V této fázi může dítě pocítit strach ze ztráty matky. Pokud by byl tento pocit velmi intenzivní, vedl by ke snahám o nové splnutí dítěte s matkou. Dítě tak má potřebu získat matku jen pro sebe. (Vágnerová, 2005)

Na konci kojeneckého období dochází k rozvoji separační aktivity. Dítě, které si uvědomuje, že je samostatnou bytostí, se stává jistější, a je schopné krátkodobé separace ve známém prostředí.

Matka je ve vztahu s dítětem aktivnější činitel. Nicméně podle Debrayové (1987, In Vágnerová, 2008) je důležitý důraz na rovnováhu v tomto vztahu. To spočívá v tom, že jsou individuálně uspokojovány potřeby dítěte i potřeby matky a oba se musí cítit dobře.

V rámci interakce matky a dítěte je důležité zmínit pocit jistoty a bezpečí. Aby se vytvořila bezpečná vazba, musí být péče o dítě spolehlivá, stálá a uspokojující. Pokud vazba nesplňuje tato kritéria, hovoříme o nejistých vazbách:

- Úzkostná vazba – projevuje se nadměrným lpěním na matce a nepřiměřenou úzkostnou reakcí při separaci od matky. I když se vytvořil vztah mezi matkou a dítětem, dítě se necítí ani jistě a ani bezpečně.
- Úzkostně – vyhýbavá vazba – dítě se kontaktu s matkou vyhýbá. Dítě se chová k matce jako k cizímu člověku. Může být reakcí na nepřiměřenou a nadměrnou stimulaci, ale také na nezáměr matky.
- Ambivalentní vazba – jedná se kombinaci těsného kontaktu s matkou a odmítavých projevů.

Pokud v rodině neexistuje žádná osoba, která by dítěti poskytla pocit jistoty a bezpečí, hovoříme o tom, že dítě trpí citovou deprivací a subdeprivací. (Vágnerová, 2005)

O citové deprivaci hovoříme tehdy, když nejsou dítěti uspokojovány jeho základní citové potřeby přiměřeným způsobem a dostatečně dlouhou dobu. Citová deprivace představuje velmi vážné ohrožení psychického vývoje dítěte. Projevy manifestující se u dětí ve věku do 3 let jsou následující: opoždění psychomotorického vývoje, zpomalený vývoj řeči, povrchnost citů a spíše negativní, smutná nálada. Důsledkem je tedy celkové omezení psychomotorického vývoje a problémy v sociálním začlenění, vztazích a v chování. (www.wikipedia.cz)

O deprivaci se zmiňuje také Krejčířová v knize Dětská klinická psychologie (1997). Jako důsledky deprivace uvádí narušení kognitivního a motorického vývoje a narušení vývoje osobnosti. U dětí ve věku do 3 let, které vyrůstají v kojeneckých ústavech a dětských domovech, se často objevuje lehké opoždění vývoje. Toto opoždění se nejvýrazněji projevuje postižením řeči a sociálního chování. (v případě včasného umístění dítěte do rodiny, se tyto problémy rychle upraví)

Mezi nejčastější projevy chování deprivovaných dětí patří sociální hyperaktivita (děti velice snadno navazují kontakt s dospělými, tyto kontakty a vztahy jsou povrchní a dětem chybí strach z cizích lidí), sociální provokace (dítě si vynucuje pozornost dospělého záměrnou provokací, typické jsou i agresivní projevy vůči ostatním dětem) a útlumové chování (deprimované děti jsou pasivní, bez jakékoliv iniciativy). (Krejčířová In Říčan, Krejčířová a kol., 1997)

Vztah s otcem

Od 6. měsíce začíná dítě rozlišovat mezi známými lidmi. Pamatují si, jak vypadají, co dělají a mají k nim různá očekávání. Když se otec dítěti věnuje, stává se i on pro dítě významnou osobou.

Otcové se většinou chovají k dětem jinak, a proto mohou získávat nové zkušenosti. Oproti matkám otcové neposkytují tak často základní péči jako je krmení, koupání apod., ale více si s dětmi hrají. (Vágnerová, 2005)

2.3.6 Vývoj vztahu k sobě

Tento vztah se vytváří od počátku života.

Vágnerová (2008) popisuje vývoj sebepojetí dosažením několika mezníků, které jsou základem dalšího vývoje:

- Pochopení existence vlastní bytosti. Představuje pochopení těla, aktivit a pocitů, které jsou spojeny s různými podněty.
- Orientace v prostředí a pochopení stability okolního světa.
- Vytvoření vztahů k prostředí.
- Posilování pocitu jistoty k sobě samému i ke světu. Je dáno především vztahem s rodiči.

2.4 BATOLECÍ OBDOBÍ

Batolecí období trvá od jednoho do tří let. Je to období, ve kterém dochází k výraznému pokroku v rozvoji.

Allen a Marotz (2008, str. 81) uvádí: „*Batole je malé dynamo plné neomezené energie, nadšení a zvědavosti.*“

Základní vývojové znaky batolete:

- Průměrná výška se za celé období pohybuje v rozmezí 81 – 96 cm.
- Průměrná váha se pohybuje kolem 10 – 14 kg.
- Srdeční rytmus je 80 – 110 tepů za minutu.
- Rytmus dechu je pravidelný a pomalý.
- V rychlém tempu se prořezávají další zuby (stoličky jako poslední).
- Ostrost vidění je 20/60 a postupně se zlepšuje.
- Mění se tělesné proporce. (Allen, Marotz, 2008)

2.4.1 Motorické dovednosti

12 – 24 měsíců

Pohybové aktivity jsou pro batolata velmi zajímavé a děti s nimi experimentují. Dítě se nemůže nabažit pocitu, že je schopné samo ovládat své tělo.

Neodmyslitelným vývojovým mezníkem je schopnost ovládat vyměšování. Toto období je vhodné k nácvičku vysazování na nočník. Dítě se postupně naučí regulovat funkci svěračů a přináší mu to uspokojení. (Vágnerová, 2008)

Hrubá motorika: rozvíjí se samostatná lokomoce. Zpočátku dítě leze – ovšem obratně a rychle. Samo se postaví a vydrží stát.

: Na konci 2. roku chodí i bez pomoci. Ještě nedokáže překročit překážku.

: Líbí se mu chodit a tahat za sebou nebo před sebou hračky.

: Snaží se běhat, ovšem často neví, jak zastavit, tak upadne.

: Sbírá různé předměty a hází jimi.

: Leze do schodů i ze schodů.

: Sedí na židličce. (Allen, Marotz, 2008)

Jemná motorika: snaží se obracet stránky v knize.

: Čmárá pastelkou (pohyb je prováděn celou paží).

: Staví komín max. ze 4 kostek.

: Pomáhá si při krmení - drží lžící, pije z hrníčku – bryndá.

(Allen, Marotz, 2008)

24 – 36 měsíců

Hrubá motorika: již se dokáže vyhnout překážkám v cestě.

: Je si více jisté v běhu.

: Bez pomoci chodí do schodů (nohy při tom nestřídá).

: Na chvíli udrží rovnováhu na jedné noze.

: Vyšplhá na židli.

: Míč umí házet spodem. (Allen, Marotz, 2008)

Jemná motorika: udrží hrníček v jedné ruce.

: Pastelku drží dlaňovým úchopem. S oblibou čmárá.

: Rozepne velký knoflík a velký zip.

: Postaví věž ze 4 - 6 kostek. (Allen, Marotz, 2008)

V pohybových aktivitách se objevují dovednosti jako je jízda na tříkolce, na bruslích či lyžích. Zpočátku jsou všechny aktivity neobratné a nekoordinované, ale především díky společným aktivitám s rodiči jsou dosahovány rychlé pokroky. (Šulová, 2004)

2.4.2 Vývoj poznávacích procesů

Piaget nazývá batolecí období jako fázi symbolického neboli předpojmového myšlení. Jedná se o způsob myšlení, kterým si dítě usnadňuje zpracování a uchování nové informace. Jednoduše řečeno, dítě si dokáže vybavit nějaký objekt nebo činnost, bez toho aniž by ji muselo provádět či vidět.

Pro rozvoj symbolického myšlení je důležité pochopení trvalosti objektu:

- orientace v prostoru – zlepšuje se díky samostatné lokomoci. Rozvíjí se diference polohy dole a nahoře.

- orientace v čase – je obtížná. Dítě se soustředí na současnost popřípadě bezprostřední minulost. Budoucnost ho nezajímá.

- chápání množství – v tomto období je tato schopnost na svém počátku. (Vágnerová, 2005)

Lze pozorovat také počátky symbolické hry. Batole začíná manipulovat i s něčím jiným než jen s konkrétním objektem. (Vágnerová, 2005)

Allen a Marotz (2008) charakterizují percepčně – kognitivní vývoj následovně:

- Dítě má rádo hru na schovávanou.
- Období tzv. překročení středové čáry (pokud dítě drží jednu hračku a někdo mu podá další, přendá si první hračku do druhé ruky, aby si mohlo další hračku vzít).
- Už nestrká hračky tak často do úst.
- Prohlížení obrázkových knih se stává oblíbenou činností.
- Dokáže pojmenovat mnoho předmětů, se kterými se často setkává.
- Stále se zdokonaluje v pochopení tvarových a prostorových rozdílů (vloží ve skládance geometrické tvary na správné místo).
- Nedokáže napodobit výraz obličeje, ale snaží se o to.
- Koordinovanější pohyby rukou a očí (dokáže spojit a rozpojit předměty, vkládat předměty do otvorů apod.).
- Počátek užívání předmětů k jiným účelům (např. jezdí s kostkou po zemi, jako by to bylo auto).
- Třídí předměty podle jednoho kritéria (např. kostky od zvířátek).
- Dítě je schopné vydržet u činnosti delší dobu (zejména u činnosti, kterou si samo vybralo).
- Umí dát najevo bolest.
- Pojmenovává předměty na obrázcích.
- Objevuje vztah mezi příčinou a následkem.

Paměť

Paměťové schopnosti se zlepšují. Mají zralejší zpracování a dlouhodobější uchování.

- **pracovní paměť** – informace o aktuální situaci se z ní ztrácejí do 30 vteřin. Její rozvoj spočívá ve schopnosti zpracovat větší množství informací díky již získaným zkušenostem dítěte.

- **implicitní paměť** – uchovávání informací v rámci 1 – 2 dnů. Dítě si dovede zapamatovat různá schémata činností, které následně dovedou i popsat.

- **explicitní paměť** – představuje uchovávání informací, které je dítě schopné verbálně popsat. Dítě si události uchovává ve formě představ. Dítě je ve 3 letech schopné povyprávět jednoduchý příběh – pohádku. (Vágnerová, 2005)

2.4.3 Vývoj řeči

Podle Bee (1989) a Collinse s Kuczajem, (1991) (In Vágnerová, 2005, str. 134) „*lze jazyk chápat jako kognitivní a komunikační kód, který užívá určité znaky a symboly. Řeč je konkrétní jazykovou dovedností, užívající k vyjádření významů, fakt, názorů a pocitů specifických fonemických kombinací. Děti se učí jazyku, aby mohly formulovat a vyjádřit to, co mají na mysli, a sdělit to někomu dalšímu.*“

Dítě přijímá jazyk v konkrétní podobě, k tomu ale potřebuje model, který napodobuje. Jazykové dovednosti můžeme rozvíjet různými mechanismy: nápodobou, zpětnou vazbou, modelováním aj.

Vývoj řeči podle Allen a Marotz (2008):

- Na počátku období se objevuje tzv. **holofrstická mluva**. Tzn., že dítě používá jedno slovo k vyjádření myšlenky (např. slovo „Já“ označuje, že se chce dítě krmit samo nebo také, že chce další sušenku).
- Dítě poslechne jednoduchý pokyn (např. „podej mámě hrníček“).
- Ukazuje na zvířata, hračky a známé osoby.
- Správně ukáže tři části těla (musí mu je někdo pojmenovat – např. „ukaz mi pusu“).
- Umí pojmenovat několik předmětů nebo aktivit (např. ham, papa...).
- Aktivní slovník obsahuje 5 – 50 slov.
- Umí odpovědět na jednoduché otázky (ano, ne).
- Z 25 – 50% je jeho řeč srozumitelná pro ostatní.
- Líbí se mu rytmické písničky a říkanky.
- Od 2. roku má dítě rádo, když mu někdo čte, v aktivním slovníku má již 50 – 300 slov.
- Rádo používá slovo „moje“ a o sobě mluví zájmenem „já“, málo se označuje jménem.
- Toto období je typické pro otázku „Co je to?“.

- Srozumitelnost řeči pro okolí dítěte již od 2. roku stoupá na 65 – 70%.
- Narušení plynulosti řeči (jako je např. zadržávání) je běžné.

Vágnerová (2008) popisuje vývoj řeči batolete v rámci jednotlivých složek řeči:

- Sémantická složka řeči

- na počátku užívají děti většinu slov nepřesně (nechápu vztah mezi skutečností a znakem pro tuto skutečnost)

- osvojování významu slov má určitá pravidla:

1. Pravidlo celého objektu – pojmenování se vztahuje k celému objektu.
2. Pravidlo taxonomie – slovo označující jeden objekt, děti používají pro další objekty spadající do stejné kategorie.
3. Pravidlo vzájemného vyloučení – každý objekt má jen jeden název.
4. Pravidlo kontrastu – nové slovo má jiný význam, než mají ta slova, která už dítě zná.

- děti se učí slovům v rámci běžného života. Nejsnáze se dítě naučí pochopit slovo pojmenováním nějakého objektu. (nejprve se učí poznávat podstatná jména). Činní jim obtíže adjektiva, která mají relativní povahu (malý x velký atd.). Začínají také užívat slovesa (nejčastěji univerzální slovesa jako např. jít, být, dělat...). Zároveň si také všímají vztahů mezi objekty a používají tak příslovečná určení (např. v krabici, víc mléka...)

- slovní zásoba je spojena s několika typickými problémy, kterými jsou nadměrná generalizace, vytváření novotvarů a omyl přílišného zúžení.

- dětský slovník má dvě složky: 1. pasivní slovník – sem patří slova, kterým dítě rozumí

2. aktivní slovník – aktivně používaná slova (Vágnerová,

2008)

- Gramatická složka řeči

- batolecí věk je citlivým obdobím pro osvojení gramatiky

- vývoj aktivní řeči prochází těmito fázemi:

1. Období holofrází – je to období kolem 12. – 18. měsíce, kdy dítě používá jeden slovní výraz, který slouží pro označení více věcí. Např. „ham“ označuje vše, co je k jídlu a pití. (o tomto období se již výše zmiňuje Allen a Marotz)

2. Období kumulace holofrází – 19. – 24. měsíc. Vyjadřování pomocí více jednoslovných slov, které jsou volně řazeny za sebou.
3. Období dvouslovných vět – kolem 2. let. Děti kombinují slova do primárních vět – dvouslovná sdělení (např. ham – není).
4. Období telegrafických vět - 24. – 30. měsíců. V tomto období se vyjadřují jednoduchým způsobem. Vynechávají slova, která nejsou důležitá (např. spojky, části slov apod.). Převažuje používání podstatných jmen, začíná používat slovesa.
5. Období úplných vět – pro batole je důležitější obsah sdělení než jeho forma. Od poloviny třetího roku začínají používat množné číslo, skloňují a časují.
6. Období prvních souvětí – kolem 3. roku věku. Děti užívají souvětí. (Vágnerová, 2008)

- Fonologická složka řeči

- jedná se o zvukovou stránku řeči

- tato stránka řeči je závislá na sluchové percepci a koordinaci mluvidel

- batolata nejsou schopná přesné koordinace mluvních orgánů – výslovnost různých hlásek proto není rovnoměrná. (Vágnerová, 2008)

2.4.4 Hra

Pro toto období je typické, že si batole po většinu času hraje samo, i když se zajímá o ostatní děti. Někdy již dochází k tzv. paralelní hře (tzn., že si děti hrají vedle sebe, ale nikoliv společně). Baví ho zejména prohlížení obrázků a napodobovací hry.

V tomto věku je vhodné dětem číst pohádky a pracovat s knížkou. Doporučují se také hračky pro rozvoj fantazie, různé stavebnice, hry na třídění předmětů. Oblíbenou činností je také zpívání a užívání říkadel. Pro kreativitu a fantazii jsou nejlepší velké formáty papírů a kreslicí potřeby. (Allen, Marotz, 2008)

Dítě nemusí mít velké množství hraček, důležité je však to, aby byly bezpečné, hygienické, různorodé a především přiměřené věku. (zejména pohyblivé hračky, hračky se zvukovými efekty, výrazně barevné, předměty na vkládání atd.)

Do ukončení batolecího období se uplatňují tyto typy her:

- Funkční – vydávání určitých zvuků, pohyby rukou.
- Manipulační – manipulace s různými předměty.

- Napodobovací – napodobování činností dospělých (např. krmení panenky, vysávání...).
- Receptivní – např. sledování pohádek, prohlížení knih...(Kuric, 2000)

2.4.5 Vývoj emocí

V batolecím období mají některé emoce větší význam než ostatní.

Sobotková a Dittrichová (2012) uvádějí, že období batolete je v rámci emočního vývoje označováno za období negativismu – vzdoru. „*U některých dětí můžeme pozorovat značně intenzivní afektivní reakce, např. dupou nohama a křičí „ne, ne“. Někdy si dokonce lehnu, kopou kolem sebe a vzdorují. Takové a podobné reakce se vyskytují tehdy, když děti mají dělat něco, co se jim dělat zrovna nechce, anebo v situacích, kdy by chtěly něco dělat, ale je jim v tom bráněno...*“ (Sobotková, Dittrichová, 2012, str. 157)

Tyto autorky podávají také malý návod, jak se takovému chování vyvarovat:

- Dopřát dítěti dost volného pohybu a prostoru pro volnou hru.
- Dávat dítěti více kladných citových podnětů (dávat jim najevo, že je máme rádi).
- Vypozorovat situace, které nemá náš potomek rád. (Sobotková, Dittrichová, 2012)

V tomto období jsou ovšem vyzorovány i další emoční projevy:

- Kolem 2. roku života se objevují nové emoční reakce – hněv a vztek.
- Začíná se projevovat pochopení pravidel chování – objevují se pocity studu jako reakce na nedodržení některé normy. S tím souvisí i pocity lítosti.
- Dalším emočním projevem je strach. Je často spojen s pocitem nejistoty (např. strach z neznámých osob, z opuštění apod.)
- Sebehodnotící emoce – objevují se projevy zahanbení i projevy hrdosti a pýchy.

V tomto období se mění vztahy k lidem, což se odvíjí i ve vztahových emocích. Separáční úzkost, která se projevuje na počátku batolecího období, obvykle kolem 2. roku, mizí. Mohou se objevovat pocity žárlivosti na jiné osoby, radost z kontaktu a soucit.

Užívání slov označujících emoce začínají batolata používat od 2. roku. (Vágnerová, 2008)

Všeobecně se dá říct, že emocionalita dítěte v batolecím věku je těsně spjata s osobami, s nimiž dítě žije (tedy rodiče, sourozenci, prarodiče a další širší rodina). Trvalost citů je ovšem velmi krátká a jednotlivé pocity se rychle střídají. (Kuric, 2000)

2.4.6 Socializace

Socializace batolete probíhá především na úrovni rodiny. A to nejen úzké rodiny, ale především rodiny širší.

- rozvíjí se sociální identita – rodinná identita. Pro dítě v batolecím věku je důležité tzv. teritorium domova. Dítě má svou postel, hračky, talíř apod.
- v tomto období se již děti většinou nebojí cizích lidí.
- dítě získává také určité sociální role. Jedná se především o roli dítěte, sourozence a má také genderovou roli. (Vágnerová, 2008)

Vztah s matkou

Pro toto období je typická separace od matky. Separace může mít několik forem:

- Aktivní separace – závisí především na dítěti. Samo se vzdaluje od matky. Může se kdykoliv vrátit, pokud se cítí nepříjemně.
- Pasivní separace – nezávisí na dítěti. Je odloučeno od matky jinou osobou, nemůže situaci nijak ovlivnit. Do 3 let se u dětí objevuje **tzv. separační reakce** při nedobrovolném odloučení od matky. Tato reakce má tři fáze:
 1. Fáze protestu – dítě se snaží přivolat matku a zbavit se cizího člověka. Když se mu to nepodaří, následuje další fáze.
 2. Fáze zoufalství – dítě ztrácí naději, že se matka vrátí. Přestává ji hledat a volat. Nemá zájem o cokoliv.
 3. Fáze odpoutání od matky – dítě se snaží navázat kontakt k jiné osobě a uspokojit tak potřebu citové vazby. Odpoutání představuje důležitý vývojový mezník, ale je možné pouze v případě, že dítě prožilo stabilní a spolehlivou citovou vazbu. (Šulová, 2004; Vágnerová, 2008)

Vztah s otcem

- Otcové dávají dětem jiné zkušenosti a tím rozvíjejí jiné kompetence. Představují zdroj zábavy a vzrušení.
- Kladou větší důraz na dodržování řádu, více od dětí vyžadují.
- Více podporují rozvoj samostatnosti.
- Podporují rozvoj genderové identity.

- Svým synům slouží jako modely mužského chování (vyhraněnější postoj bývá pozorován u prvorozených synů).
- Pokud se otec dítěti věnuje, vzniká mezi nimi podobná vazba jako mezi matkou a dítětem.
- Otec také usnadňuje separaci dítěte od matky. (Vágnerová, 2008)
- „*Očekává-li dítě bezpečí, ochranu, tišení bolesti, vyhledává matku, potřebuje-li doprovod do jiného prostoru, rozbalení neznámého předmětu, pomoc při experimentaci, obrací se na otce.*“ (Šulová, 2004, str. 64)

Vztah se sourozenci

Sourozenci představují zdroj sociální zkušenosti.

- Prvorozené děti často chápou narození mladšího sourozence jako ohrožující událost a žárlí na něj
- Rivalita k sourozenci spočívá v tom, že se dítě cítí bezmocné, protože mu není věnována taková pozornost jako mladšímu sourozenci. Dítě v tomto věku se s tím nedokáže vypořádat, a proto se snaží svého sourozence „odstranit“.
- Batole se cítí odstrčené a reaguje regresí (= krok zpět ve vývoji dítěte). Napodobuje chování sourozence, aby upoutalo rodičovskou pozornost.
- Vztah mladšího sourozence ke staršímu se projevuje napodobováním jeho chování. Starší sourozenec je pro toho mladšího modelem. (Vágnerová, 2008)
- Šulová (2004) ve své knize uvádí, že starší sourozenci přijímají hlavní zodpovědnost za péči o mladšího sourozence. Vztah mezi nimi je asymetrický. Starší sourozenec je dominantnější, více tíhne k řízení. Mladší děti jsou zaujaté starším sourozencem a napodobují ho.

Sociální učení

„*Dítě má vrozenou tendenci pozorovat a napodobovat...*“ (Vágnerová, 2008, str. 158)

- Dítě napodobuje to, co ho zaujme. Pozoruje nějaký model, kterým jsou nejčastěji rodiče.
- Variantou nápodoby je identifikace neboli ztotožnění – v batolecím období zejména s rodiči stejného pohlaví. (Vágnerová, 2008)

2.4.7 Dětská osobnost

- V kojeneckém věku je základním úkolem dosažení důvěry ve svět
- V batolecím věku spočívá úkol v dosažení důvěry v sebe sama
- V tomto období existují dva základní mezníky, které velkou měrou ovlivňují vývoj osobnosti dítěte:

1. Schopnost separovat se od matky.

2. Uvědomění si vlastní osobnosti a jejích možností – vzniká potřeba sebeprosazení. Tato potřeba má dvě varianty, a to variantu „já sám“ a variantu „já chci“.
(Vágnerová, 2008)

Vladimír Smékal (In Smékal, Macek, 2002) popisuje hlavní determinanty a dominanty osobnostního vývoje dítěte. Pro batolecí období uvádí následující:

- Napodobivost
- Rozvoj představivosti
- Autonomie či závislost
- Dětská logika – důslednost
- Ovlivnitelnost
- Vývoj smyslu pro druhé
- Prvotní náznaky prospektivního myšlení
- První období vzdoru kolem 3. roku života

Sebepojetí batolete

- Rozvíjí se díky odlišování sebe od okolí.
- V tomto věku není sebepojetí ještě celistvé, ale spíše útržkovité a dichotomické.
- Symbolické myšlení umožňuje chápat obraz v zrcadle jako svůj vlastní obraz (dítě se samo pozná kolem 14. – 15. měsíce).
- V období batolete začíná dítě používat označení sebe sama – jménem a později zájmenem „já“.
- Sebepojetí se projevuje také ve vztahu k vlastním věcem – dítě si chrání své hračky před ostatními.
- Do sebepojetí je zahrnuto také vědomí sebe sama jako aktivního činitele: dítě se chápe jako bytost, která je schopná samostatně jednat; potřebuje si potvrdovat

hodnotu svých kompetencí (chce být chváleno); uvědomuje si, že musí své chování regulovat.

- Sebepojetí je ovlivňováno i hodnocením rodičů – tak si dítě začíná uvědomovat své vlastnosti.
- V tomto období se děti začínají samy hodnotit. (Vágnerová, 2008)

Genderová identita

Gender můžeme v překladu přeložit jako sociální pohlaví. Obsahuje vlastnosti a vzorce chování, které jsou typické pro konkrétní pohlaví.

Vývoj genderové identity probíhá v několika fázích:

1. Fáze uvědomování rozdílů – rozdíly mezi ženským a mužským pohlavím. Tuto odlišnost si děti uvědomují na počátku tohoto období.
2. Fáze pochopení vlastního pohlaví – příslušnost k jedné skupině. Děti mají tendenci zdůrazňovat příslušnost k určitému pohlaví. Nejpozději v 18. měsících dítě ví, zda je děvče nebo chlapec.
3. Fáze přijetí genderové identity – dítě se chce co nejvíce podobat příslušníkům svého pohlaví. Nemá rádo, když ho někdo označuje za příslušníka opačného pohlaví. (Vágnerová, 2008)

V tomto věku si ještě dítě není jisté, zda je genderová identita trvalá. Tato identita má svůj emoční význam.

Identita je od raného věku podporována rozdílným přístupem dospělých k dětem opačného pohlaví:

- Rodiče poskytují informace o nich samotných.
- Jinak je oslovují (matky používají u děvčat více mazlivých pojmenování).
- Zaměření pozornosti na různé věci (chlapci – autíčka, děvčata – panenky).
- Rodiče očekávají rozdílné projevy (od chlapců je očekávána neposlušnost, více je u nich tolerována vzteklost).
- Přisuzování jiných vlastností (chlapec – silný, aktivní, děvče – jemné, citlivé).

S genderovou identitou souvisí v neposlední řadě také vlastní sebehodnocení dítěte, jsou budovány stereotypy. Stereotyp chlapecký a dívčí. Chlapecký stereotyp je zaměřený na výkon, nedává najevo své emoce, jsou na sebe pyšní v překonání strachu, oceňují svou průbojnost a samostatnost. Preferují pohybové hry a manipulační aktivity. Dívčí stereotyp se projevuje v emoční citlivosti, dávají najevo své pocity strachu, jsou poslušné, více

zaměřené na sociální oblast. Mají raději klidnější hry a kladou důraz na oblékání. (Vágnerová, 2008)

3 ÚSTAVY

3.1 HISTORIE KOJENECKÝCH ÚSTAVŮ A DĚTSKÝCH DOMOVŮ PRO DĚTI DO 3 LET V PRŮBĚHU 20. STOLETÍ

Historie těchto zařízení spadá do dávné minulosti a popsaly bychom mnoho stran, abychom vše vystihly. V této podkapitole se však bude zabývat historií 20. století až po současnost.

Nemůžeme si však dovolit nezmínit jeden důležitý poznatek profesora Matějčka, který ve své knize Náhradní rodinná péče (1999, s. 19) uvádí následující: *„Tehdy bylo dítě zachraňováno osvojením či pěstounskou péčí před ústavem a před záhubou fyzickou. Dnes, kdy je ústavní péče nesrovnatelně lepší, je dítě stejně tak zachraňováno náhradní rodinou péčí před ústavem a před ohrožením psychickým. Došlo k významnému posunu směrem k lepšímu – tendence zůstává táž!“*

Zákon č. 20/1966Sb. o péči o zdraví lidu, zařazuje kojenecké ústavy a dětské domovy pro děti do 3 let pod resort zdravotnictví.

Péče o děti bez rodinného zázemí má v našich zemích dlouholetou tradici. Již od počátku 20. století se rozvinuly různé formy péče o děti připomínající dnešní pěstounskou péči. První kojenecký ústav vznikl v roce 1922 v Praze – Krči, a následně na to také v Ostravě. V této době dominoval zejména zdravotnický důvod pro umístování dětí do těchto zařízení. (www.praha.vupsv.cz)

V 50. letech 20. století komunistická ideologie podporovala zřizování kolektivních zařízení pro pobyty dětí mimo rodinu. Jejich hnací silou byla zejména tzv. indoktrinace nejmladší populace politickou ideologií. Ústavy však stále zachovávaly zdravotnický charakter. Tyto ústavy však měly v této době i svá pozitiva. Byly kvalitně personálně obsazeny, v čele stál pediatr, o děti se staraly specializované dětské sestry, které byly často postgraduálně vzdělány v oblasti pedagogiky a působily tak jako výchovné sestry. Byl také dostatek dětských psychologů. Tímto se naše země podstatně lišila od evropských zemí, neboť u nás byla ústavní péče garantovaná státem na vysoké úrovni, nýbrž v ostatních

zemích byla tato péče zajišťována především charitou jako sociální služba a ne jako odborná a komplexní péče. (www.praha.vupsv.cz)

Matějček (1999) popisuje, že 60. léta 20. století mění pojetí kojeneckých ústavů, protože zdravotní důvody přijímání dětí do těchto zařízení jsou nahrazovány důvody sociálními. Tento trend podobně popisuje i doktor Schneiberg, který udává, že díky rozvoji pediatrické péče, zavedení povinného očkování a zlepšujících se životních a hygienických podmínek, klesají zdravotní důvody umístování a začínají převažovat sociální důvody, jako je např. rodiče ve výkonu trestu, nezletilá matka, nemanželské dítě, nevhodné bytové podmínky aj. Jako důležitý postřeh uvádí i to, že se začínají objevovat první diagnózy týraného a zanedbávaného dítěte a také dítěte postiženého. (Matějček, 1999; www.praha.vupsv.cz)

70. léta přinášejí změnu struktury dětí umístěných v ústavech. Zdravých dětí s dobrou osobní a rodinnou anamnézou ubývá a přibývá dětí postižených nebo dětí přijímaných ze sociálních důvodů. Tento stav přetrvává do poloviny 90. let 20. století. (www.praha.vupsv.cz)

Rok 1989 představuje významný mezník, který přináší mnoho změn v této oblasti:

1. Díky demografickému vývoji ubývá počet narozených dětí přijímaných do ústavních zařízení. Tím dochází k redukci počtu těchto zařízení z počtu 52 na 37.

2. Rozvoj nestátních ambulantních zařízení pro děti s postižením měl za následek výrazný úbytek přijímaných dětí do kojeneckých ústavů a dětských domovů. V takových zařízeních zůstávají jen děti s postižením, které rodiče nemohou ani s pomocí jiných organizací zvládnout. Jedná se zejména o děti vyživované sondou či vyžadující trvalý přívod kyslíku.

3. Opět začíná stoupat počet zdravotních a sociálně zdravotních důvodů na umístění dítěte do zařízení na úkor důvodů sociálních. Je to především díky stoupajícímu počtu drogově závislých matek, matek psychiatricky nemocných, a u dětí se častěji objevují různé formy hepatitidy. Díky tomu stoupá i náročnost na ošetrovatelský personál. Ten musí poskytovat speciálnější medicínskou péči.

4. Byl zrušen studijní obor „dětská sestra“ a stává se pouze specializací všeobecné sestry. Již zcela nefunguje postgraduální vzdělávání dětských sester v oblasti psychologie a pedagogiky.

5. Finanční zdroje jsou omezené a vedou k redukci počtu míst odborných pracovníků. Dnes má mnoho z těchto zařízení lékaře jen na částečný úvazek. Ředitely

těchto zařízení jsou většinou nezdravotničtí pracovníci. To přináší výhody z hlediska managementu, ale již méně výhod v rozvoji odbornosti zařízení.

6. Počty dětí odcházejících do náhradní rodinné péče nebo zpět do vlastní rodiny se zvyšují.

7. V současné době jsou tato zařízení napadána argumenty, že není důležité, kdo a jak erudovaný odborník se o dítě stará, nýbrž to, že je hlavní mít dítě rád a ostatní je zbytečné. Mnoho odborníků z řad politiků, pediatriů ale i laiků se domnívá, že by tato zařízení měla spadat pod ministerstvo sociálních věcí nebo školství, nebo by měla být zrušena a všechny děti by měly vyrůstat v náhradní rodinné péči. Kojenecké ústavy a dětské domovy jsou chápány jako „odkladiště“ pěkných, zdravých, opuštěných dětí, které si tam pracovníci drží, aby se sami uživilí, a ne jako odborné pracoviště.

8. Kojenecké ústavy a dětské domovy směřují k posilování rodinných prvků v péči o děti. Vytvářejí tzv. rodinné buňky. Usilují o co největší kontakt dítěte s jeho vlastní rodinou.

9. Transformací zdravotnictví České republiky byla zasažena i tato zařízení. Mnoho z nich jsou příspěvkové organizace příslušných krajů. Jejich financování je složité a vlastně dodnes nevyřešené. Dostávají příspěvky od svého zřizovatele a dále sponzorské dary, které si sami zajistí. Jiné možnosti zařízení nemá. (www.praha.vupsv.cz)

Do budoucna čeká tato zařízení další redukce jejich počtu. Dá se přepokládat potřebu 25 – 28 zařízení tak, aby pokrývaly potřeby krajů. Perspektivu mají zejména ta zařízení, která poskytují nejen odbornou zdravotní a rehabilitační péči, ale zajistí péči o děti týrané a zneužívané, s různými druhy handicapů, poskytující tzv. diskrétní porody apod. A šanci mají zejména ta zařízení, která fungují na principu rodinných buněk. (www.praha.vupsv.cz)

3.2 DŮVODY UMÍSTOVÁNÍ DĚTÍ DO ÚSTAVŮ

Do kojeneckých ústavů a dětských domovů pro děti do 3 let jsou děti umístovány z několika různých důvodů. Tyto důvody můžeme rozdělit do 3 skupin, a to:

1. Zdravotní důvody:

- Dítě potřebuje intenzivní a dlouhodobou rehabilitační péči.

- Dítě potřebuje dlouhodobou nebo trvalou speciální péči – máme na mysli např. děti s kombinovaným handicapem, sondované dítě apod.
- Dalším důvodem je diagnostika a léčba dítěte s rizikovou anamnézou (např. syndrom opuštěného dítěte, syndrom CAN, abusus návykových látek u matky atd.)
- Dále sem spadá diagnostika dítěte pro stanovení zdravotní a sociální prognózy před umístěním do náhradní rodinné péče.
- Infekční onemocnění v rodině, pobyt rodičů v léčebně, nemoc a hospitalizace rodičů.
- Respitní a úlevová péče.

2. Zdravotně – sociální důvody:

- Diskrétní, anonymní porod.
- Situace, kdy dítě z důvodu svého postižení nemůže vyrůstat v rodině, i když nepotřebuje speciální péči.
- Mezi tyto důvody můžeme také zařadit zácvek rodičů před propuštěním dítěte.

3. Sociální důvody:

- Okamžitá pomoc rodině, která se nachází v tíživé situaci.
- Přijetí zdravého dítěte, které nevyžaduje diagnostickou, lékařskou, ošetrovatelskou ani terapeutickou péči.

Jednotlivé důvody se mohou vzájemně překrývat nebo měnit během pobytu dítěte v zařízení. (www.praha.vupsv.cz)

3.3 MOŽNOSTI PÉČE O DĚTI V TĚCHTO ZAŘÍZENÍCH – VÝHODY A NEVÝHODY

Vyrůstání v ústavních zařízeních s sebou přináší své výhody, ale také nevýhody.

Výhody:

- Chrání dítě od rozvráceného rodinného systému.
- Poskytuje kvalitní sociální zabezpečení.

- Vytyčuje normy, díky kterým si část dětí poprvé uvědomuje odpovědnost za své chování.
- Existuje skupina dětí, o které není v jiných formách péče zájem (např. děti s psychiatrickými diagnózami)
- Nesmí se zapomínat také na rizika náhradní rodinné výchovy – např. rozpad rodiny, nepřijetí nového dítěte v rodině ze strany sourozenců, střídání pobytů u různých pěstounů, nezvládnutí nároků spojených s výchovou. (Kubíčková, 2011)

Nevýhody:

- Život v ústavu představuje nepřirozené a uměle vytvořené prostředí.
- V době, kdy je dítě nejzvědavější, je uzavřené v omezeném prostoru a není pro nikoho jedinečné.
- Dětský domov neposkytuje bezpečí a zázemí, které je typické pro rodinné prostředí. Dítě zde nemůže nalézt důvěrný vztah s osobou, které by tu byla jen pro něj a kterou by mohlo napodobovat.
- V dětském domově nemá dítě možnost být v přímém kontaktu s reálným světem.
- Dítě je v ústavu jen jedním z mnoha dětí, což potírá rozvoj jeho individuality.
- Dítě se musí přizpůsobovat a nemůže o ničem rozhodovat.
- Rozdělení sourozenců.
- Vychovatelé se v ústavech a dětských domovech často mění. Je nemožné navázat stálý vztah s dítětem.
- Zrušení ústavní výchovy trvá několik měsíců, i přes to, že důvody tohoto nařízení pominuly.
- Četnost návštěv rodinných příslušníků a jejich trvání je v kompetenci zařízení.
- V současné době je hlavním problémem to, že se ústavní výchova nedostatečně věnuje práci s rodinou, tudíž neřeší jeden z hlavních důvodů umístění dítěte. (Kubíčková, 2011)

3.4 DĚTSKÉ CENTRUM SLUNÍČKO LIBEREC

- Jedná se o příspěvkovou organizaci statutárního města Liberec.
- Toto zařízení poskytuje komplexní zdravotně-sociální a výchovnou péči dětem ve věku od narození do 3 let, u kterých je jejich duševní a tělesný vývoj narušen nebo ohrožen. A to zejména ze zdravotních nebo sociálních důvodů. Ze zdravotních důvodů může toto zařízení poskytovat péči i dětem do věku 6 let.
- Zařízení poskytuje terapeutickou, rehabilitační, diagnostickou a poradenskou péči.
- Odborná vzdělanost personálu a vybavení zařízení umožňuje poskytovat péči i dětem s handicapem.
- Zařízení se dělí na dětské a kojenecké oddělení.
- Personál je tvořen pediatrem, zdravotními a dětskými sestrami, dětským neurologem, klinickým psychologem, fyzioterapeutem, sociálními pracovníci a speciálním pedagogem.
- Snahou je vytvořit optimální prostředí, které se co nejvíce podobá prostředí rodiny.
- Hlavním cílem je najít postup pro zajištění co nejkratšího pobytu dítěte v zařízení a v co nejkratší době umožnit návrat do biologické a „funkční“ rodiny.
- Probíhá také jistá spolupráce s rodinou dítěte. Zařízení umožňuje rodičům či jiným příbuzným každodenní návštěvy. Poskytuje rodině sociální, psychologické a zdravotnické poradenství.
- V případech, kdy rodina není schopna poskytnout dítěti nezbytné zázemí, nebo neprojevuje o dítě zájem, spolupracuje zařízení se soudy, sociálními pracovníci a dalšími odborníky. (www.kuliberec.cz)

3.4.1 Kojenecké oddělení

Na kojenecké oddělení jsou přijímány děti, které jsou zanedbávané či týrané, ohrožené prostředím. Dále jsou to děti nezletilých rodičů, rodičů ve výkonu trestu nebo drogově závislých.

Část dětí přichází do zařízení přímo z novorozeneckých oddělení nemocnic jako děti „nechtěné“.

Personál pravidelně hodnotí psychomotorický vývoj dítěte a stanovuje výchovné postupy. Využívá při tom canisterapii, míčkování, perličkové koupele, rehabilitaci a inhalační terapii a také služby speciálního pedagoga.

Oddělení také nabízí úlevové tzv. respitní pobyty pro děti s handicapem. (www.kuliberec.cz)

3.4.2 Dětské oddělení

Dětské oddělení je rozděleno do 4 rodinných buněk. Každá buňka vypadá jako byt o velikosti 2KK. Součástí bytu je malá chodba, koupelna se záchodem, kuchyň spojená s jídelním koutem a hernou, ložnice a izolovaný pokoj, který je využíván, když je potřeba.

Kapacita těchto rodinných buněk je max. 7 dětí.

O děti se starají zdravotní a dětské sestry, které se mezi sebou střídají. Pracují na 2 směny (denní a noční), a počet sester, které se na 1 rodinné buňce střídají je 4.

Denní program na buňkách je stanovený a jako takový je dodržován v rámci zachování chodu zařízení. Nicméně pracovníci se snaží pro děti vytvářet program, výlety a jiné aktivity, které dětem zdejší pobyt zpříjemňují.

(obývací pokoj - herna)

(ložnice)

(kuchyň)

(koupelna a wc)

Dětem je také zajišťována rehabilitační péče v Rehabilitačním ústavu HL Luže - Košumberk a také v Léčebně respiračních onemocnění ve Cvikově.

Zařízení pořádá pro děti 2x ročně ozdravné pobyty v oblasti Jizerských hor a Máchova jezera. Časté jsou také návštěvy liberecké ZOO, výlety na dětská hřiště, vycházky do hor, návštěvy divadel a výtvarných dílen. Zařízení se také zapojuje do akcí pořádaných městem Liberec a to především do akcí Vánoce očima dětí a Velikonoce očima dětí, kdy se místní mateřské školy prezentují svými výtvyry na liberecké radnici.

Děti, kterým se nepodaří navrátit do původní rodiny a nepodaří se pro ně najít vhodná náhrada rodinné péče, ať již adopce či pěstounské péče, pokračují děti do dalších dětských domovů. Dětské centrum Sluníčko z tohoto pohledu spolupracuje s Dětským domovem v Kropachu, s Domovem pro osoby se zdravotním postižením v Raspenavě a s Dětským domovem v Jablonném v Podještědí.

PRAKTICKÁ ČÁST

4. VYMEZENÍ KAZUISTIKY

Kazuistika pochází z latinského slova „casus“, což v překladu znamená případ. Můžeme ji popsat jako studium jedinečných, ale typických případů. Řadí se ke specifickým psychologickým metodám. Můžeme ji charakterizovat jako metodu popisu a rozboru konkrétních případů. Její využití je typické zejména pro oblast klinické psychologie a patopsychologie. (Nakonečný, 1998)

Někdy se o kazuistice mluví jako o případové studii. Kazuistika má stejně jako ostatní výzkumné metody své výhody a nevýhody. Její hlavní výhodu spatřujeme v tom, že se nějaká teorie případem zpochybňuje nebo ji naopak dokumentuje. Mezi nevýhody patří především časová náročnost a omezená možnost zevšeobecnění. (Kassin, 2012)

Samotné kazuistice předchází pozorování. To je považováno za jednu ze základních metod psychologie. Chápeme je jako plánovité vnímání daného objektu, které je spojené s úmyslem získání mnoha přesných informací o daném objektu. (Nakonečný, 1998)

4.1 HODNOCENÍ PSYCHOMOTORICKÉHO VÝVOJE V PRAXI

Pro praktické hodnocení psychomotorického vývoje dětí ve věku do 3 let, které vyrůstají v ústavním zařízení, jsme použily formuláře, které uvádí Walter Strassmeier ve své knize 260 cvičení pro děti raného věku (1996). Formuláře jsou rozděleny do 5 oblastí:

- A. Sebeobsluha
- B. Jemná motorika
- C. Hrubá motorika
- D. Řeč
- E. Myšlení

Každá oblast je hodnocena zvlášť a po zhodnocení všech oblastí je podle stanoveného vzorce vypočítán a vytvořen konečný graf, který ukazuje dosaženou vývojovou úroveň. Celkem byla u každého dítěte provedena 3 hodnocení, vždy po 5 měsících. (celková délka výzkumu tedy trvala 10 měsíců) V konečném důsledku je patrné, jak se dítě po tuto dobu vyvíjelo. Zda se vyvíjelo kupředu, nebo stagnovalo či došlo k regresi. (Strassmeier, 1996)

Jednotlivé tabulky obsahují úkoly, které by dítě v daném měsíci vývoje mělo zvládnout. Pokud dítě úkol zvládne, označuje se úkol znaménkem +. Když dítě úkol

nezvládne, označí se znaménkem -. Pokud je požadovaný úkol splněn jen částečně, označuje se znaménkem +- (viz. příloha). (Strassmeier, 1996)

Pro zjištění vývojového profilu dítěte se splněné úkoly sčítají. Úkoly, které nebyly splněny nebo byly splněny jen částečně, se nepočítají.

V oblasti jemné a hrubé motoriky je uvedeno méně úkolů (pouze 40 místo 60), proto je potřeba počet správně splněných úkolů vynásobit koeficientem 1,5.

Vývojový profil se následně přenesení do profilového listu, ze kterého můžeme vyčíst, jak se dítě vyvíjelo. (Strassmeier, 1996)

4.2 KAZUISTIKA Č. 1

Jméno: David

Pohlaví: chlapec

Věk: 3 roky, 10 měsíců

Diagnóza: casus socialis (sociální případ)

Rodinná anamnéza

- David vyrůstá v Dětském centru Sluníčko v Liberci.
- Matka (narozena v roce 1986), se o chlapce nestará. Dosažená úroveň jejího vzdělání je základní.
- Otec v rodném listu neuveden.
- Chlapec má 2 sourozence: Jana (narozený v roce 2006) a Michala (narozený v roce 2008). Oba chlapci jsou umístěni v Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc Hvězdička v Jablonném v Podještědí.

Osobní anamnéza

- Chlapec se narodil z 5. gravidity. Matka nechodila do poradny.
- Porod proběhl spontánně, záhlavím v 36+5 týdnu. Porodní míry byly 2650 g a 45 cm. Na porodnici byla matka léčena antibiotiky, jelikož má Leidenskou mutaci (= vrozená porucha krevní srážlivosti). Dítě bylo na hranici zralosti, na porodnici byl průběh klidný. Dítě bylo kojeno a prospívalo, očkování probíhalo dle kalendáře.

- Na žádost matky byl chlapec 28. dubna 2011 umístěn do Dětského centra Sluníčko v Liberci.
- V červnu 2011 chlapec absolvoval psychologické vyšetření za účelem zjištění aktuální vývojové úrovně. Ze závěru vyšetření vyplynulo, že má chlapec normální raný psychomotorický vývoj, avšak méně stimulující rodinné a výchovné prostředí. V této době byla aktuální kognitivní úroveň lehce opožděna – IQ 86 bodů, tedy pásmo podprůměru. Celkově se rozvíjel přiměřeně po všech stránkách.
- V květnu 2011 byl hospitalizován v Krajské nemocnici Liberec pro akutní tonsilitidu (= zánět krčních mandlí).
- V rozmezí od 1. do 3. listopadu 2011 byl hospitalizován na dětském oddělení Krajské nemocnice v Liberci z důvodu plánované adenotomie (chirurgické odstranění nosní mandle) v celkové anestezii.

Sociální anamnéza

- Matka chlapce ve věku 21 měsíců na vlastní žádost ponechala v Dětském centru Sluníčko v Liberci, a to z důvodů, že neměla vhodné bytové podmínky a přišla o bydlení kvůli nedostatku finančních prostředků na hrazení nájemného. Místně příslušný sociální odbor Magistrátu města Liberec potvrdil důvodnosti k umístění dítěte. Předpokládaná doba umístění chlapce byla pár dní. Matce se nedařilo sehnat si práci a nové bydlení, tudíž se pobyt chlapce stále prodlužoval. Matka jej však byla několikrát navštívit. Zpočátku byly návštěvy intenzivnější, postupně se jejich četnost snižovala. Vždy se k chlapci chovala hezky, přinesla mu nějaké ovoce a sladkosti. Chlapec měl z její přítomnosti radost. Do konce roku 2011 chlapce navštívila celkem 7x. Na vánoce roku 2011 si matka požádala o propuštění chlapce na vánoční svátky, pro chlapce si však z neznámých důvodů nepřišla a ani se neozvala. Na tento popud podalo zařízení Sluníčko prosbu o přešetření podmínek v rodině a zvážení možnosti nařízení ústavní výchovy, aby mohl být chlapec eventuálně předán do náhradní rodinné péče.
- Dne 14. března 2012 byl podán návrh na nařízení ústavní výchovy. Chlapec byl na několika krátkých návštěvách v místě bydliště matky. Matka se k němu hezky chová a chlapec je spokojený. Při návratu do zařízení však chlapec přestává mluvit, pomočuje se, hůře jí atd. (dle názoru psychologa by bylo pro chlapce vhodné umístění do pěstounské rodiny, aby jeho vývoj nezačal stagnovat)

- Dne 22. května 2012 byl u okresního soudu v Liberci vynesena rozsudek o nařízení ústavní výchovy, z důvodu neschopnosti rodičů (matka žije se svým druhem, údajným otcem dítěte) převzít dítě do své péči. Matka se proti rozsudku odvolala ke krajskému soudu. Ten však 25. března 2013 potvrdil rozsudek okresního soudu o nařízení ústavní výchovy.
- V říjnu 2012 začali rodiče aktivně řešit svou bytovou otázku – sehnali si místo na ubytovně v Liberci. (zatím není vše vybaveno, chybí finanční prostředky). Za rok 2012 navštívili chlapce 3x. Ve všech případech se jednalo o několikadenní pobyt chlapce u rodičů v bytě prarodičů.
- Od počátku roku 2013 do současné doby pobýval chlapec u rodičů 2x. Chlapec má z návštěvy rodičů radost, vždy se na ně velmi těší. Návraty do zařízení pro něj ale bývají těžké. Je smutný, agresivní na okolí, slovně útočí na děti i personál nevhodnými výrazy a vulgarismy.
- Dne 6. května 2013 nabyl právní moci rozsudek o nařízení ústavní výchovy. Soud dospěl k závěru, že je ústavní výchova jediným vhodným výchovným opatřením. Byl si vědom toho, že rozdělení rodiny je velkým zásahem do jejich práv, ale v zájmu dítěte je přesvědčen o vhodnosti nařízení ústavní výchovy.
- Soudu se nepodařilo zjistit jinou vhodnou osobu, která by byla ochotna převzít a zajistit péči o nezletilé dítě (matka matky žije v Anglii, otec matky řeší své problémy, matka otce žije v bytě, kde majitel bytu pobyt dětí nepovoluje). Rodiče umístily chlapce do zařízení v dubnu 2011 a po dobu déle než 1 roku nebyli schopni učinit nic pro to, aby pro své dítě vytvořili vhodné zázemí. Matka je v evidenci úřadu práce a neprokázala snahu sehnat si zaměstnání nebo brigádu. Otec začal pracovat až poté, co byl odsouzen pro neplacení výživného pro dceru, která je pro chlapce nevlastní sestrou.

Psychomotorický vývoj dítěte od narození do současnosti

Veškeré podklady pro hodnocení psychomotorického vývoje dokladuje příloha číslo 1.

A. Sebeobsluha

1. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 23. dubna 2012. V tu dobu byl David ve věku 33 měsíců. V tomto období nezvládl splnit položku „*zůstane krátce u známých*“. Tato položka se velmi těžce hodnotila vzhledem k tomu, že chlapec byl několikrát za rok 2012 na návštěvě u rodičů a předpokládaly jsem, že se za tu dobu dostal do kontaktu s jinými lidmi

než s rodiči, ale z tohoto pohledu jsme nebyly schopné to ohodnotit. Proto jsme se zaměřily pouze na prostředí v zařízení, kde těžce zvládal změnu prostoru či osob, u kterých měl chvíli být. V takových situacích byl smutný, plačtivý nebo naopak vzdorovitý. Další položkou, kterou v tomto období zvládl splnit jen částečně je *„jí vidličkou, ale ještě se přitom trochu umaže.“* Částečně znamená, že se s vidličkou seznámil, držel ji v ruce a zkoušel s ní jíst s opakovanými pozitivními i negativními výsledky. V tomto období dává přednost lžici.

2. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 5. září 2012. V tu dobu bylo chlapci 38 měsíců. Oproti prvnímu hodnocení se zlepšila položka *„zůstane krátce u známých“*, kdy při změně prostředí či osob již není smutný ani vzdorovitý. Naopak s novým prostředím se hned seznamuje, zkoumá a prohlíží si ho. Při změně osob se snaží dotyčnou osobu zaujmout a strhnout její pozornost na sebe, je hravý a milý. Položka *„jí vidličkou, ale ještě se přitom trochu umaže“* je zatím na stejné úrovni. Objevuje se tu další položka, kterou zvládá jen částečně, a to je *„hlásí, když potřebuje na toaletu – ve dne v noci“*. Tuto činnost zvládá částečně z toho důvodu, že na potřebu upozorní pouze ve dne, v noci to nedělá a je plenován.

3. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 4. února 2013. V tuto dobu bylo Davidovi 43 měsíců. V tomto období se mu již podařilo zvládnout položku *„jí vidličkou, ale ještě se přitom trochu umaže“*. Ke zvládnutí mu dopomohlo, že viděl ostatní děti, které to zvládají. S položkou, která se týká *„hlásí, když potřebuje na toaletu – ve dne v noci“* je na stejné úrovni, tedy zvládá ji částečně. Stále si řekne o potřebu ve dne, ale nikoliv v noci. Jedinou položkou, kterou v tomto období nezvládl, byla *„samostatně si přinese vodu k pití z kohoutku“*. Přičítáme to tomu, že v rámci pobytu v zařízení se s takovou činností nesetkal, protože děti mají vše připravené a nemusejí se o nic starat, proto pak nevěděl, co po něm žádáme. Na druhou stranu zvládá činnosti jako je oblékání a svlékání, projeví své přání, je samostatný při jídle, vyhýbá se nebezpečným místům apod.

B. Jemná motorika

1. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 23. dubna 2012, ve věku chlapce 33 měsíců. Při prvním hodnocení zvládal jen částečně položku *„v knížce obrací stránky jednu po druhé“*. Listoval knihou, ale nedokázal otáčet stránky jednu po druhé.

2. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 5. září 2012, věk chlapce 38 měsíců. Oproti prvnímu hodnocení se zlepšila položka *„v knížce obrací stránky jednu po druhé“*. Již

dokáže otáček jednotlivé stránky za sebou. Naproti tomu nezvládá položku „*správně drží pastelku*“. Kreslí rád, ale jeho jemná motorika není natolik rozvinutá, aby pastelku držel špetkovým úchopem. Zatím stále používá úchop dlaňový.

3. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 4. února 2013, věk chlapce 43 měsíců. Opět byl zaznamenán pokrok oproti předchozímu hodnocení. Položku „*správně drží pastelku*“ již zvládá. Pastelku drží špetkovým úchopem. Co se mu však daří jen částečně, je položka „*vymalování*“. Je schopný nakreslit jednoduché linie v podobě kolečka, napodobuje svislé a vodorovné čáry. Při vymalování obrázků je snaživý, ale ruka jde do křeče a není uvolněná. V takovém případě pak není schopný obrázek vymalovat. V rámci jemné motoriky však zvládá např. stavbu vysoké věže z kostek, přeloží list papíru, stříhá nůžkami – nepřesně, navléká korálky atd.

C. Hrubá motorika

1. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 23. dubna 2012, věk chlapce 33 měsíců. Při prvním hodnocení chlapec všechny položky splnil bez nejmenších problémů.

2. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 5. září 2012, věk chlapce 38 měsíců. Při tomto hodnocení nastal částečný problém při zvládnutí položky „*chytne velký míč s ohnutými pažemi*“. Hry s míčem zvládá dobře, hází míčem horním i spodním obloukem, hází na cíl, kopne do míče, kutálí míč. Chytnutí letícího míče však zatím nezvládá. Paže má stále natažené.

3. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 4. února 2013, věk chlapce 43 měsíců. Při tomto hodnocení zvládl všechny položky hodnocení. Tedy zvládá již i položku „*chytne velký míč s ohnutými pažemi*“. Mezi další činnosti, které zvládá, patří např. jízda na tříkolce, samostatná chůze do schodů a ze schodů, chůze po špičkách, poskakování, prolézání tunelem aj.

D. Řeč

1. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 23. dubna 2012, věk chlapce 33 měsíců. David všechny položky týkající se prvního hodnocení splnil bez ztráty bodu.

2. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 5. září 2012, věk chlapce 38 měsíců. Také druhé hodnocení zvládl chlapec bez problému a splnil všechny položky výborně.

3. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 4. února 2013, věk chlapce 43 měsíců. Při posledním hodnocení nezvládl jedinou položku a to „*klade otázku: proč?*“. Jinak všechny

položky zvládl výborně. Má bohatou slovní zásobu a obě složky řeči – tedy složka expresivní a receptivní jsou dobře rozvinuty. Chlapec mluví v jednoduchých větách, zná své jméno i jména svých kamarádů. Poznává a pojmenuje různé druhy zvířat, oblečení, ovoce, zeleniny, lidské tělo, hračky, dopravní prostředky aj. Také má bohatou zásobu dětských písniček, které aktivně používá.

E. Myšlení

1. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 23. dubna 2012, věk chlapce 33 měsíců. Při hodnocení David zvládl všechny položky kromě jedné, kterou zvládl částečně. Jednalo se o položku „*chápe předložky na a pod*“. Jednotlivé předložky se mu pletou, zatím není schopen použití za správným účelem. Používání je náhodné a při samotném určení tipuje, co je správně.

2. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 5. září 2012, věk chlapce 38 měsíců. I v tomto hodnocení zatím stále přesně nezvládá položku „*chápe předložky na a pod*“. A jako další zvládá pouze částečně položku „*na vyzvání ukáže červenou, žlutou a modrou barvu*“. Jednotlivé barvy zná, ale jejich pojmenování a užívání se mu stále plete.

3. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 4. února 2013, věk chlapce 43 měsíců. Při tomto hodnocení již neměl žádný problém. Podařilo se mu zvládnout položky, které v předchozích hodnoceních zvládal jen částečně. Nyní je schopen správně rozlišit základní předložky a poznat základní barvy. Dále chápe význam číslice „jedna“ a postupně se dostává k dalším číslům. Rozeznává základní zvuky, sestaví puzzle z menšího počtu dílů, třídí předměty podle různých kritérií (barva, velikost...) apod.

Závěr

David je velice šikovný chlapec. V příloze číslo 1 je zobrazen vývojový profil, jak se chlapec vyvíjel po dobu 10 měsíců. V jeho případě můžeme mluvit o tom, že se vyvíjí v rámci přijatelné normy. Na grafu jsou patrné mírné odchylky, které však nepřesahují opoždění o více než 2,5 měsíce. Největší posun do plusu v rámci všech hodnocení vývojové úrovně můžeme vidět v oblasti myšlení, kde byly první dvě hodnocení pod úrovní věku, a při posledním hodnocení byly v rovině. Naproti tomu největší posun do mínusu vidíme v oblasti hrubé motoriky a řeči, kde při prvním měření byly obě oblasti v úrovni věku. Při druhém měření byla hrubá motorika mírně opožděná a oblast řeči na

stejné úrovni věku. A při posledním měření byly již obě oblasti oproti věku mírně opožděné.

Celkově se chlapec jeví jako milý a chytrý kluk. Má zájem o dění kolem sebe, věnuje pozornost různým činnostem a zapojuje se do všech nabízených aktivit. V kolektivu dětí je hodný, s dětmi vychází dobře, pomáhá menším dětem a s vrstevníky si dokáže hrát při společné hře. Ačkoliv je mezi dětmi jeden ze starších, není dominantní typ, ale spíše submisivní.

Při zhodnocení vývoje jsme došly k závěru, že se chlapec vyrůstající v ústavním prostředí výrazně neopožďuje vůči stanoveným normám psychomotorického vývoje dětí.

4.3 KAZUISTIKA Č. 2

Jméno: Milan

Pohlaví: chlapec

Věk: 3 roky, 11 měsíců

Diagnóza: casus socialis

Rodinná anamnéza

- Milan vyrůstá v Dětském centru Sluníčko v Liberci.
- Matka (narozena v roce 1992), je romské populace a o chlapce se nestará. Má ukončené základní vzdělání a 1 a ½ roku SOU, obor pekařka. Toto vzdělání však nedokončila. Od mala se matka léčila s atopickým ekzémem, používá inhalátor a je v péči alergologické poradny. Je kuřačka. Bratr matky je léčen s asthmatem bronchiale, matka matky zemřela ve 46 letech na nádor tlustého střeva a mozku.
- Otec (narozen v roce 1992), taktéž o chlapce nejeví zájem, romské populace. Zdravotní stav otce není znám. Má základní vzdělání, je kuřák a údajně požívá drogy a alkohol. Otec otce suicidium kolem 40 let věku. Otec sdělil, že sám vyrůstal v ústavní péči.
- Chlapec má jednoho mladšího sourozence Michala (narozen v roce 2010). Ten trpí atopickým ekzémem a asthmatem, jinak je zdravý. Také je umístěn v Dětském centru Sluníčko v Liberci.

Osobní anamnéza

- Chlapec se narodil z 1. gravidity.
- Porod proběhl spontánně, záhlavím ve 40 týdnu. Porodní míry byly 2620 g a 48 cm. Matka po porodu odmítla hospitalizaci a odešla domů. Dítě bylo krmeno Nutrilonem.
- Matka je kuřačka a v době porodu byla nezletilá.
- V září 2010 byl Milan hospitalizován na dětském oddělení krajské nemocnice v Liberci kvůli poranění čela (spadl z postýlky).
- Rozhodnutím okresního soudu v Liberci byl chlapec v září 2010 přemístěn do Dětského centra Sluníčko v Liberci.
- V listopadu 2010 chlapec v zařízení absolvoval psychologické vyšetření za účelem zjištění aktuální vývojové úrovně. Ze závěru vyšetření vyplynulo, že je chlapcův psychomotorický vývoj mírně opožděn. Průměrný mentální věk je 12 a ½ měsíce. Hrubá motorika je na úrovni 13 měsíců, jemná motorika na úrovni 12 měsíců. Adaptivní chování a sebeobsluha odpovídají mentálnímu věku kolem 14 měsíců. Řeč je na úrovni 10 měsíců.
- IQ 78 bodů, tedy pásmo hlubšího podprůměru.
- V srpnu 2011 chlapec absolvoval další psychologické vyšetření za účelem zjištění aktuální vývojové úrovně. Ze závěru vyplynulo, že oproti vyšetření v 16 měsících došlo k rychlejšímu rozvoji schopností, více opožděn je jen vývoj řeči. Průměrný mentální věk je aktuálně 21 měsíců. Vývojový kvocient je 84 bodů, tedy v pásmu podprůměru.
- V únoru 2013 chlapec absolvoval další psychologické vyšetření za účelem zjištění aktuální vývojové úrovně a doporučení další péče. Ze závěru vyšetření vyplynulo, že aktuální intelektové dispozice jsou v pásmu lehkého podprůměru, IQ 87bodů. Aktuální průměrný mentální věk je 3 roky a 3 měsíce.
- Chlapec má diagnostikované průduškové astma a atopický ekzém.
- Časté hospitalizace kvůli atopické dermatitidě (září 2009, prosinec 2009, červen 2010, červenec – srpen 2010)
- V období duben – květen 2013 umístěn na ozdravný pobyt v léčebně respiračních onemocnění Cvikov (pobýval zde i se svým bratrem Michalem).

Sociální anamnéza

- Chlapci byl ustanoven poručník – dědeček ze strany matky. Spolupráce s matkou byla špatná.

- Od počátku péče matky o chlapce byly komplikace. Matka často odcházela z místa bydliště i bez souhlasu svého otce, který byl v té době ustanoven jako opatrovník dítěte. Péče matky byla odborem sociálních věcí shledána jako nedostatečná i s ohledem na podmínky, ve kterých se zdržovala. Matka se neustále stěhovala a podmínky pro péči o dítě byly nedostatečné. Chlapec byl často hospitalizován v nemocnici v Liberci s ekzémem, který nebyl adekvátně léčen. Matce byly nabízeny varianty bydlení, ale tuto pomoc odmítala. Bylo jí nabídnuto bydlení v Azylovém domě v Liberci, které odmítla. Také odmítla pomoc od dalších podpůrných organizací jako je např. sdružení Host Home-start v Liberci, Domov na půli cesty v Liberci a Dětské centrum Veská u Pardubic.
- Péče matky o chlapce nebyla řádná. Z její strany byla zanedbána zejména zdravotní péče o syna. Tato nedostatečná péče byla také potvrzena lékařskými zprávami pediatra, ze kterých bylo dále zjištěno, že nezletilá matka je i sociálně zanedbána. Na základě těchto údajů byl okresním soudem v Liberci vydán rozsudek o svěřeni dítěte do péče Dětského centra Sluníčko v Liberci. Tento rozsudek nabyl právní moci v září 2010.
- Do Dětského centra Sluníčko byl chlapec přijat v září 2010. Byl přeložen z dětského oddělení Krajské nemocnice v Liberci, kde byl hospitalizován pro absces v ráně na čele po pádu z postýlky a atopickou dermatitidu.
- Rodiče o chlapce zpočátku projevovali zájem. Byli chlapce v zařízení několikrát navštívit. Buď přišli rodiče spolu, nebo každý sám. Nedokázali však respektovat chod zařízení, a často chodili na návštěvy v pozdních hodinách, kdy chlapec spal. Často se stalo, že rodiče přislíbili návštěvu a následně pak nedorazili, ani se neozvali. Chlapec byl také 1x na několik dnů na návštěvě u rodičů doma. Poslední návštěva proběhla v únoru 2012. Matka byla smutná, že ji chlapec nepoznává a bojí se. Od té doby již chlapce nenavštívila, nedotazovala se ani písemně či telefonicky. V srpnu 2012 z její strany uplynul půlroční nezájem o dítě.
- V prosinci 2010 byla dle rozsudku okresního soudu v Liberci chlapci nařízena ústavní výchova, která nabyla právní moci v lednu 2011.

Psychomotorický vývoj dítěte od narození do současnosti

Veškeré podklady pro hodnocení psychomotorického vývoje chlapce obsahuje příloha č. 2.

A. Sebeobsluha

1. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 24. dubna 2012. V tuto dobu byl Milánek ve věku 34 měsíců. V tomto období zvládl jen částečně splnit položku „*mazlí se s panenkou nebo medvídkem*“. Nedokáže rozlišit, k čemu je panenka nebo medvídek a proč by se s nimi měl mazlit. Nicméně tyto předměty nezavrhuje a občas s nimi přijde do kontaktu. Zcela nezvládl splnit položku „*zůstane krátce u známých*“. Chlapec je zvyklý na prostředí ústavu a mimo brány ústavu se sám se známou osobou (mimo zaměstnance zařízení např. při vycházce) nedostal. Proto není zvyklý na ostatní osoby a blízký kontakt s cizími osobami nese těžce. (je plačtivý, nervózní atd.) Dokonce ani v přítomnosti svých rodičů, kteří ho z počátku chodili navštěvovat, se necítil dobře. Několikrát se stalo, že při spatření matky se chlapec zastavil, začal být negativní, vzdoroval a plakal, a jedenkrát se stalo, že se dostal do afektu, kdy si lehl na zem, plakal, křičel a kopal kolem sebe, že k rodičům nechce. Další položku, kterou v tomto období zvládl jen částečně, je položka „*vyhýbá se jednoduchým nebezpečným místům*“, dále položka „*saje z plastické slámky*“ a „*vyjadřuje slovy svá přání*“ a v neposlední řadě také „*dobrovolně si jde lehnout a odpočinout si*“. Milánek nedokáže rozlišit, co je pro něj bezpečné a co je nebezpečné a vše ho zajímá a musí vše poznávat. Je důležité dbát u něj na bezpečnost a předcházet úrazům. Co se týká sání ze slámky, činnost ho baví a velice se snaží o to, aby se dokázal napít, zatím však dokáže pouze slámkou foukat, nikoliv sát. Také ještě nedokáže pořádně vyjádřit slovy svá přání. Jeho slovní zásoba není tak bohatá a spíše projevuje přání ukázáním než pojmenováním. Položku „*jí vidličkou, ale ještě se přitom trochu umaže*“ zatím nezvládá. Milánek je v rámci stravování téměř samostatný. Bezpečně zvládá jíst pomocí lžice a pije z hrníčku. Postupně se seznamuje s ostatními přibory. S nimi ovšem není tak obratný, proto dává přednost lžici nebo prstům.

2. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 6. září 2012, chlapec byl ve věku 38 měsíců. Při tomto hodnocení se Milánek zlepšil v položkách: „*vyhýbá se jednoduchým nebezpečným místům*“, dále se naučil sát z plastické slámky a „*dobrovolně si jde lehnout a odpočinout si*“. V některých položkách se oproti prvnímu hodnocení nezlepšil. Jedná se zejména o položky: „*mazlí se s panenkou nebo medvídkem*“, „*zůstane krátce u známých*“, „*vyjadřuje slovy svá přání*“ a „*jí vidličkou, ale ještě se přitom trochu umaže*“. V tomto období zvládá částečně ještě jednu položku, a to je položka „*hlásí, když potřebuje na toaletu – ve dne v noci*“. O toaletu si řekne, ale pouze ve dne. Přes noc je stále plenován.

3. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 5. února 2013, věk chlapce 43 měsíců. Milánek se zlepšil ve dvou položkách, a to: „*mazlí se s panenkou nebo medvídkem*“ a „*jí vidličkou, ale ještě se přitom trochu umaže*“. Lžici začal nahrazovat vidličkou. Na stejné úrovni zůstaly položky: „*zůstane krátce u známých*“, „*vyjadřuje slova svá přání*“, a položka „*hlásí, když potřebuje na toaletu – ve dne v noci*“. V tomto období nezvládá ještě položku „*samostatně si přinese vodu k pití z kohoutku*“. Tato činnost je pro něj neznámá a nerozuměl pokynům. Je to dáno pobytem v ústavním zařízení, kdy mají děti vše předem připravené a nemusí se o nic starat.

B. Jemná motorika

1. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 24. dubna 2012. Chlapec byl ve věku 34 měsíců. V tomto období zvládl částečně několik položek, a to „*v knížce obrací stránky jednu po druhé*“. Zvládnul listování knihou a prohlížení obrázků, ale jeho jemná motorika nebyla tak obratná, aby dokázal obracet stránku po stránce. Dále položku „*podle vzoru kreslí vodorovné a svislé čáry pastelkou*“. Bezpečně zvládá nakreslit kolečko. Vodorovné a svislé čáry se snaží napodobovat, ale nedaří se mu to. A poslední položkou, kterou při tomto hodnocení zvládl jen částečně je „*po předvedení přeloží jednou list papíru*“. Z počátku tuto činnost nechápal a papír jednoduše krčil a trhal. Pak se však začal na činnost více soustředit a snažil se pohyb napodobit, zatím však činnost zcela nezvládne.

2. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 6. září 2012, věk chlapce byl 38 měsíců. Položka „*v knížce obrací stránky jednu po druhé*“ zůstává na stejné úrovni jako při prvním hodnocení. Stejně tak zůstává na stejné úrovni položka „*podle vzoru kreslí vodorovné a svislé čáry pastelkou*“. Oproti prvnímu hodnocení se však mírně zhoršila položka „*ze čtyř pokusů třikrát chytí kutálející se míč*“. Tuto činnost předtím zvládal, nyní ji zvládá jen částečně. Je méně obratný a jakoby toporný. Další položkou, kterou v tomto období zvládá jen částečně je „*správně drží pastelku*“. Prsty jsou napjaté a nedokáže je správně poskládat. Intuitivně uchopuje pastelku dlaňovým úchopem, ale o správný špetkový úchop se snaží. Co se však oproti prvnímu hodnocení zlepšilo, je položka „*po předvedení přeloží jednou list papíru*“.

3. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 5. února 2013, věk chlapce 43 měsíců. Chlapec se téměř ve všech položkách zlepšil. V tomto období zvládl jen částečně ještě dvě položky, a to „*stříhá nůžkami, ovšem s námahou a nepřesně*“ a „*vymalování*“. Do činnosti stříhání se hrne po hlavě a má z toho radost. Nůžky však uchopuje křečovitě, nezvládá pohyb

otevírání a zavírání nůžek. Je schopný kreslit jednoduché tvary, ale při vymalování čmárá přes celý papír. Nelze rozlišit, zda vymalovával anebo si čmáral.

C. Hrubá motorika

1. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 24. dubna 2012, věk chlapce 34 měsíců. Chlapec v tomto období zvládl téměř všechny položky hodnocení kromě dvou. Jednalo se o položky „*jde ze schodů dolů s držením*“ a „*po předvedení chodí po špičkách*“. Obě tyto položky zvládl částečně, tedy ne zcela samostatně a opakovaně, proto byly hodnoceny jako částečné zvládnutí.

2. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 6. září 2012, věk chlapce 38 měsíců. Při tomto hodnocení zvládl jen částečně položku „*jde ze schodů dolů s držením*“. Jedná se o položku, kterou částečně zvládl i při prvním hodnocení a zatím zůstává na stejné úrovni. Jinak již samostatně zvládá položku „*po předvedení chodí po špičkách*“.

3. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 5. února 2013, věk chlapce 43 měsíců. Při tomto hodnocení Milan zvládl všechny položky hodnocení. Zlepšil se i v položce „*jde ze schodů dolů s držením*“.

D. Řeč

1. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 24. dubna 2012 ve věku chlapce 34 měsíců. Při tomto hodnocení chlapec nezvládl hned několik položek. Jednalo se o položku „*na obrázcích ukáže na tři různé předměty*“. Tuto položku zvládl jen částečně. Někdy ukázal jeden předmět, někdy dva nebo žádný. Nedokázal splnit položku „*na otázku, co by chtělo, projeví dvě přání*“. Milánek nedokáže povědět, co by si přál. Ani jiným způsobem neupozorní na to, co bych chtěl a co ho zajímá. Další položku, kterou zvládl jen částečně je „*na dotaz jmenuje tři předměty z okolí*“. U Milánka vážne expresivní stránka řeči, kdy není schopen vyjádřit, co vidí. Ví, co předmět znamená a jak se jmenuje, ale není schopen to vyjádřit. Částečně zvládl položky „*rozlišuje malý a velký*“ a „*používá věty se třemi slovy*“. Pojmy malý a velký se mu pletou, jejich užívání je nahodilé a ne vždy správné. Věty používá jednoduché a dvouslovné. V tomto období ještě zcela nezvládl položku „*pojmenuje deset používaných předmětů*“ a „*řekne své jméno a příjmení*“. Z používaných předmětů dokáže pojmenovat přibližně 6 - 7 předmětů a své jméno řekne jen občas a příjmení nezná vůbec.

2. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 6. září 2012, věk chlapce 38 měsíců. Oproti prvnímu hodnocení se mnoho položek hodnocení zlepšilo. Jedná se o položky: „*na obrázcích ukáže na tři různé předměty*“, „*na dotaz jmenuje tři předměty z okolí*“, „*pojmenuje dvě činnosti*“, „*používá věty se třemi slovy*“, a „*pojmenuje deset používaných předmětů*“. Všechny tyto položky již zvládne. Některé položky se však oproti prvnímu hodnocení zhoršily nebo zůstaly na stejné úrovni. Jedná se o položky: „*na otázku, co by chtělo, projeví dvě přání*“, „*rozlišuje velký a malý*“, „*řekne své jméno a příjmení*“. K těmto položkám se ještě přidaly položky „*řekne větu o pěti slabikách*“. Dále „*z patnácti předmětů pojmenuje deset správně*“ (zvládne 8 - 9 předmětů). A položka „*uvede své jméno a pohlaví*“. Tady uvede své jméno, ale zatím nerozlišuje, zda je chlapec či holčička.

3. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 5. února 2013, věk chlapce 43 měsíců. V posledním hodnocení se chlapec velice zlepšil. Zvládl splnit téměř všechny položky kromě dvou. A to položky „*na otázku, co by chtělo, projeví dvě přání*“. Tuto položku zvládá částečně, tedy někdy uvede své přání pojmenováním, ukázáním apod. A druhou položkou, kterou při tomto hodnocení nezvládl, je položka „*klade otázku proč?*“. Nezajímá ho příčinnost dění, ale konkrétní předměty a konkrétní situace.

E. Myšlení

1. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 24. dubna, věk chlapce 34 měsíců. Při tomto hodnocení zvládl jen částečně položku „*chápe pojem více*“. Někdy dokáže správně určit pojem „více“. Někdy naopak vůbec nerozumí, na co se ho ptáme. V tomto období ještě nezvládá položku „*chápe předložky na a pod*“. Nerozumí jim, nedokáže rozlišit, v jakých situacích se jednotlivé předložky používají.

2. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 6. září 2012, věk chlapce 38 měsíců. Oproti prvnímu hodnocení se zhoršila položka „*chápe pojem více*“. Předtím byl občas schopný určit správnou odpověď. Nyní je zmatený a vůbec nerozumí, na co se ptám. Stále ještě nezvládá položku „*chápe předložky na a pod*“. To se oproti prvnímu hodnocení vůbec nezlepšilo a zůstalo na stejné úrovni. Dále se k položkám, které nezvládá, přidala položka „*roztřídí kostky podle dvou barev*“, dále položka „*ukáže na tu část těla, které se dotkla jiná osoba*“ a ještě nezvládá položku „*počítá na prstech do dvou*“. Nedokáže roztřídit kostky podle dvou barev. Barvy se mu pletou, jejich názvy zná jen částečně a nedokáže je správně přiřadit. Byť při prvním hodnocení tuto činnost zvládal. Také při vnímání vlastního těla nerozumí tomu, proč by měl ukázat na tu část těla, které se dotkl někdo jiný.

Dívá se při tom na nás, usmívá se při tom, ale nerozumí tomu, co po něm žádáme. V poslední řadě zatím neumí počítat na prstech do dvou. Chápe význam čísla „jeden“. Ale více zatím nezvládá.

3. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 5. února 2013, věk chlapce 43 měsíců. Oproti předchozímu hodnocení zvládá položku „*chápe pojem více*“. Dále se také změnila k lepšímu položka „*chápe předložky na a pod*“, kdy ji zvládá částečně. Začal užívat tyto předložky, ale ne s přesností. Ještě se objevují chyby při užívání. K lepšímu se také změnila položka „*roztřídí kostky podle dvou barev*“. Již dokáže bezpečně rozlišit dvě základní barvy (červenou a modrou). Také se zlepšila položka „*ukáže na tu část těla, které se dotkla jiná osoba*“. Porozumí činnosti, reaguje na pokyny, na které se ho ptám. Jako poslední položka se zlepšilo i „*počítání na prstech do dvou*“. Je to spojeno s tím, že dokáže rozlišit dvě základní barvy. Používá prsty jako názornou ukázkou a pomůcku. Je schopný rozlišit, zda má v ruce jeden předmět, dva předměty nebo více.

Závěr

Z grafu je patrné, že se chlapec v průběhu 9 měsíců velice zlepšil.

Při prvním hodnocení jeho psychomotorického vývoje byl ve všech oblastech poměrně opožděn oproti stanovené normě. Nejvíce opožděn byl v oblasti jemné motoriky a řeči, kde byl rozdíl mezi normou a jeho úrovní 8 měsíců. Naopak nejvíce se normě přibližoval v oblasti myšlení, kde byl opožděn o 2 měsíce.

Při druhém hodnocení vývojové úrovně se nejvíce zlepšil v oblasti hrubé motoriky, která byla oproti normě opožděna o 2 měsíce. Také sebeobsluha se zlepšila. Naopak oblast myšlení, která se v prvním hodnocení nejvíce přibližovala normě, se v tomto hodnocení projevila s 5 měsíčním opožděním. Nejvíce opožděnou oblastí byla v tomto hodnocení oblast řeči, kde bylo téměř půlroční opoždění.

Při posledním hodnocení je patrné, že se celková vývojová úroveň chlapce zlepšila a přiblížila se ve všech oblastech normě. Nejvíce se přiblížila v oblastech hrubé motoriky a myšlení, kdy je vidět pouze měsíční opoždění. Výrazný pokrok jsme zaznamenali také v oblasti řeči, kde je opoždění pouze dvouměsíční. Sebeobsluha a jemná motorika vyšli při hodnocení opožděné o 4 měsíce.

Celkově je vidět, že byt' je chlapcův vývoj mírně opožděný, vyvíjí se kupředu.

4.4 KAZUISTIKA Č. 3

Jméno: Michal

Pohlaví: chlapec

Věk: 2 roky, 5 měsíců

Diagnóza: casus socialis

Rodinná anamnéza

- Michal vyrůstá v ústavním zařízení v Dětském centru Sluníčko v Liberci.
- Matka (narozena v roce 1992) se o chlapce nestará. Má ukončené základní vzdělání a 1 a ½ roku SOU, obor pekařka. Toto vzdělání však nedokončila. Od mala se matka léčila s atopickým ekzémem, používá inhalátor a je v péči alergologické poradny. Je kuřačka. Bratr matky je léčen s asthmatem bronchiale, matka matky zemřela ve 46 letech na nádor tlustého střeva a mozku.
- Otec (narozen v roce 1992) taktéž o chlapce nejeví zájem, romské populace. Zdravotní stav otce není znám. Má základní vzdělání, je kuřák a údajně požívá drogy a alkohol. Otec otce suicidium kolem 40 let věku. Otec sdělil, že sám vyrůstal v ústavní péči.
- Chlapec má jednoho staršího sourozence Milana (narozen v roce 2009). Chlapec je také umístěn v Dětském centru Sluníčko v Liberci.

Osobní anamnéza

- Chlapec se narodil z 2. nesledované gravidity.
- Porod proběhl spontánně, záhlavím ve 38 týdnu. Porodní míry byly 2560 g a 46 cm. Matka se nejprve o dítě starala, poté opustila porodnici. To bylo nahlášeno na oddělení sociální právní ochrany dítěte a dítě bylo na základě vydaného usnesení okresního soudu v Liberci o předběžném opatření přeloženo do Dětského centra Sluníčko v Liberci, kde přebývá i chlapcův starší bratr Milan.
- Matka je kuřačka, romské populace.
- V srpnu 2011 chlapec absolvoval psychologické vyšetření za účelem zjištění aktuální vývojové úrovně a doporučení další péče. Ze závěru psychologického vyšetření vyplynulo, že psychomotorický vývoj je v normě, aktuální mentální věk je 7 měsíců a IQ je 93 bodů, což je v pásmu průměru.

- V říjnu 2011 absolvoval další psychologické vyšetření. Taktéž za účelem zjištění aktuální vývojové úrovně a doporučení následné péče. Ze závěru vyplynulo, že psychomotorický vývoj probíhá v normě. Průměrný mentální věk je 9 měsíců a vývojový kvocient je 92 bodů, což je v pásmu průměru.
- V únoru 2013 absolvoval chlapec další psychologické vyšetření za účelem zjištění aktuální vývojové úrovně a doporučení další péče. Ze závěru vyšetření vyplývá, že dosavadní psychomotorický vývoj je bez významnějších odchylek. Aktuální průměrný mentální věk je 22 měsíců a vývojový kvocient 83-85 bodů, tedy v pásmu podprůměru.
- Chlapec má diagnostikované průduškové astma a atopický ekzém. Je veden v evidenci alergologické poradny.
- Doposud nebyl hospitalizován.
- V období duben – květen 2013 umístěn na ozdravný pobyt v Léčebně respiračních onemocnění ve Cvikově. (pobýval zde i se svým bratrem Milanem)

Sociální anamnéza

- Matka po porodu Michala opustila porodnici z důvodu, že se musí starat o staršího syna Milana. Ten však v té době již pobýval v Dětském centru Sluníčko v Liberci.
- Byl podán návrh na vydání předběžného opatření a chlapec byl umístěn do Dětského centra Sluníčko v Liberci.
- 14 dní po porodu rodiče navštívili obě děti v zařízení. Matka ani otec od té doby o chlapce nejevili zájem. V únoru 2011 otec chlapce navštívil, byl však nemocný, proto byla návštěva zkrácena. Sociální pracovnice také konstatovala, že při hovoru s otcem bylo zřejmé, že se mu křestní jména obou dětí pletou a neví přesně, o kterém dítěti mluví.
- V květnu 2011 byl vydán rozsudek okresního soudu v Liberci o nařízení ústavní výchovy chlapce. Tento rozsudek nabyl právní moci v červnu 2011. Matka se k soudnímu jednání nedostavila. Otec s nařízením ústavní výchovy souhlasil, protože neměl vytvořeny podmínky pro to, aby se o syna mohl postarat. Otec s matkou chlapce nežije. A také byl přistižen, jak na autobusovém nádraží čichá toluen.
- Matka chlapce navštěvuje nepravidelně. Mezi první a druhou návštěvou byl téměř půlroční odstup. Naposledy matka chlapce navštívila v únoru 2012. Byla smutná z toho, že ji starší syn Milan nepoznává a bojí se jí. Mladší syn Michal byl klidný a návštěvy matky snášel dobře.

- Chlapec byl spolu se svým bratrem v říjnu 2011 nahlášen k umístění do pěstounské péče. Dosud však nebyli nalezeni žadatelé.

Psychomotorický vývoj dítěte od narození do současnosti

Všechny podklady pro hodnocení chlapcova vývoje obsahuje příloha č. 3.

A. Sebeobsluha

1. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 25. dubna 2012, chlapec byl ve věku 16 měsíců. Při prvním hodnocení zvládl téměř všechny položky kromě jedné, a to „*dokáže si svlékat ponožky, ale ještě si nedokáže zout boty*“. Při oblékání chlapec spolupracuje, ale sám se zatím do činnosti nezapojuje.

2. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 7. září 2012, věk chlapce 20 měsíců. Oproti prvnímu hodnocení se zlepšila položka „*dokáže si svlékat ponožky, ale ještě si nedokáže zout boty*“. Do této činnosti se již aktivně zapojuje a spolupracuje. Snaží se svlékat ponožky, ne vždy však úspěšně. Při tomto hodnocení zvládá částečně ještě jednu položku „*mazlí se s panenkou nebo medvídkem*“. Začíná objevovat plyšové hračky jako své nové kamarády.

3. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 6. února 2013, věk chlapce byl 26 měsíců. V tomto hodnocení zvládl splnit kromě jednoho úkolu všechny. Položkou, kterou nezvládl, byla „*zůstane krátce u známých*“. Tuto položku zatím nedokáže splnit.

B. Jemná motorika

1. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 25. dubna, věk chlapce 16 měsíců. Při hodnocení zvládl všechny položky kromě jedné, kterou zvládl částečně. Jednalo se o položku „*obrací stránky v knize*“. Michal dokáže knihu otevřít a zavřít, ale stránky neobrací.

2. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 7. září 2012, věk chlapce 20 měsíců. Při tomto hodnocení se již naučil obracet stránky v knize, proto je tato položka považována za zvládnutou. Co se mu však nedaří je položka „*postaví věž ze 3 kostek*“. Kostkami ťuká o sebe, prohlíží si je, hraje si s nimi, ale komín nepostaví. A ještě se mu přesně nedaří položka „*rozbalí zabalenou sladkost*“. Sladkosti má rád a pro takovou činnost nepotřebuje velkou motivaci, ale jeho jemná motorika ještě není tak obratná a ve většině pokusů se mu sladkost rozbalit nepodaří.

3. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 6. února 2012, věk chlapce 26 měsíců. Proti předchozímu hodnocení splnil všechny úkoly a zlepšil se i v položce „*rozbalí zabalenou sladkost*“.

C. Hrubá motorika

1. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 25. dubna 2012, věk chlapce 16 měsíců. Michal je po motorické stránce velmi zdatný a zvládl splnit všechny položky, které spadaly do tohoto hodnocení.

2. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 7. září 2012, věk chlapce 20 měsíců. I v tomto hodnocení zvládl Michal všechny úkoly.

3. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 6. února 2012, věk chlapce 26 měsíců. Ani v tomto hodnocení jsme nezaznamenaly žádný problém a všechny úkoly splnil.

D. Řeč

1. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 25. dubna 2012, věk chlapce 16 měsíců. Při tomto hodnocení bylo zjištěno větší množství položek, které chlapec nezvládl nebo zvládl jen částečně. Jednalo se především o tyto položky: „*používá dvojité slabiky*“, „*šeptá*“, „*přiměřeně reaguje na slova nebo gesta*“, „*uposlechne jednoduchý příkaz*“, „*projevuje přání ukázáním*“, „*napodobuje hluky z okolí*“, „*napodobuje dvě jednoduchá slova*“, „*na výzvu ukáže alespoň jednu část těla*“ a „*má slovní zásobu o pěti slovech*“. Chlapec je po stránce řeči na úrovni žvatlání. Dvojité slabiky příliš nepoužívá a neopakuje. Neumí šeptat. Se zájmem šepot poslouchá, ale sám svůj hlas na úroveň šepotu neztiší. Občas zareaguje na jednotlivá slova nebo gesta (např. zamává apod.). Občas také uposlechne jednoduchý příkaz. Nedokáže však napodobit žádné slovo ani zvuky z okolí. Neopakuje a jeho aktivní i pasivní slovní zásoba je malá.

2. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 7. září 2012, chlapec ve věku 20 měsíců. Zlepšila se úroveň v několika položkách. Toto zlepšení pozorujeme v „*přiměřeně reaguje na slova nebo gesta*“, „*uposlechne jednoduchý příkaz*“ a „*projevuje přání ukázáním*“. Tyto položky již zcela a samostatně zvládá. Oproti tomu zůstává na dalších položkách na stejné úrovni. Není patrné žádné zlepšení. A navíc se k tomu přidávají další položky, které souvisí s tímto obdobím a to zejména položky: „*ukáže na boty, oděv, hračky*“, „*má slovní zásobu o pěti slovech*“, „*na obrázcích ukáže na tři předměty z okolí*“, „*opakuje jednotlivá slova, která zaslechlo*“.

3. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 6. února 2013, věk chlapce 26 měsíců. Při tomto hodnocení došlo k velkému zlepšení ve většině položek. Zvládá splnit všechny položky z předchozích dvou hodnocení. Co však nezvládá, jsou další nové položky. Jedná se především o „*na dotaz jmenuje tři předměty z okolí*“, „*použije větu o dvou slovech*“, „*pojmenuje dvě činnosti*“, „*na otázku jak se jmenuješ, uvede své jméno*“. Jeho slovní zásoba se pomalu rozšiřuje. Více je rozvinuta receptivní složka řeči, expresivní složka řeči vážne.

E. Myšlení

1. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 25. dubna 2012, věk chlapce 16 měsíců. Při tomto hodnocení zvládl pouze částečně celkem 4 položky. Jednalo se o: „*napodobuje bubnování paličkou*“, „*pokouší se napodobovat čmárání*“, „*vkládá velké předměty do desky s odpovídajícími otvory*“ a „*spontánně čmárá*“. Ostatní položky zvládl dobře. Snaží se spontánně čmárat, pastelku uchopuje dlaňovým úchopem, ale spíše než čmárání ho zajímá prohlížení pastelky, kterou drží v ruce. Snaží se napodobovat bubnování paličkou, ale daří se mu to jen občas. Jedná se spíše o náhodně úspěšné pokusy. Při práci s velkými předměty a jejich vkládáním do příslušných otvorů s předměty manipuluje, prohlíží si je, ale pracuje metodou pokusu a omylu.

2. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 7. září 2012, věk chlapce 20 měsíců. Michal se v několika položkách zlepšil, v některých zůstal na stejné úrovni a v nových položkách neuspěl. Neuspěl zejména v těchto položkách: „*ukáže čtyři části těla na panence*“, „*projevuje náznaky používání domácích předmětů*“, „*na vyzvání ukáže na dvě osoby*“, „*napodobuje bubnování dvěma paličkami*“. Ještě správně nerozlišuje jednotlivé části lidského těla. Domácí předměty nepoužívá, protože takové předměty nezná.

3. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 6. února 2013, ve věku chlapce 26 měsíců. Michal se zlepšil téměř ve všech položkách. Částečně zvládá jen dvě položky, a to „*chápe pojem více*“ a „*vloží kolečko, čtverec a trojúhelník do odpovídajících tvarů v podložce*“. Jednotlivé tvary vkládá metodou pokusu a omylu. Činnost ještě není zcela zautomatizována.

Závěr

U chlapce je patrné, že se jeho vývoj postupně zlepšuje.

Při prvním hodnocení je vidět, že nejlépe je na tom v oblastech sebeobsluhy a hrubé motoriky, které jsou opožděny pouze o 1 měsíc. Naopak nejhůře je na tom v oblasti řeči, kde je opoždění téměř 9 měsíců. Oblast jemné motoriky je opožděna o 2,5 měsíce a myšlení o 4 měsíce.

Ve druhém hodnocení již pozorujeme mírné zlepšení hodnot. Oblast sebeobsluhy a jemné motoriky jsou na stejné úrovni a opoždění je 2 měsíce. Hrubá motorika dopadla při tomto hodnocení nejlépe. V této oblasti není patrné žádné opoždění, ba dokonce vidíme zlepšení a chlapec je o 1 měsíc napřed. Nejhůře však opět dopadla oblast řeči, kde došlo k dalšímu zhoršení. Tentokrát je opoždění oproti normě již 10 měsíců. Ke zhoršení došlo také v oblasti myšlení, kde opoždění činí pouze 4 měsíce, ale nyní již 6 měsíců.

V posledním hodnocení vidíme obrovské zlepšení ve všech oblastech. Oblast sebeobsluhy, jemné a hrubé motoriky se pohybují ve více méně stejných číslech a oproti normě se opoždějí o 1 měsíc. Oblast řeči je sice stále nejvíce opožděná. Ale je vidět velký pokrok, jelikož opoždění nyní činí pouhé 4 měsíce. Také oblast myšlení se zlepšila. Je opožděna pouze o 2 měsíce.

Celkově je viditelné, že se chlapec, v rámci svého psychomotorického vývoje a pobytu v ústavním zařízení vyvíjí pod stanovenou normou. Je to dáno souborem několika okolností. Těmi okolnostmi jsou především genetické dispozice a prostředí, ve kterém dítě vyrůstá. Obě tyto okolnosti mají svou váhu. Ačkoliv může být pobyt v ústavním zařízení příjemný, hezký, „rodinný“, nerozvíjí dítě do takové míry, jakou by potřebovalo. A je jasné, že vývoj dítěte nebude probíhat tak harmonicky, jak by měl. U tohoto chlapce probíhá velmi dobře motorický vývoj a sebeobsluha. Co se však projevuje jako nedostačující, je vývoj řeči, který je opožděn u většiny dětí, které vyrůstají v ústavním zařízení v takovém věku.

4.5 KAZUISTIKA Č. 4

Jméno: Viktorie

Pohlaví: holčička

Věk: 2 roky, 4 měsíce

Diagnóza: vrozená vývojová vada – atresie jícnu a recta

: Casus socialis

Rodinná anamnéza

- Viktorka vyrůstá v zařízení Dětské centrum Sluníčko v Liberci.
- Matka (narozena v roce 1983) se o holčičku nestará. Dosažená úroveň jejího vzdělání je základní. Zdravotní stav matky není znám.
- Otec je neznámý.
- Holčička má 1 sestru Valerii (narozena v roce 2005), která je zdravá.

Osobní anamnéza

- Holčička se narodila z 2. nesledované gravidity. Matka do poradny nechodila.
- Porod proběhl spontánně, záhlavím. Porodní míry byly 2490 g a 46 cm. Matka 3 hodiny před porodem užila pervitin. (je drogově závislá)
- Holčička se narodila s anorektální atresii s píštělí (vrozená neprůchodnost tlustého střeva s píštělí). Po porodu byla převezena do Fakultní nemocnice Motol v Praze, kde byla diagnóza rozšířena na atresii jícnu s distální píštělí, gastroesophageální reflux (= zpětný tok žaludečního obsahu do jícnu) a parciální ageneze sakra (= vrozené chybění nebo nevyvinutí orgánu nebo jeho části v oblasti kosti křížové).
- V Praze podstoupila operaci – sigmoideostomii (= stomie umístěná na esovitě kličce) a úpravu jícnu s resekci píštěle. Po návratu z Prahy byla holčička umístěna do Dětského centra Sluníčko v Liberci.
- V červnu 2011 byla v proktologické poradně v Praze – Motole, kde ji objednali k zákroku za účelem vytvoření konečníku (datum operace bylo stanoveno na prosinec 2011).
- V červnu 2011 se však její zdravotní stav zhoršil a Viktorka byla hospitalizována na dětské oddělení Krajské nemocnice v Liberci pro diagnózu akutní tubulo – intersticiální nefritida (= infekce močových cest), hydronefrosa oboustranně (= rozšíření pánvičky a kalichů ledviny) a bronchitis obstructiva (= akutní bronchitida).
- V srpnu 2011 absolvovala holčička psychologické vyšetření za účelem zjištění aktuální vývojové úrovně. Ze závěru vyšetření vyplynulo, že je její aktuální psychomotorický vývoj mírně opožděn. Souvislost to mělo jistě i s omezenou pohyblivostí vzhledem ke kolostomii. Vývojový kvocient je na přibližně 75 bodů, což je v hraničním pásmu hlubokého podprůměru.
- V prosinci 2011 byla plánovaná operace v Praze přeložena na únor 2012 kvůli zhoršení zdravotního stavu Viktorky.

- Častá nemocnost a hospitalizace – záněty močových cest a ledvin, kašel, nachlazení (červen 2011, srpen 2011, prosinec 2011, únor 2012, září 2012, říjen 2012)
- V květnu 2012 podstoupila operaci, kdy došlo k vytvoření konečníku.
- Poslední hospitalizace proběhla v dubnu 2013, kdy měla holčička podstoupit operaci zanoření tlustého střeva. V nemocnici však holčička prodělala respirační infekt, kvůli kterému nemohla být operována. Místo toho jí byla provedena laryngotracheobronchoskopie.

Sociální anamnéza

- Po narození holčičky žádá matka pro svou dceru vydání předběžného opatření o nařízení ústavní výchovy. Odůvodňuje to tím, že nemá vytvořeny podmínky k péči o dceru a měla problémy s užíváním drog.
- Holčička je umístěna do Dětského centra Sluníčko v Liberci.
- V dubnu 2011 byl vydán rozsudek okresního soudu v Liberci o nařízení ústavní výchovy pro holčičku. Tento rozsudek nabyl úřední moci v červnu 2011.
- Matka holčičku v zařízení nepravidelně navštěvuje, nedotazuje se na zdravotní stav ani telefonicky ani písemně.
- Vzhledem k nespolehlivosti matky podává v červenci 2011 zařízení Sluníčko podnět k tomu, aby byla matce omezena rodičovská odpovědnost k určitým úkonům. (konkrétně se jednalo o zbavení matky podávat souhlas s nutnými operačními zákroky při plánovaných hospitalizacích na odborných pracovištích i podávat souhlas s hospitalizacemi při akutním zhoršení zdravotního stavu)
- Holčička byla doporučena do náhradní rodinné péče.
- Viktorku pravidelně 2x týdně navštěvuje její prababička.
- V únoru 2012 byl vydán rozsudek okresního soudu v Liberci o zbavení matky holčičky rodičovské zodpovědnosti. Tento rozsudek nabyl právní moci v dubnu 2012.
- Následně byl Viktorce ustanoven poručník, kterým se stala sociální pracovnice ze zařízení Dětské centrum Sluníčko, kde holčička pobývá.

Psychomotorický vývoj dítěte od narození do současnosti

Všechny podklady pro hodnocení psychomotorického vývoje obsahuje příloha č. 4.

A. Sebeobsluha

1. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 26. dubna 2012, věk holčičky byl 16 měsíců. Viktorka v rámci tohoto hodnocení zvládla všechny úkoly kromě jednoho. Tím jedním úkolem bylo „*dokáže si svlékat ponožky, ale ještě si nedokáže zout boty*“. Tento úkol zatím nedokáže splnit. Pomáhá však při oblékání a zvládá mnoho dalších věcí. (např. jí za pomoci prstů, s pomoci pije z hrníčku, reaguje na pokyny ne a dost v různých situacích a další)

2. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 8. září 2012, věk holčičky 20 měsíců. Zlepšila se v tom, že si „*dokáže svlékat ponožky, ale ještě si nedokáže zout boty*“. Činnost není ještě zcela zautomatizována, ale snaží se spolupracovat a zapojovat sama. Výsledek však zatím není vždy dosažen. Většinu nových položek hodnocení zvládla jen částečně. Jednalo se především o tyto položky: „*bez pomoci pije z hrníčku nebo sklenice*“, „*uposlechně dva ze tří jednoduchých příkazů*“, a „*jí samostatně lžící, přičemž může trochu drobit a bryndat*“. Snaží se pít z hrníčku bez pomoci, ale zatím to sama nezvládne. Z příkazů dokáže uposlechnout jen jeden, který splní. Více příkazů nezvládá. Samostatnost při jídle zatím není zcela možná. Nicméně má potřebu a chuť se krmit sama a čím dál tím více odmítá pomoc dospělé osoby.

3. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 7. února 2013, věk holčičky byl 25 měsíců. Oproti předchozímu hodnocení se úroveň její sebeobsluhy zlepšila. Zvládá všechny položky hodnocení, a z nových položek nezvládla jen jednu a tu pouze částečně. Jednalo se o položku „*zůstane krátce u známých*“. Viktorka je v určité míře zvyklá na to, že se pohybuje v různých prostředích. Je to dáno jejím onemocněním a cestováním po nemocnicích. Tudíž zvládá pobyt ve známém i neznámém prostředí. Nicméně je to provázeno vzdorem, pláčem, apatií atd.

B. Jemná motorika

1. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 26. dubna 2012, věk holčičky 16 měsíců. Při prvním hodnocení oblasti jemné motoriky zvládla téměř všechny položky až na jednu: „*vhazuje kostky do malé nádoby a opět je vybírá ven*“. Tato činnost ji bavila. Líbilo se jí, že kostka uvnitř nádoby dělá rámus. Vhodit kostku do nádoby pro ni nebyl problém. Obtížnější bylo, dostat kostku ven. Když se jí to nedařilo, vztekala se.

2. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 8. září 2012, věk holčičky byl 20 měsíců. Položku „*vhazuje kostky do malé nádoby a opět je vybírá ven*“ již zvládla. Co se jí však

dařilo méně, bylo „*otevívá krabičku*“ a „*postaví věž ze tří kostek*“. Krabičku dokázala otevřít s dopomocí dalšího člověka. Věděla, jak na to, ale prsty nebyly natolik ohebné, aby to zvládly. Co se týká stavby věže ze tří kostek, zvládne postavit pouze dvě kostky na sebe, tři je pro ni zatím moc.

3. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 7. února 2013, věk holčičky 25 měsíců. Všechny položky, které v předchozích hodnoceních zvládala jen částečně, se jí podařilo zvládnout zcela. Co se jí však nedařilo, bylo „*v knížce obrací stránky jednu po druhé*“ a „*postaví věž ze šesti kostek*“. Knihou listuje, ale neumí obracet stránky jednu po druhé. (tu je na začátku knihy, hned je na jejím konci). Činnost se jí nedaří ani s knihou, která má silnější listy. Co se týká stavby věže, oproti minulému hodnocení dokáže postavit věž ze tří kostek, šest je ale pro ni moc.

C. Hrubá motorika

1. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 26. dubna 2012, věk holčičky 16 měsíců. V oblasti hrubé motoriky neměla Viktorka žádný problém. Veškeré úkoly týkající se tohoto hodnocení zvládla.

2. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 8. září 2012, věk holčičky 20 měsíců. Při tomto hodnocení nezvládla jediný úkol. Tím úkolem bylo „*hodí nebo kopne do velkého míče*“. Nohy nejsou schopné trefit se do míče a ruce míč neudrží. Zvládá kutálení s míčem.

3. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 7. února 2013, věk holčičky 25 měsíců. Zlepšila se položka „*hodí nebo kopne do velkého míče*“, kdy s touto činností již nemá žádný problém a zvládá jak hod míčem, tak kopnutí. Zvládá také ostatní úkoly, jako je např. chůze po schodech s přidržením, samostatná chůze, sed je jistý a neopírá se při něm o ruce atd.

D. Řeč

1. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 26. dubna 2013, věk holčičky 16 měsíců. Při tomto hodnocení se objevil poměrně velký počet položek, které nezvládla nebo zvládla jen částečně. Hovoříme o těchto položkách: „*šeptá*“, „*přiměřeně reaguje na slova nebo gesta*“, „*uposlechne jednoduchý příkaz*“, „*napodobuje hluky z okolí*“, „*napodobuje dvě jednoduchá slova*“, „*na výzvu ukáže alespoň jednu část těla*“, „*má aktivní slovní zásobu dvou slov*“. U holčičky převažuje receptivní složka řeči nad expresivní složkou. Rozumí jednoduchým příkazům, ve většině případů reaguje na známá gesta nebo slova. I přesto

však nedokáže napodobit hluky z okolí, nepozná části lidského těla a nedokáže je správně označit. Aktivní slovník zatím obsahuje pouze jedno slovo („ham“).

2. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 8. září 2012, věk holčičky 20 měsíců. Oproti prvnímu hodnocení došlo v některých položkách ke zlepšení („*přiměřeně reaguje na slova nebo gesta*“, „*napodobuje hluky z okolí*“, „*napodobuje dvě jednoduchá slova*“, „*na výzvu ukáže alespoň jednu část těla*“). Rozšířil se jí pasivní slovník řeči. Porozumí dalším pokynům a pozná další předměty, se kterými je denně v kontaktu. Aktivní slovní zásoba je však stále na stejné úrovni. Z nových položek, které toto hodnocení obsahovalo, zvládla všechny jen částečně. Jednalo se o položky „*ukáže na boty, oděv, hračky*“, „*má slovní zásobu o pěti slovech*“, „*na obrázcích ukáže na tři různé předměty*“, „*opakuje jednotlivá slova, která zaslechlo*“. Viktorka dokáže ukázat na různé předměty nebo oděv, jejich počet však není velký (pozná zejména boty, triko, hrnek). Na obrázku dokáže poznat pouze jeden až dva předměty. A opakuje stále stejné slovo dokola, nikoliv slova, která zaslechla. (jedná se o slovo „ham“)

3. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 7. února 2013, věk holčičky 25 měsíců. Při tomto hodnocení byl patrný velký pokrok oproti minulým hodnocením. Viktorka se zlepšila ve všech předchozích položkách. Problém jí činily pouze položky nové. Jedinou položku nezvládla vůbec. Tou položkou bylo „*na otázku, co by chtělo, projeví dvě přání*“. Nedokázala pochopit, že se jí ptáme na to, co by si přála. Nebylo schopná na to reagovat, ani slovně, ani výrazově nebo činností. Ostatní položky částečně zvládla. Tedy v položkách se jí vždy podařilo uvést menší počet slov, než které byly potřeba pro zvládnutí úkolu.

E. Myšlení

1. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 26. dubna 2012, věk holčičky 16 měsíců. V tomto hodnocení nedokázala zvládnout tři úkoly. Jednalo se o „*pokouší se napodobovat čmárání*“, „*vkládá velké předměty do desky s odpovídajícími otvory*“, „*spontánně čmárá*“. Co se týká kreslení, Viktorka nevěděla, co má s pastelkami dělat, jak je má držet, k čemu slouží apod. Pravděpodobně se jednalo o její první kontakt s pastelkou. S tím souviselo i spontánní čmárání, které se u Viktorky vůbec neprojevovalo. Při činnosti vkládání předmětů do příslušných otvorů pracovala metodou pokusu a omylu a nikdy se jí nepodařilo předmět vložit správně. Vztekala se u toho a rozhazovala předměty kolem sebe.

2. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 8. září 2012, věk holčičky 20 měsíců. Položky, které při prvním hodnocení nezvládala vůbec, se jí začaly postupně dařit. Úspěšnost zatím nebyla stoprocentní, ale snažila a měla o činnosti zájem. Co se týká dalších položek, které spadaly do druhého hodnocení, nezvládla následující položky: „ukáže čtyři části těla na panence“, „projevuje náznaky používání domácích předmětů“, „na vyzvání ukáže na dvě osoby“. Náznaky používání domácích předmětů se u Viktorky neobjevili, neboť takové věci kolem sebe často nevidí a nepřichází s nimi často do kontaktu. Nerozumí vyzvání, aby ukázala na dvě osoby, neorientuje se ještě zcela v osobách, které se pohybují kolem ní.

3. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 7. února 2013, věk holčičky 25 měsíců. Opět je patrné zlepšení oproti předchozím hodnocením. Položky, které Viktorka dříve nezvládla, nyní zvládá bez problémů. Většinu nových položek zvládla. (např. „zasouvá tři duté válečky do sebe“, „ukáže pět částí těla na panence“, „projevuje náznaky vlastnického myšlení“) Nechápe však položku „chápe pojem více“ a ve svém okolí nepozná šest věcí, ale pouze tři.

Závěr

Viktorka udělala v průběhu všech hodnocení velký pokrok.

Při prvním hodnocení byla nejvíce opožděna oblast řeči, kde se opoždění oproti normě rovnalo 7 měsícům. Ostatní oblasti se pohybovaly přibližně ve stejném rozsahu, tedy opoždění se pohyboval v rozmezí 1 až 3 měsíců.

Na grafu pro druhé hodnocení je patrné, že došlo k mírnému opoždění ve všech oblastech oproti prvnímu hodnocení. Nejvíce opožděnou oblastí zůstává oblast řeči, kde opoždění narostlo na 9 měsíců. Další výrazný pokles byl zaznamenán v oblasti myšlení, kde rozdíl mezi normou a Viktorčinou úrovní činil 6 měsíců. Zbývající oblasti se opět pohybovaly v podobném rozsahu, nicméně oproti prvnímu hodnocení i zde došlo ke zhoršení a rozdíl mezi normou a zjištěnou úrovní se pohyboval mezi 2 až 4 měsíci.

Největší pokrok byl zaznamenán při posledním hodnocení. Při něm se Viktorka dostala v oblasti hrubé motoriky dokonce o 1/2 měsíce dopředu. Zlepšila se v oblasti sebeobsluhy, kde opoždění v porovnání s normou činilo 1 měsíc, a v oblasti jemné motoriky činilo opoždění 1 a ½ měsíce. Nejvýraznější zlepšení však představovala oblast řeči, kde se zmírnilo opoždění oproti předchozím hodnocením. Míra opoždění oproti normě představovala v této oblasti 4 měsíce. A také oblast myšlení se zlepšila a opoždění

představovalo pouhé 2 měsíce. Dle zjištěných výsledků je patrný postupný rozvoj všech oblastí ve směru vzhůru.

4.6 KAZUISTIKA Č. 5

Jméno: Radim

Pohlaví: chlapec

Věk: 3 roky, 1 měsíc

Diagnóza: centrální hypotonický syndrom

: casus socialis

Rodinná anamnéza

- Radim vyrůstá v Dětském centru Sluníčko v Liberci.
- Matka (narozena v roce 1984) se o chlapce nestará. Je vyučena jako švadlena. Údaje o zdravotním stavu nejsou, údajně je matka v invalidním důchodu kvůli skolióze páteře.
- Otec (narozen v roce 1978), není uveden v rodném listu. V současné době pobývá ve vazební věznici. (kontaktoval zařízení, ve kterém je Radim umístěn, posílá chlapci pohlednice). Dříve údajně pracoval jako dělník na stavbě, je zdrav.
- Chlapec nemá žádné sourozence.

Osobní anamnéza

- Chlapec se narodil z 1. gravidity.
- Porod proběhl spontánně, záhlavím ve 36 týdnu. Porodní míry byly 2150 g a 45 cm. Těhotenství probíhalo bez obtíží.
- Po porodu byl Radim hraničně zralý a lehce hypotrofický. Byl přeložen na jednotku intenzivní péče k monitorování vitálních funkcí a léčbě.
- Hospitalizace: říjen 2010 pro neprospívání
: únor 2011 operace tříselné kýly vlevo
- V květnu 2013 mu byla diagnostikována hypermetropie, začal nosit brýle (dioptrie +3/+4,5).
- Chlapec je také sledován na dětské kardiologii v Krajské nemocnici Liberec – šelest na srdci.

- V únoru 2012 chlapec absolvoval psychologické vyšetření za účelem zjištění aktuální vývojové úrovně a doporučení další péče. Z výsledku vyšetření vyplynulo, že je patrný mírný nerovnoměrný vývoj, s nízkou sociální zralostí, nerozvinutými řečovými schopnostmi. Patrné jsou také některé zvláštnosti projevu – např. sebepoškozování, snížená potřeba sociálních kontaktů, agresivní projevy vůči dětem i okolí apod. Vývojový kvocient je kolem 75 bodů, což je v hraničním pásmu hlubokého podprůměru.
- V říjnu 2012 absolvoval další psychologické vyšetření za účelem zjištění aktuální vývojové úrovně a doporučení další péče. Ze závěru vyšetření vyšlo, že vývojový kvocient je kolem 67 -70 bodů, což odpovídá hranici pásma lehké mentální retardace a hlubokého podprůměru. Oproti předchozímu vyšetření již nejsou patrné zvláštnosti projevu, jako je sebepoškozování, agrese vůči okolí apod.
- V lednu 2013 absolvoval další psychologické vyšetření za stejným účelem. Ze závěru vyšetření byl stanoven vývojový kvocient kolem 62-65 bodů, což odpovídá pásmu lehké mentální retardace.
- Poslední psychologické vyšetření chlapec absolvoval v květnu 2013. Vývojový kvocient odpovídá 70- 74 bodů, to je v hraničním pásmu hlubokého podprůměru, což je zlepšení oproti poslednímu vyšetření.

Sociální anamnéza

- Chlapec byl do zařízení umístěn na žádost matky, která ho sama přivedla. V té době bylo Radimovi 15 měsíců a matka uvedla, že nemá kde bydlet a nemá vytvořeny podmínky pro výchovu chlapce.
- Prarodiče chlapce si podali žádost, aby u nich chlapec mohl trávit každý druhý víkend. Žádosti bylo vyhověno a chlapec dochází na pravidelné návštěvy k prarodičům.
- V listopadu 2011 bylo okresním soudem v Liberci rozhodnuto o nařízení ústavní výchovy pro chlapce. Tento rozsudek nabyl právní moci v prosinci 2011.
- Matka se od doby, co chlapce umístila do zařízení, o něj nezajímala a nenavštívila ho.

Psychomotorický vývoj dítěte od narození do současnosti

Všechny podklady pro hodnocení psychomotorického vývoje jsou uvedeny v příloze č. 5.

A. Sebeobsluha

1. hodnocené vývojové úrovně: proběhlo 27. dubna 2012, chlapec byl ve věku 23 měsíců. Při prvním hodnocení se chlapci nepodařilo splnit téměř deset položek z hodnocení. Jednalo se o následující položky: „*pokouší se navázat kontakt a upoutat pozornost*“, „*hraje si na schovávanou*“, „*drží ručičky nahoře, aby pomohlo při oblékání*“, „*bez pomoci pije z hrníčku nebo ze sklenice*“, „*uposlechne dva ze tří jednoduchých příkazů*“, „*jí samostatně lžící, přičemž může trochu drobit a bryndat*“, „*mazlí se s panenkou nebo medvídkem*“, „*pomáhá při úklidu hraček*“, „*líbí se mu hra na honěnou*“, „*zůstane krátce u známých*“. Radim nemá příliš potřebu navazovat kontakty s ostatními osobami, sociální kontakt nevyhledává. Na schovávanou si také nehraje, jelikož této hře nerozumí a nevidí v ní smysl a také neumí hrát na honěnou. Co se týká pomoci při oblékání, spolupracuje jen občas. Je líný a musí být mnohokrát pobízen k činnosti a přesto se ne vždy zapojí. V rámci jídla pije z hrníčku s dopomocí a zatím neumí jíst samostatně lžící a vyžaduje pomoc. Je schopný uposlechnout jeden jednoduchý příkaz, protože většímu počtu příkazů nerozumí. Nemá potřebu mazlení, a proto nevyhledává ani jiný způsob kontaktu ve smyslu navození přátelství s plyšovou hračkou. Při úklidu hraček se snaží pomáhat a dokáže na chvíli zůstat u známých, přičemž se projevuje apaticky a bez zájmu.

2. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 9. září 2012, věk chlapce 28 měsíců. Při druhém hodnocení došlo k výraznému zlepšení. Radim již sám vyhledává sociální kontakt a snaží se upoutat pozornost dospělé osoby. Také se zapojuje do her jako je hra na schovávanou nebo na honěnou. Uklízí po sobě hračky a zlepšil se také v oblasti jídla, kdy pije z hrníčku bez pomoci a také se sám nají lžící. Nezvládl však nové položky hodnocení, mezi které patří: „*svlékne se*“, „*vyhýbá se jednoduchým nebezpečným místům*“, „*saje z plastické slámky*“, „*vyjadřuje slovy svá přání*“, „*osuší si ruce*“. Se svlékáním se snaží pomáhat, ale nedaří se mu to. Nedokáže rozpoznat, co je nebezpečné a co není a nedbá na upozornění. Sát z plastické slámky se mu nedaří. Neví, co má se slámkou dělat a to ani při názorné ukázce. Jeho řečové prostředky jsou velmi omezené, proto nedokáže slovy vyjádřit své přání. Neumí si osušit ruce, nerozumí tomu, proč by to měl dělat a nepomáhá ani to, že to vidí u ostatních dětí.

3. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 8. února 2013, věk chlapce 33 měsíců. Při posledním hodnocení byl zaznamenán největší pokrok. Položek, které nedokázal splnit, bylo pouze pár, což je oproti předcházejícím hodnocení výborný výsledek. Zlepšil se v těchto položkách: „*mazlí se s medvídkem*“, „*svlékne se*“, „*vyhýbá se jednoduchým*

nebezpečným místům“, „*saje z plastické slámky*“, „*osuší si ruce*“, „*vyjadřuje slova svá přání*“. Dále zvládl „*na přání se podělit s ostatními*“, „*jí lžící a jen něco rozdrobí nebo vybryndá*“, „*dobrovolně si jde lehnout a odpočinout si*“, „*stáhne si kalhoty, když jde na toaletu*“. Jediné, co nezvládl, bylo „*jí vidličkou, ale ještě se přitom trochu umaže*“. Zcela samostatně se nají lžičkou, ale s vidličkou zacházet neumí.

B. Jemná motorika

1. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 27. dubna 2012, věk chlapce 23 měsíců. Chlapec nedokázal splnit tyto položky: „*drží ručičky otevřené nebo volně sevřené do pěsti*“, „*obrací stránky v knize*“, „*rozbalí zabalenou sladkost*“, „*v knížce obrací stránky jednu po druhé*“ a „*navlékne tři korálky o průměru asi 24mm*“. Radim působí velmi křečovitě, ruce drží stále v pěst nebo je má v tenzi. Z tohoto důvodu také není tolik obratný a činnosti na procvičení jemné motoriky nezvládá. Nedokáže listovat knihou a obracet jednotlivé stránky v knize. Také se mu nedaří navlékání korálků, a to ani takových, které mají velký průměr. Zabalenou sladkost se snaží rozbalit, ale nedokáže činnost dokončit a musí mu s tím pomoci jiná osoba.

2. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 9. září 2012, věk chlapce 28 měsíců. Při tomto hodnocení došlo ke zhoršení, kdy položky, které nezvládl splnit při prvním hodnocení, nezvládl ani při druhém hodnocení. Navíc nezvládl další, nové položky hodnocení, mezi které patřilo: „*postaví věž ze šesti kostek*“, „*podle vzoru kreslí vodorovné a svislé čáry*“, „*ze čtyř pokusů třikrát chytí kutálející se míč*“. Věž postaví pouze ze tří kostek. V rámci grafomotoriky drží pastelku dlaňovým úchopem a nezvládne nakreslit kolečko ani napodobit vodorovnou a svislou čáru. Hry s míčem ho baví, ale při činnosti je „toporný“ a není schopen kutálející míč zachytit.

3. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 8. února 2013, věk chlapce 33 měsíců. Je patrné výrazné zlepšení této oblasti. Položky, které při druhém hodnocení nezvládl vůbec, nyní zvládne částečně. To znamená, že se o to pokouší, snaží se, ale zatím nedosáhne správného výsledku, nebo se mu to podaří náhodně. Zlepšení nastalo v těchto položkách: „*v knížce obrací stránku jednu po druhé*“, „*navlékne korálky o průměru asi 24mm*“, „*postaví věž ze šesti kostek*“, „*podle vzoru kreslí vodorovné a svislé čáry*“, „*ze čtyř pokusů třikrát chytí kutálející se míč*“, „*staví z malých konstrukčních prvků*“, „*navlékne alespoň čtyři korálky o průměru asi 12mm*“. Jedinou položkou, kterou vůbec nezvládl splnit, bylo: „*po předvedení přeloží jednou list papíru*“.

C. Hrubá motorika

1. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 27. dubna 2012, věk chlapce 23 měsíců. V jeho věku nebyl schopný zvládnout několik položek, a to: „*sedí rovně na malé židličce*“, „*hodí nebo kopne do velkého míče*“ a „*dobře chodí a jen občas upadne*“. Radim je schopný se na židličce udržet, ovšem i když používá židličku se zarážkou, aby neujížděl, nedokáže sedět rovně. Do míče se trefí, ale ne vždy. Nejvíce je u něj v této oblasti zasažena chůze, která je nejistá, vrávoravá. Chlapec často padá na zem, naráží do nábytku apod. Tím mu také hrozí nebezpečí dalších úrazů, kdy se často uhodí do hlavy, do obličeje, má modřiny po celém těle atd.

2. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 9. září 2012, věk chlapce 28 měsíců. Došlo ke zlepšení. Již dokáže sedět na židli rovně a postupně se učí sedět na židli bez zarážky. Chůze se také zlepšila, stále padá na zem, ale četnost pádů není tak vysoká. Dětský neurolog mu doporučil, aby nosil na hlavě ochranu helmu. Tato helma mu byla vyrobena na míru a díky ní se snížil počet úrazů.

3. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 8. února 2013, věk chlapce 33 měsíců. Chůze je na stejné úrovni. Nezvládl nové položky hodnocení, tedy „*po předvedení chodí po špičkách*“ a „*poskakuje s oběma nohama na jednom místě*“. Vzhledem k tomu, že nezvládá chůzi, nedokáže splnit ani tyto položky. Neudrží stabilitu, proto nechodí po špičkách ani neposkakuje na místě.

D. Řeč

1. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 27. dubna 2012, věk chlapce 23 měsíců. Při prvním hodnocení Radim zvládl pouze tři položky. A to „*reaguje úsměvem na hlasy*“, „*lokalizuje zvuky a otáčí hlavu za zvonečkem*“ a „*uposlechne jednoduchý příkaz*“. Z toho vyplývá, že tato oblast byla nejvíce opožděna a narušena. Mezi položky, které nezvládl patří zejména: „*používá dvojité slabiky*“, „*hodně žvatlá*“, „*šeptá*“, „*napodobuje hluky z okolí*“, „*napodobuje dvě jednoduchá slova*“, „*na výzvu ukáže alespoň jednu část těla*“, „*má aktivní slovní zásobu dvou slov*“, „*ukáže na boty, oděv, hračky*“, „*má slovní zásobu o pěti slovech*“, „*na obrázcích ukáže na tři různé předměty*“, „*opakuje jednotlivá slova, která zaslechlo*“, „*na dotaz jmenuje tři předměty z okolí*“, „*použije větu o dvou slovech*“. Řečový projev chlapce je nedostatečný. Aktivní i pasivní slovní zásoba je téměř nulová.

2. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 9. září 2012, věk chlapce 28 měsíců. V tomto hodnocení je patrné výrazné zlepšení oproti prvnímu hodnocení. Došlo ke zlepšení

v mnoha položkách: „*hodně žvatlá*“, „*napodobuje hluky z okolí*“, „*napodobuje dvě jednoduchá slova*“, „*na výzvu ukáže alespoň jednu část těla*“, „*prohlíží si obrázky*“, „*ukáže na boty, oděv, hračky*“. Celkově se zvyšuje jeho zájem o dění kolem něj. Více se zapojuje do činností a komunikace. A projevuje se u něj větší snaha o dorozumění. Aktivní slovník zatím neobsahuje žádné slovo, nicméně se Radim snaží některá slova opakovat (slova ham a teta). Začíná vnímat a poznávat věci ve svém okolí, takže již rozpozná základní části lidského těla, napodobuje hluky z okolí apod. Je však také mnoho položek, které při hodnocení nezvládl. Jednalo se především o tyto položky: „*má aktivní zásobu dvou slov*“, „*na obrázcích ukáže na tři různé předměty*“, „*opakuje jednotlivá slova, která zaslechlo*“, „*na otázku, co by chtělo, projeví dvě přání*“, „*použije větu o dvou slovech*“, „*na dotaz jmenuje tři předměty z okolí*“, „*pojmenuje dvě činnosti*“, „*na otázku: Jak se jmenuješ, uvede své jméno*“, „*rozlišuje velký x malý*“, „*pojmenuje čtyři až pět předvedených předmětů*“.

3. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 8. února 2013, věk chlapce 33 měsíců. Oproti předcházejícím hodnocení se Radim velmi výrazně zlepšil. Zlepšení bylo zaznamenáno, až na pár položek, téměř ve všem. Hezky se rozmluvil. Zvýšila se kapacita aktivního i pasivního řečového slovníku. Zájem o dění ve svém okolí se ještě více zvýšil. Chlapec se také více zapojuje do komunikace v rámci svých vrstevníků. Již pozná své jméno a dokáže jej sám povědět, naslouchá krátkému vyprávění, pojmenuje dvě činnosti, prohlíží si obrázky, ukazuje na různé předměty, pozná a pojmenuje části těla, oblečení apod. Částečně používá přivlastňovací zájmeno „*můj*“ a opakuje dvě čísla. Co prozatím nezvládl, bylo „*rozlišuje velký a malý*“ a „*používá věty se třemi slovy*“. Skok kupředu, který Radim předvedl, je opravdu velký.

E. Myšlení

1. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 27. dubna 2012, věk chlapce 23 měsíců. Při tomto hodnocení zvládl splnit téměř polovinu úkolů a druhou polovinu již ne. Mezi úkoly, které zvládl patří: „*sleduje pohyblivý objekt*“, „*poznává známé osoby*“, „*pozoruje předměty v okolí*“, „*sleduje kutálející se míč*“, „*reaguje na zmizení obličeje*“, „*dívá se za lžičkou spadlou ze stolu*“, „*přitáhne si hračku na provázku*“, „*odkryje látku, již je přikryta kostka*“, „*napodobuje bubnování paličkou*“, „*odstraní hrníček, aby našlo pod ním schovaný předmět*“, „*bouchá dvěma kostkami o sebe*“, „*zasouvá tři duté válečky do sebe*“. Tyto úkoly bezpečně zvládl. Také však bylo mnoho úkolů, které nezvládl. Mezi tyto úkoly

patří: „*ukládá velké předměty do desky s odpovídajícími otvory*“, „*ukáže čtyři části těla na panence*“, „*projevuje náznaky používání domácích předmětů*“, „*na vyzvání ukáže na dvě osoby*“, „*napodobuje bubnování dvěma paličkami*“, „*pozná šest věcí ve svém okolí nebo v knížkách*“, „*ukáže pět částí těla na panence*“.

2. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 9. září 2012, věk chlapce 28 měsíců. Oproti předchozímu hodnocení nedošlo k předpokládanému výraznému zlepšení. Pokrok byl zaznamenán pouze v těchto položkách: „*ukládá velké předměty do desky s odpovídajícími otvory*“, „*napodobuje bubnování dvěma paličkami*“. Z nových položek zvládl „*projevuje náznaky vlastnického myšlení*“ a „*vloží kolečko, čtverec a trojúhelník do odpovídajících tvarů v podložce*“. Naopak nechápe pojem „více“ ani pojem číslice „jedna“ a nepřihádí navzájem tři dvojice obrázků.

3. hodnocení vývojové úrovně: proběhlo 8. února 2013, věk chlapce 33 měsíců. Ve srovnání s předchozími hodnoceními došlo k výraznému pokroku ve vývoji. Ke zlepšení došlo téměř ve všech položkách. Položky, které nezvládl nebo zvládl jen částečně, byly: „*chápe předložky na a pod*“, „*přihádí navzájem tři dvojice obrázků*“, „*projevuje náznaky používání domácích předmětů*“. Pokrok ve vývoji byl obrovský.

Závěr

Chlapec je oproti normě opožděn ve všech oblastech, nicméně je vidět výrazný pokrok.

Při prvním hodnocení byla nejvíce rozvinutá oblast hrubé motoriky, která byla opožděna o 3 měsíce. Jemná motorika byla opožděna o 6 měsíců. Nejvíce opožděnou oblastí byla řeč (opoždění o 20 měsíců) a myšlení (opoždění o 11 měsíců). Oblast sebeobsluhy byla oproti normě opožděna o 10 měsíců.

Při druhém hodnocení došlo pouze k mírnému zlepšení. Oblast sebeobsluhy byla opožděna o 7 měsíců, jemná motorika o 9 měsíců, hrubá motorika pouze o 1,5 měsíce, řeč o 15 měsíců a myšlení o 9 měsíců.

Při posledním hodnocení došlo k výraznému zlepšení. Opoždění již není tak výrazné a ve všech oblastech je přibližně na stejné úrovni. Největší pokrok je patrný v oblasti řeči a myšlení, kdy je opoždění pouze o 7 měsíců a 3 měsíce. Hrubá motorika je opožděna o 4,5 měsíce. Jemná motorika je opožděna o 6 měsíců a sebeobsluha je opožděna o 4 měsíce.

Chlapec se začal více zajímat o své okolí. Za 10 měsíců udělal velký pokrok směrem kupředu. Opoždění oproti normě je sice patrné, ale rozdíl mezi jednotlivými oblastmi

nejsou tak velké. Radim nyní působí dojem šikovného a snaživého chlapce, který se pod působením personálu zařízení a dětského kolektivu rozvíjí pozitivním směrem.

ZÁVĚR

V diplomové práci jsme se v teoretické části zabývaly především všeobecnými poznatky o psychomotorickém vývoji dítěte ve věku od početí do tří let. Dále jsme se zmínily o rodině a ústavních zařízeních pro děti do tří let. V praktické části jsme se věnovaly několika případům dětí, které vyrůstají v ústavním zařízení, a jejich psychomotorickému vývoji.

Cílem naší diplomové práce bylo v rámci kazuistik popsat psychomotorický vývoj dětí vyrůstajících v ústavním zařízení. Dále také zhodnotit, zda tento vývoj probíhá v normě, zda je opožděný či předčasný, popřípadě zda stagnuje nebo dochází k regresi.

Vypracování kazuistik, které jsou uvedené v této práci, zabralo mnoho úsilí a času. Spočívalo nejen v procházení zdravotní a sociální dokumentace všech dětí a v konzultacích s dalšími odborníky a pracovníky zařízení, ale zejména v pozorování a hodnocení dětí při plnění zadávaných úkolů. Všechny tyto aktivity nám umožnily vypracovat podrobné kazuistiky, z jejich závěrů můžeme vyvodit následující:

- Všechny děti udělaly, v rámci stanoveného časového rozmezí 10 měsíců, ve svém vývoji pokrok kupředu.
- Je ale patrné, že se u všech dětí, byť s přihlédnutím k jejich individuálním možnostem, projevilo celkové opoždění ve vývoji, ať už mírné nebo výraznější.
- Téměř u všech dětí byla nejvíce opožděnou oblastí oblast řeči a s ní spojená oblast myšlení. Všechny děti mají více rozvinutou receptivní složku řeči oproti složce expresivní. Chybí jim komunikační vzor, který by mohly napodobovat. A díky tomu také mají omezenou slovní zásobu.

V rámci zjištěných informací by z praktického hlediska byla vhodná následující opatření nebo doporučení:

- Více komunikačních vzorů pro děti.
- Doporučené aktivity: popis prostředí, činností, věcí... Do volných her dětí více zařazovat činnosti spojené s komunikací. Např. vyprávění pohádek (místo pouštění pohádek v televizi), napodobovací hry (např. na nakupování, na kadeřníka, vaření apod.), dále také různé konstruktivní a manipulační hry,

kreslení a práci s různými výtvarnými a pracovními technikami, zpěv písniček, zábavné pohybové hry atd.

- Zprostředkovat více kontaktu se společenským prostředím – návštěvy obchodů, divadel, ZOO a další zajímavé výlety pro děti nebo i běžné aktivity denního života. (např. jít nakoupit, uvařit apod.)

Děti v tomto věku jsou zvědavé a mají velkou chuť objevovat nové věci. Je důležité je v tom podporovat a rozvíjet tak jejich celkovou osobnost.

Tato práce přispěla k prohloubení našich znalostí z oblasti psychomotorického vývoje dítěte, rodiny a ústavního zařízení. A také přinesla poznání, že děti, vyrůstající v ústavním zařízení, se vyvíjejí opožděně oproti stanovené normě, vždy nejméně v jedné oblasti. Přičemž se toto opoždění může postupně přiblížit k normálu, může stagnovat nebo se může prohlubovat.

SEZNAM PUBLIKACÍ A DALŠÍCH ZDROJŮ

TIŠTĚNÉ MONOGRAFIE

- 1 ALLEN, K., E., MAROTZ, L., R. *Přehled vývoje dítěte od prenatálního období do 8 let*. 3. vyd. Praha: Portál, 2008. 192 s. ISBN 978-80-7367-421-2.
- 2 HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. 2. vyd. Praha: Portál, 2009. 776 s. ISBN 978-80-7367-569-1.
- 3 KASSIN, S. *Psychologie*. 2. vyd. Brno: Computer Press, 2012. Kapitola 1, Úvod do psychologie a psychologických metod, s. 2-37. ISBN 978-80-264-0074-5.
- 4 KOZÁKOVÁ, Z. *Psychopedie*. 1. vyd. Olomouc: UP Olomouc, 2005. 75 s. ISBN 80-244-0991-7.
- 5 KUBÍČKOVÁ, H. *Dítě – rodina – instituce, aneb jak neztratit budoucnost*. 1. vyd. Ostrava: Pedagogická fakulta Ostravská univerzita v Ostravě, 2011. Kapitola 5, Rezidenční zařízení, s. 58 – 63. ISBN 978-80-7464-017-9.
- 6 KURIC, J. *Ontogenetická psychologie*. 1. vyd. Brno: Cerm, 2000. 179 s. ISBN 80-214-1844-3.
- 7 LANGMEIER, J., LANGMEIER, M., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie s úvodem do vývojové neurofyzologie*. 2. vyd. Praha: H & H, 2002. 132 s. ISBN 80-7319-016-8.
- 8 LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie 2., aktualizované vydání*. 4. vyd. Praha: Grada, 2006. 368 s. ISBN 978-80-247-1284-0.

- 9 LEACHOVÁ, P. *Dieťa a ja. Od narodenia do piatich rokov*. 1. slovenské vyd. Bratislava: Agentúra Cesty, 2000. 548 s. ISBN 80-7181-415-6.
- 10 LUDÍKOVÁ, L. *Tyflopedie předškolního věku*. 1. vyd. Olomouc: UPOL, 2004. 54 s. ISBN 80-244-0955-0.
- 11 MATĚJČEK, Z. *Psychologie nemocných a zdravotně postižených dětí*. 3. vyd. Jinočany: H & H, 2001. 147 s. ISBN 80-86022-92-7.
- 12 MATĚJČEK, Z. a kol. *Náhradní rodinná péče*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. 184 s. ISBN 80-7178-304-8.
- 13 MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3. vyd. Praha: SLON, 2003. 161 s. ISBN 80-86429-19-9.
- 14 MLČÁK, Z. *Vybrané kapitoly z psychologie manželství a rodiny*. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita, 1996. 150 s. ISBN 80-7042-452-4.
- 15 MORRIS, D. *Dítě, zázrak prvních dvou let*. 1. vyd. Bratislava: Perfekt, 2008. 192 s. ISBN 978-80-8046-400-4.
- 16 MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*. 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2008. 323 s. ISBN 978-80-86429-87-8.
- 17 NAKONEČNÝ, M. *Základy psychologie*. 1. vyd. Praha: Academia, 1998. Kapitola Metodologie a metody psychologie, s. 87-107. ISBN 80-200-0689-3.
- 18 ŘÍČAN, P., KREJČÍŘOVÁ, D. a kol. *Dětská klinická psychologie*. 3. vyd. Praha: Grada, 1997. Kapitola 14, Děti ohrožené prostředím, s 211-212. ISBN 80-7169-512-2.

- 19 SMÉKAL, V., MACEK, P. *Utváření a vývoj osobnosti – psychologické, sociální a pedagogické aspekty*. 1. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2002. Kapitola Vývoj osobnosti dítěte, s. 9-27. ISBN 80-85947-83-8.
- 20 SOBOTKOVÁ, D., DITTRICHOVÁ, J. *Hra ve vývoji dětí v prvním roce života*. 1. vyd. Praha: Grada, 2006. 204 s. ISBN 80-247-1137-0. 978-80-247-1137-9.
- 21 SOBOTKOVÁ, D., DITTRICHOVÁ, J. *Vývoj a výchova děťátka do dvou let. Psychomotorický vývoj*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012. 168 s. ISBN 978-80-247-3304-3.
- 22 STRASSMEIER, W. *260 cvičení pro děti raného věku*. 1. vyd. Praha: Portál, 1996. 296 s. ISBN 80-85282-87-9.
- 23 ŠULOVÁ, L. *Raný psychický vývoj dítěte*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2004. 247 s. ISBN 80-246-0877-4.
- 24 VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I. Dětství a dospívání*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005. 467 s. ISBN 978-80-246-0956-0.
- 25 VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie pro obor speciální pedagogika - vychovatelství*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2008. 127 s. ISBN 978-80-7372-306-4.
- 26 VALENTA, M., MÜLLER, O., VÍTKOVÁ, M., KOZÁKOVÁ, Z., STRNADOVÁ, I., MUŽÁKOVÁ, M. *Psychopedie*. 3 vyd. Praha: Parta, 2007. 386 s. ISBN 978-80-7320-099-2.
- 27 VESELÁ, R. *Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy*. 2. vyd. Praha: Eurolex, 2005. 283 s. ISBN 80-86432-93-9.

INTERNETOVÉ ZDROJE

- 28 *Wikipedia.cz* [online]. [cit. 2013-06-15].
Dostupné z WWW:
http://cs.wikipedia.org/wiki/Registrovan%C3%A9_partnerstv%C3%AD
- 29 *Wikipedia.cz* [online]. [cit. 2013-04-10]
Dostupné z WWW:
http://cs.wikipedia.org/wiki/Syndrom_citov%C3%A9_deprivace
- 30 *Zdravotně sociální služby v kojeneckých ústavech a dětských domovech pro děti do tří let věku* [online]. [cit. 2013-05-19].
Dostupné z WWW: http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_177.pdf
- 31 *Dětské centrum Sluníčko Liberec* [online]. [cit. 2013-05-20]. O nás.
Dostupné z WWW: <http://www.kuliberec.cz/index.php/o-nas>
- 32 *Dětské centrum Sluníčko Liberec* [online]. [cit. 2013-05-20]. Služby kojeneckého oddělení.
Dostupné z WWW: <http://www.kuliberec.cz/index.php/sluby-kojeneckeho-oddleni>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 – Hodnocení psychomotorického vývoje: David

Příloha č. 2 – Hodnocení psychomotorického vývoje: Milan

Příloha č. 3 – Hodnocení psychomotorického vývoje: Michal

Příloha č. 4 – Hodnocení psychomotorického vývoje: Viktorie

Příloha č. 5 – Hodnocení psychomotorického vývoje: Radim

Všechny přílohy jsou uvedeny ve volně přiloženém svazku příloh k diplomové práci.

Příloha č. 1- Hodnocení psychomotorického vývoje: David

A. SEBEOBSLUHA – sociální vývoj

23.4. 5.9. 4.2.

1. rok	1	+	+	+	Dokáže sát a polykat
	2	+	+	+	Chytá si nožičky nebo si dává ručičku do úst
	3	+	+	+	Očekává, že bude zdviženo
	4	+	+	+	Reaguje na přerušení kontaktu
	5	+	+	+	Hraje si samo s hračkou tři minuty
	6	+	+	+	Nechá se obléknout bez odporu
	7	+	+	+	Pokouší se navázat kontakt a upoutat pozornost
	8	+	+	+	S pomocí pije z hrníčku nebo ze sklenice
	9	+	+	+	Žvýká potravu
	10	+	+	+	Jí za pomoci prstů
	11	+	+	+	Hraje si na schovávanou
	12	+	+	+	Reaguje na „NE“ nebo na „A DOST!“ ve třech ze čtyř situací
2. rok	13	+	+	+	Drží ručičky nahoře, aby pomohlo při oblékání
	14	+	+	+	Hraje si v přítomnosti ostatních dětí, ale ještě ne s nimi
	15	+	+	+	Se zájmem se na sebe dívá do zrcadla
	16	+	+	+	Dokáže se si svlékat ponožky, ale ještě si nedokáže zout boty
	17	+	+	+	Bez pomoci pije z hrníčku nebo ze sklenice
	18	+	+	+	Uposlechne dva ze tří jednoduchých příkazů
	19	+	+	+	Jí samostatně lžící, přičemž může trochu drobit a bryndat
	20	+	+	+	Mazlí se s panenkou nebo medvídkem
	21	+	+	+	Pomáhá při úklidu hraček
	22	+	+	+	Líbí se mu hra na honěnou
23	-	+	+	Zůstane krátce u známých	
24	+	+	+	Svlékne se – rozepínání není nutné	
3. rok	25	+	+	+	Vyhýbá se se jednoduchým nebezpečným místům (horká kamna apod.)
	26	+	+	+	Saje z plastické slámkou
	27	+	+	+	Vyjadřuje slovy svá přání
	28	+	+	+	Osuší si ruce
	29	+	+	+	Na přání se podělí s ostatními
	30	+	+	+	Jí lžící a jen něco rozdrobí nebo vybryndá
	31	+	+	+	Dobrovolně si jde lehnout a odpočinout si
	32	+-	+-	+	Jí vidličkou, ale ještě se přitom trochu umaže
	33	+	+	+	Stáhne si kalhoty, když jde na toaletu
	34		+	+	Myje si ruce
35		+-	+-	Hlásí, když potřebuje na toaletu – ve dne v noci	
36		+	+	Pokouší se pomáhat v domácnosti (např. zametání nebo utírání prachu)	
4. rok	37		+	+	Oblékne si kabátek (zapínání není nutné)
	38		+	+	Poslouchá krátké příběhy
	39			-	Samostatně si přinese vodu k pití z kohoutku
	40			+	Chodí na toaletu (bez svlékání a oblékání, mytí...)
	41			+	Jí samostatně vidličkou a lžící a jen málo se pobryndá
	42			+	Hraje si samostatně s ostatními dětmi bez velkého dohadování
	43			+	Pije slámkou, aniž by ji přitom zlomilo
	44				Obléká si ponožky a obouvá se (nemusí zavazovat tkaničky)
	45				Čistí si zuby
	46				Snadno se odloučí od maminky
	47				Myje si obličej
	48				Hraje si tvůrčím způsobem a staví, aniž by ihned vše zničilo

B. JEMNÁ MOTORIKA

23.4. 5.9. 4.2.

1 rok	1	+	+	+	Drží ručičky otevřené nebo volně sevřené do pěsti
	2	+	+	+	Dívá se na ručičky a hraje si s prstíčky
	3	+	+	+	Krátce uchopí pevně chrastítka a pozoruje ho
	4	+	+	+	Uchopí a uvolní
	5	+	+	+	Vztahuje ruce po blízkých předmětech mimo jeho dosah
	6	+	+	+	Bere do ruky malé kuličky klešťovým úchopem (palcem a ukazováčkem)
	7	+	+	+	Vhazuje kostky do malé nádoby (hrníčku) a opět je vybírá ven
	8	+	+	+	Obrací stránky v knížce
2. rok	9	+	+	+	Ukazováčkem se dokáže spolehlivě dotknout malých předmětů
	10	+	+	+	Drží pastelku účelně, ale nikoliv zcela správně
	11	+	+	+	Podle vzoru vhazuje kuličky do láhve (kuličky podává dítěti vedoucí cvičení)
	12	+	+	+	Otevírá krabičku
	13	+	+	+	Postaví věž ze tří kostek
	14	+	+	+	Rozbalí zabalenou sladkost
	15	+-	+	+	V knížce obrací stránky jednu po druhé
	16	+	+	+	Navlékne tři korálky o průměru asi 24mm
3. rok	17	+	+	+	Postaví věž ze šesti kostek
	18	+	+	+	Podle vzoru kreslí vodorovné a svislé čáry pastelkou
	19	+	+	+	Ze čtyř pokusů třikrát chytí kutálející se míč
	20	+	+	+	Staví z malých konstrukčních prvků (např. LEGO)
	21	+	+	+	Navlékne alespoň čtyři korálky o průměru asi 12mm
	22	+	+	+	Po předvedení přeloží jednou list papíru
	23		-	+	Správně drží pastelku
	24		+	+	Na stole vytvaruje váleček z modelovací hmoty
4. rok	25		+	+	Roztrhne papír
	26		+	+	Stříhá nůžkami, ovšem s námahou a nepřesně
	27			+	Omaluje kruh podle předlohy (nemusí být přesný)
	28			+-	Vymalování
	29				Dokáže zacházet s nůžkami, ale nestříhá rovně
	30				Obtáhne předlohu kříže
	31				Pastelkou obtáhne předkreslené písmeno V nebo H
	32				Tluče (kladivem)
5. rok	33				Omaluje kříž podle předlohy
	34				Obratně používá hadr
	35				Tužkou obtahuje předlohu kosočtverce
	36				Otevře šroubovací uzávěry
	37				Podle předlohy nakreslí postavičku s hlavou, trupem a nohama
	38				Obkreslí čtverec
	39				Stříhá nůžkami podle čáry
	40				Pokouší se zavázat tkaničku (nemusí se podařit)

C. HRUBÁ MOTORIKA

23.4. 5.9. 4.2.

1 rok	1	+	+	+	V poloze na břišku zvedne krátce hlavičku nad podložku
	2	+	+	+	Vsedě udrží hlavičku rovně po dobu půl minuty
	3	+	+	+	Volně sedí po dobu několika sekund
	4	+	+	+	Převaluje a otáčí se
	5	+	+	+	Pohybuje se dopředu plazením a lezením
	6	+	+	+	Zvedá se do stoje
	7	+	+	+	Jde a přidržuje se nábytku
	8	+	+	+	Sedí rovně na malé židličce
2. rok	9	+	+	+	Krátce stojí bez opory
	10	+	+	+	Krátce jde samostatně
	11	+	+	+	Hodí nebo kopne do velkého míče (nemusí trefit cíl)
	12	+	+	+	Vstane ze sedu na podlaze, aniž by se muselo přidržet stěn nebo nábytku
	13	+	+	+	Samo se zaměstná
	14	+	+	+	S přidržováním stoupá po schodech (s přisouváním nohy)
	15	+	+	+	Dobře chodí a jen občas upadne
	16	+	+	+	Hraje si na bobek, aniž by se muselo opírat o ruce
3. rok	17	+	+	+	Bez přidržování kopne vestoje silně do míče
	18	+	+	+	Leze po nábytku a překonává překážky
	19	+	+	+	Jde po schodech nahoru s držením (na každý schod šlápne jednou nohou)
	20	+	+	+	Jde ze schodů dolů s držením (na každý schod šlápne jednou nohou)
	21	+	+	+	Poskakuje s oběma nohama na jednom místě
	22	+	+	+	Po předvedení chodí po špičkách
	23		+	+	Vydrží stát jednu vteřinu na jedné noze bez přidržování
	24		+	+	Jezdí na tříkolce
4. rok	25		+-	+	Chytne velký míč s ohnutými pažemi
	26		+	+	Přejde 3 m po špičkách
	27			+	Donese sklenici s vodou 3 m daleko
	28			+	Jde bez držení po schodech nahoru a dolů (s přisouváním nohy)
	29				Jde bez držení po schodech nahoru (na každý schod položí jednu nohu)
	30				Skočí snožmo 20 cm daleko
	31				Skočí oběma nohama z pohovky
	32				Poskakuje nebo skáče bez výměny odrazové plochy
5. rok	33				Poskakuje po jedné noze
	34				Jde bez držení po schodech nahoru a dolů (na každý schod položí jednu nohu)
	35				Vydrží stát na jedné noze 4 až 8 sekund
	36				Při chůzi vpřed pokládá jednu nohu před druhou systémem špička – pata
	37				Vyhazuje míč do výšky
	38				Vstane z lehu na zádech, aniž by se otáčelo nebo se opíralo o ruce
	39				Pohybuje se podle hudby
	40				Ve dvou ze tří pokusů se tenisovým míčkem trefí ze 2 m do kruhu o průměru 25 cm

D. ŘEČ

23.4. 5.9. 4.2.

1. rok	1	+	+	+	Spontánně „vrní“ nebo se směje při různých podnětech
	2	+	+	+	Reaguje úsměvem na hlasy
	3	+	+	+	Lokalizuje zvuky a otáčí hlavu za zvonečkem
	4	+	+	+	Vnímá náladu hlasu
	5	+	+	+	Před jídlem se zvyšuje jeho aktivita
	6	+	+	+	Hodně žvatlá
	7	+	+	+	Používá dvojité slabiky (např. ma-ma, da-da...)
	8	+	+	+	Šeptá
	9	+	+	+	Při hudbě brouká nebo výská
	10	+	+	+	Přiměřeně reaguje na slova nebo gesta (např. mává při pá-pá)
	11	+	+	+	Uposlechne jednoduchý příkaz (např. vezmi si míč)
	12	+	+	+	Projevu přání ukázáním
2. rok	13	+	+	+	Napodobuje hluky z okolí
	14	+	+	+	Napodobuje dvě jednoduchá slova
	15	+	+	+	Na výzvu ukáže alespoň jednu část těla
	16	+	+	+	Má aktivní slovní zásobu dvou slov
	17	+	+	+	Ukáže na boty, oděv, hračky
	18	+	+	+	Má slovní zásobu o pěti slovech
	19	+	+	+	Na obrázcích ukáže na tři různé předměty
	20	+	+	+	Opakuje jednotlivá slova, která zaslechlo
	21	+	+	+	Na otázku, co by chtělo, projeví dvě přání
	22	+	+	+	Na dotaz jmenuje tři předměty z okolí
	23	+	+	+	Použije větu o dvou slovech
	24	+	+	+	Prohlíží si obrázky
3. rok	25	+	+	+	Pojmenuje dvě činnosti
	26	+	+	+	Na otázku: „Jak se jmenuješ?“ uvede své jméno
	27	+	+	+	Pojmenuje čtyři až pět předvedených předmětů
	28	+	+	+	Rozlišuje „velký“ a „malý“
	29	+	+	+	Používá věty se třemi slovy
	30	+	+	+	Opakuje dvě čísla
	31	+	+	+	Pojmenuje deset používaných předmětů
	32	+	+	+	Používá „já“ nebo „můj“, „mně“
	33	+	+	+	Naslouchá vyprávění po dobu pěti minut
	34		+	+	Řekne své jméno a příjmení
	35		+	+	Řekne větu o pěti slabikách (např. tady je auto)
	36		+	+	Z patnácti předmětů pojmenuje deset správně
4. rok	37		+	+	Opakuje tři čísla
	38		+	+	Uvede své jméno a pohlaví
	39			+	Jmenuje pět zvířat
	40			+	Používá množné číslo
	41			+	Zařadí různé obrázky pod nadřazené pojmy „zvíře“, „hračka“, a „jídlo“
	42			+	Zazpívá jednoduchou písničku
	43			-	Klade otázku „proč?“
	44				Spontánně informuje o nedávných zážitcích
	45				Vyjadřuje pocity
	46				Mluví nenuceně a pokouší se o krátkou „konverzaci“
	47				Dokáže uvést dva protiklady (studený-horký, světlý-tmavý...)
	48				Rádo poslouchá pohádky

E. MYŠLENÍ/ vnímání

23.4. 5.9. 4.2.

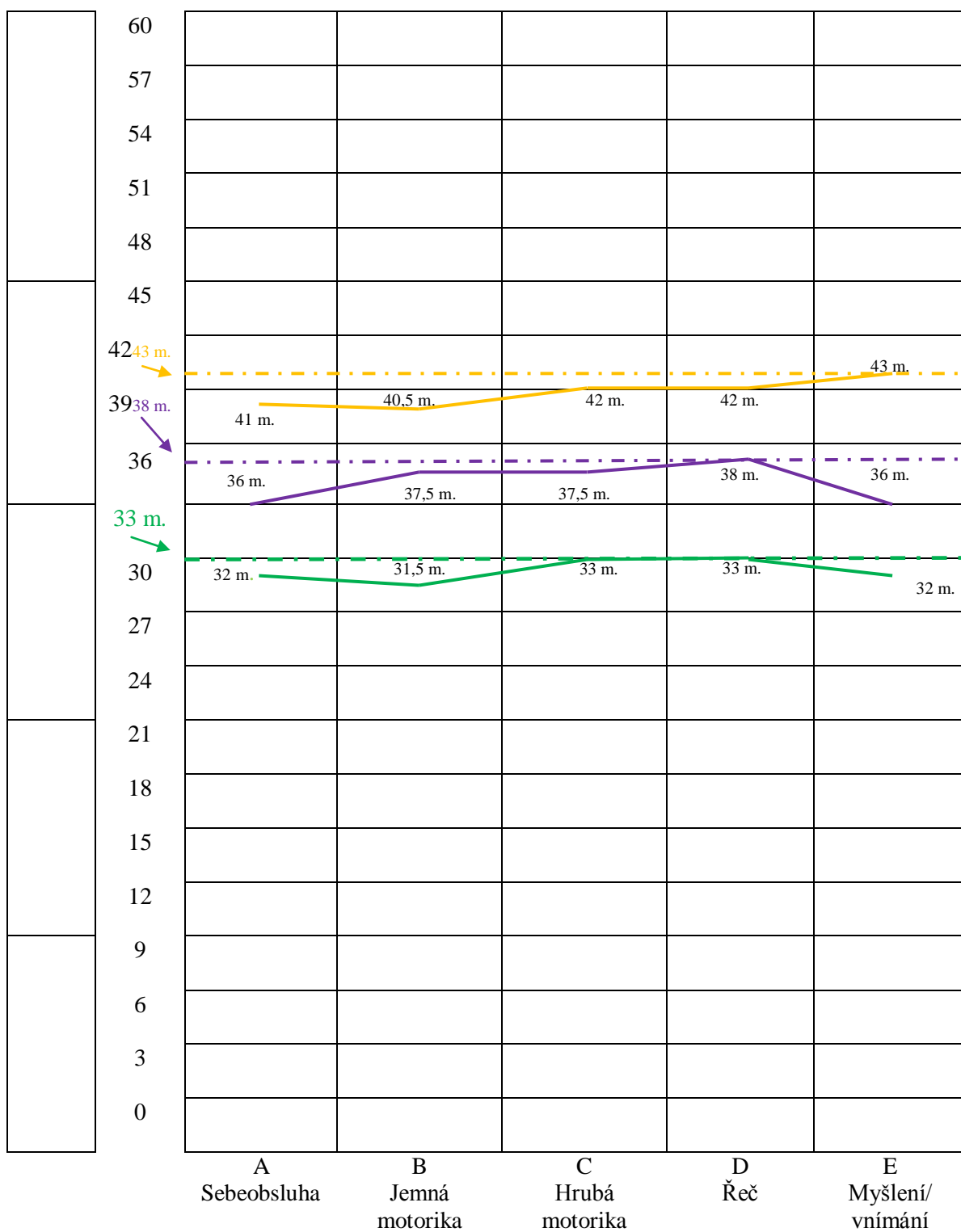
1. rok	1	+	+	+	Sleduje pohyblivý objekt
	2	+	+	+	Poznává známé osoby
	3	+	+	+	Pozoruje předměty v okolí
	4	+	+	+	Sleduje kutálející se míč
	5	+	+	+	Reaguje na zmizení obličeje: hra na schovávanou (kuk!)
	6	+	+	+	Vytrvale se snaží něco získat
	7	+	+	+	Dívá se za lžičkou spadlou ze stolu
	8	+	+	+	Reaguje na vlastní obraz v zrcadle
	9	+	+	+	Přitáhne si hračku na provázku
	10	+	+	+	Odkryje látku, již je přikryta kostka
	11	+	+	+	Napodobuje bubnování paličkou
	12	+	+	+	Odstraní hrníček, aby našlo pod ním schovaný předmět
2. rok	13	+	+	+	Bouchá dvěma kostkami o sebe
	14	+	+	+	Pokouší se napodobovat čmárání
	15	+	+	+	Vkládá velké předměty do desky s odpovídajícími otvory
	16	+	+	+	Spontánně čmárá
	17	+	+	+	Ukáže čtyři části těla na panence
	18	+	+	+	Projevuje náznaky používání domácích předmětů
	19	+	+	+	Na vyzvání ukáže na dvě osoby
	20	+	+	+	Napodobuje bubnování dvěma paličkami
	21	+	+	+	Pozná šest věcí ve svém okolí nebo v obrázkových knížkách (ukaz mi...)
	22	+	+	+	Zasouvá tři duté válečky do sebe
	23	+	+	+	Ukáže pět částí těla na panence (oči, nos, ruce, nohy, vlasy)
	24	+	+	+	Chápe pojem „více“ (chtělo by mít něčeho více)
3. rok	25	+	+	+	Projevuje náznaky vlastnického myšlení („můj“, „mně“)
	26	+	+	+	Vloží kolečko, čtverec a trojúhelník do odpovídajících tvarů v desce
	27	+	+	+	Chápe význam číslice „jedna“ (podej mi jeden...)
	28	+	+	+	Přiřadí navzájem tři dvojice obrázků
	29	+	+	+	Nalezne dvě schované věci
	30	+	+	+	Na vyzvání ukáže šest částí panenky
	31	+-	+-	+	Chápe předložky „na“ a „pod“
	32	+	+	+	Zná užitkovou hodnotu různých předmětů (Ukaž, co jíme, co si blečeme...)
	33	+	+	+	Položí pět kostek do jedné řady
	34		+	+	Roztřídí kostky podle dvou barev (červená a modrá)
4. rok	35		+	+	Ukáže na tu část těla, které se dotkla jiná osoba(dítě má přitom zavřené oči)
	36		+-	+	Na vyzvání ukáže červenou, žlutou a modrou barvu
	37		+	+	Zná funkci tří zobrazených předmětů (lžíce, hřeben, hrnek)
	38		+	+	Počítá na prstech do dvou
	39			+	Sestaví skládací hlavolam se třemi až čtyřmi díly
	40			+	Přiřadí navzájem obrázkové kartičky se čtvercem a kruhem
	41			+	Postaví most ze tří kostek
	42			+	Rozumí: Co létá, jezdí nebo plave? (obrázky ryby, ptáčka, auta)
	43			+	Z magnetofonu pozná dva ze čtyř zvuků: auto, telefon, psací stroj, zvoneček
	44				Chápe význam číslice dvě: (Kolik je tu kostek?)
	45				Rozumí pojmům „větší“ a „menší“
	46				Složí obrázek psa rozstříhaný na tři části
	47				Označuje hluky z magnetofonu jako „hlasité“ nebo „tiché“
	48				Přiřadí navzájem čtyři geometrické tvary(kruh, čtverec, trojúhelník a šestiúhelník)

Jméno: David

narozen: červenec 2009

Bydliště: Dětské centrum Sluníčko, Pekárkova 572/5, Liberec, 460 01

Datum: 1. 23. 4. 2012 2. 5. 9. 2012 3. 4. 2. 2013

Příloha č. 2 – Hodnocení psychomotorického vývoje: Milan

A. SEBEOBSLUHA – sociální vývoj

24.4. 6.9. 5.2.

1. rok	1	+	+	+	Dokáže sát a polykat
	2	+	+	+	Chytá si nožičky nebo si dává ručičku do úst
	3	+	+	+	Očekává, že bude zdviženo
	4	+	+	+	Reaguje na přerušení kontaktu
	5	+	+	+	Hraje si samo s hračkou tři minuty
	6	+	+	+	Nechá se obléknout bez odporu
	7	+	+	+	Pokouší se navázat kontakt a upoutat pozornost
	8	+	+	+	S pomocí pije z hrníčku nebo ze sklenice
	9	+	+	+	Žvýká potravu
	10	+	+	+	Jí za pomoci prstů
	11	+	+	+	Hraje si na schovávanou
	12	+	+	+	Reaguje na „NE“ nebo na „A DOST!“ ve třech ze čtyř situací
2. rok	13	+	+	+	Drží ručičky nahoře, aby pomohlo při oblékání
	14	+	+	+	Hraje si v přítomnosti ostatních dětí, ale ještě ne s nimi
	15	+	+	+	Se zájmem se na sebe dívá do zrcadla
	16	+	+	+	Dokáže se si svlékat ponožky, ale ještě si nedokáže zout boty
	17	+	+	+	Bez pomoci pije z hrníčku nebo ze sklenice
	18	+	+	+	Uposlechne dva ze tří jednoduchých příkazů
	19	+	+	+	Jí samostatně lžící, přičemž může trochu drobit a bryndat
	20	+-	+-	+	Mazlí se s panenkou nebo medvídkem
	21	+	+	+	Pomáhá při úklidu hraček
	22	+	+	+	Líbí se mu hra na honěnou
	23	-	-	-	Zůstane krátce u známých
	24	+	+	+	Svlékne se – rozepínání není nutné
3. rok	25	+-	+	+	Vyhýbá se se jednoduchým nebezpečným místům (horká kamna apod.)
	26	+-	+	+	Saje z plastické slámky
	27	+-	+-	+-	Vyjadřuje slovy svá přání
	28	+	+	+	Osuší si ruce
	29	+	+	+	Na přání se podělí s ostatními
	30	+	+	+	Jí lžící a jen něco rozdrobí nebo vybryndá
	31	+-	+	+	Dobrovolně si jde lehnout a odpočinout si
	32	-	-	+	Jí vidličkou, ale ještě se přitom trochu umaže
	33	+	+	+	Stáhne si kalhoty, když jde na toaletu
	34	+	+	+	Myje si ruce
	35		+-	+-	Hlásí, když potřebuje na toaletu – ve dne v noci
	36		+	+	Pokouší se pomáhat v domácnosti (např. zametání nebo utírání prachu)
4. rok	37		+	+	Oblékne si kabátek (zapínání není nutné)
	38		+	+	Poslouchá krátké příběhy
	39			-	Samostatně si přinese vodu k pití z kohoutku
	40			+	Chodí na toaletu (bez svlékání a oblékání, mytí...)
	41			+	Jí samostatně vidličkou a lžící a jen málo se pobryndá
	42			+	Hraje si samostatně s ostatními dětmi bez velkého dohadování
	43			+	Pije slámkou, aniž by ji přitom zlomilo
	44				Obléká si ponožky a obouvá se (nemusí zavazovat tkaničky)
	45				Čistí si zuby
	46				Snadno se odloučí od maminky
	47				Myje si obličej
	48				Hraje si tvůrčím způsobem a staví, aniž by ihned vše zničilo

B. JEMNÁ MOTORIKA

24.4. 6.9. 5.2.

1 rok	1	+	+	+	Drží ručičky otevřené nebo volně sevřené do pěsti
	2	+	+	+	Dívá se na ručičky a hraje si s prstíčky
	3	+	+	+	Krátce uchopí pevně chrastítka a pozoruje ho
	4	+	+	+	Uchopí a uvolní
	5	+	+	+	Vztahuje ruce po blízkých předmětech mimo jeho dosah
	6	+	+	+	Bere do ruky malé kuličky klešťovým úchopem (palcem a ukazováčkem)
	7	+	+	+	Vhazuje kostky do malé nádoby (hrníčku) a opět je vybírá ven
	8	+	+	+	Obrací stránky v knížce
2. rok	9	+	+	+	Ukazováčkem se dokáže spolehlivě dotknout malých předmětů
	10	+	+	+	Drží pastelku účelně, ale nikoliv zcela správně
	11	+	+	+	Podle vzoru vhazuje kuličky do láhve (kuličky podává dítěti vedoucí cvičení)
	12	+	+	+	Otevírá krabičku
	13	+	+	+	Postaví věž ze tří kostek
	14	+	+	+	Rozbalí zabalenou sladkost
	15	+-	+-	+	V knížce obrací stránky jednu po druhé
	16	+	+	+	Navlékne tři korálky o průměru asi 24mm
3. rok	17	+	+	+	Postaví věž ze šesti kostek
	18	+-	+-	+	Podle vzoru kreslí vodorovné a svislé čáry pastelkou
	19	+	+-	+	Ze čtyř pokusů třikrát chytí kutálející se míč
	20	+	+	+	Staví z malých konstrukčních prvků (např. LEGO)
	21	+	+	+	Navlékne alespoň čtyři korálky o průměru asi 12mm
	22	+-	+	+	Po předvedení přeloží jednou list papíru
	23		+-	+	Správně drží pastelku
	24		+	+	Na stole vytvaruje váleček z modelovací hmoty
4. rok	25		+	+	Roztrhne papír
	26			+-	Stříhá nůžkami, ovšem s námahou a nepřesně
	27			+	Omaluje kruh podle předlohy (nemusí být přesný)
	28			+-	Vymalování
	29				Dokáže zacházet s nůžkami, ale nestříhá rovně
	30				Obtáhne předlohu kříže
	31				Pastelkou obtáhne předkreslené písmeno V nebo H
	32				Tluče (kladivem)
5. rok	33				Omaluje kříž podle předlohy
	34				Obratně používá hadr
	35				Tužkou obtahuje předlohu kosočtverce
	36				Otevře šroubovací uzávěry
	37				Podle předlohy nakreslí postavičku s hlavou, trupem a nohama
	38				Obkreslí čtverec
	39				Stříhá nůžkami podle čáry
	40				Pokouší se zavázat tkaničku (nemusí se podařit)

C. HRUBÁ MOTORIKA

24.4. 6.9. 5.2.

1 rok	1	+	+	+	V poloze na břišku zvedne krátce hlavičku nad podložku
	2	+	+	+	Vsedě udrží hlavičku rovně po dobu půl minuty
	3	+	+	+	Volně sedí po dobu několika sekund
	4	+	+	+	Převaluje a otáčí se
	5	+	+	+	Pohybuje se dopředu plazením a lezením
	6	+	+	+	Zvedá se do stoje
	7	+	+	+	Jde a přidržuje se nábytku
	8	+	+	+	Sedí rovně na malé židličce
2. rok	9	+	+	+	Krátce stojí bez opory
	10	+	+	+	Krátce jde samostatně
	11	+	+	+	Hodí nebo kopne do velkého míče (nemusí trefit cíl)
	12	+	+	+	Vstane ze sedu na podlaže, aniž by se muselo přidržet stěn nebo nábytku
	13	+	+	+	Samo se zaměstná
	14	+	+	+	S přidržováním stoupá po schodech (s přisouváním nohy)
3. rok	15	+	+	+	Dobře chodí a jen občas upadne
	16	+	+	+	Hraje si na bobečku, aniž by se muselo opírat o ruce
	17	+	+	+	Bez přidržování kopne vestoje silně do míče
	18	+	+	+	Leze po nábytku a překonává překážky
	19	+	+	+	Jde po schodech nahoru s držením (na každý schod šlápne jednou nohou)
	20	+-	+-	+	Jde ze schodů dolů s držením (na každý schod šlápne jednou nohou)
	21	+	+	+	Poskakuje s oběma nohama na jednom místě
	22	+-	+	+	Po předvedení chodí po špičkách
4. rok	23		+	+	Vydrží stát jednu vteřinu na jedné noze bez přidržování
	24		+	+	Jezdí na tříkolce
	25		+	+	Chytne velký míč s ohnutými pažemi
	26			+	Přejde 3 m po špičkách
	27			+	Donese sklenici s vodou 3 m daleko
	28			+	Jde bez držení po schodech nahoru a dolů (s přisouváním nohy)
	29				Jde bez držení po schodech nahoru (na každý schod položí jednu nohu)
	30				Skočí snožmo 20 cm daleko
5. rok	31				Skočí oběma nohama z pohovky
	32				Poskakuje nebo skáče bez výměny odrazové plochy
	33				Poskakuje po jedné noze
	34				Jde bez držení po schodech nahoru a dolů (na každý schod položí jednu nohu)
	35				Vydrží stát na jedné noze 4 až 8 sekund
	36				Při chůzi vpřed pokládá jednu nohu před druhou systémem špička – pata
	37				Vyhazuje míč do výšky
	38				Vstane z lehu na zádech, aniž by se otáčelo nebo se opíralo o ruce
39				Pohybuje se podle hudby	
40				Ve dvou ze tří pokusů se tenisovým míčkem trefí ze 2 m do kruhu o průměru 25 cm	

D. ŘEČ

24.4. 6.9. 5.2.

1. rok	1	+	+	+	Spontánně „vrní“ nebo se směje při různých podnětech
	2	+	+	+	Reaguje úsměvem na hlasy
	3	+	+	+	Lokalizuje zvuky a otáčí hlavu za zvonečkem
	4	+	+	+	Vnímá náladu hlasu
	5	+	+	+	Před jídlem se zvyšuje jeho aktivita
	6	+	+	+	Hodně žvatlá
	7	+	+	+	Používá dvojité slabiky (např. ma-ma, da-da...)
	8	+	+	+	Šeptá
	9	+	+	+	Při hudbě brouká nebo výská
	10	+	+	+	Přiměřeně reaguje na slova nebo gesta (např. mává při pá-pá)
	11	+	+	+	Uposlechne jednoduchý příkaz (např. vezmi si míč)
	12	+	+	+	Projevu přání ukázáním
2. rok	13	+	+	+	Napodobuje hluky z okolí
	14	+	+	+	Napodobuje dvě jednoduchá slova
	15	+	+	+	Na výzvu ukáže alespoň jednu část těla
	16	+	+	+	Má aktivní slovní zásobu dvou slov
	17	+	+	+	Ukáže na boty, oděv, hračky
	18	+	+	+	Má slovní zásobu o pěti slovech
	19	+-	+	+	Na obrázcích ukáže na tři různé předměty
	20	+	+	+	Opakuje jednotlivá slova, která zaslechlo
	21	-	-	+-	Na otázku, co by chtělo, projeví dvě přání
	22	+-	+	+	Na dotaz jmenuje tři předměty z okolí
	23	+	+	+	Použije větu o dvou slovech
	24	+	+	+	Prohlíží si obrázky
3. rok	25	+-	+	+	Pojmenuje dvě činnosti
	26	+	+	+	Na otázku: „Jak se jmenuješ?“ uvede své jméno
	27	+	+	+	Pojmenuje čtyři až pět předvedených předmětů
	28	+-	-	+	Rozlišuje „velký“ a „malý“
	29	+-	+	+	Používá věty se třemi slovy
	30	+	+	+	Opakuje dvě čísla
	31	+-	+	+	Pojmenuje deset používaných předmětů
	32	+	+	+	Používá „já“ nebo „můj“, „mně“
	33	+	+	+	Naslouchá vyprávění po dobu pěti minut
	34	+-	-	+	Řekne své jméno a příjmení
35		-	+	Řekne větu o pěti slabikách (např. tady je auto)	
36		+-	+	Z patnácti předmětů pojmenuje deset správně	
4. rok	37		+	+	Opakuje tři čísla
	38		-	+	Uvede své jméno a pohlaví
	39			+	Jmenuje pět zvířat
	40			+	Používá množné číslo
	41			+	Zařadí různé obrázky pod nadřazené pojmy „zvíře“, „hračka“, a „jídlo“
	42			+	Zazpívá jednoduchou písničku
	43			-	Klade otázku „proč?“
	44				Spontánně informuje o nedávných zážitcích
	45				Vyjadřuje pocity
	46				Mluví nenuceně a pokouší se o krátkou „konverzaci“
	47				Dokáže uvést dva protiklady (studený-horký, světlý-tmavý...)
	48				Rádo poslouchá pohádky

E. MYŠLENÍ/ vnímání

24.4. 6.9. 5.2.

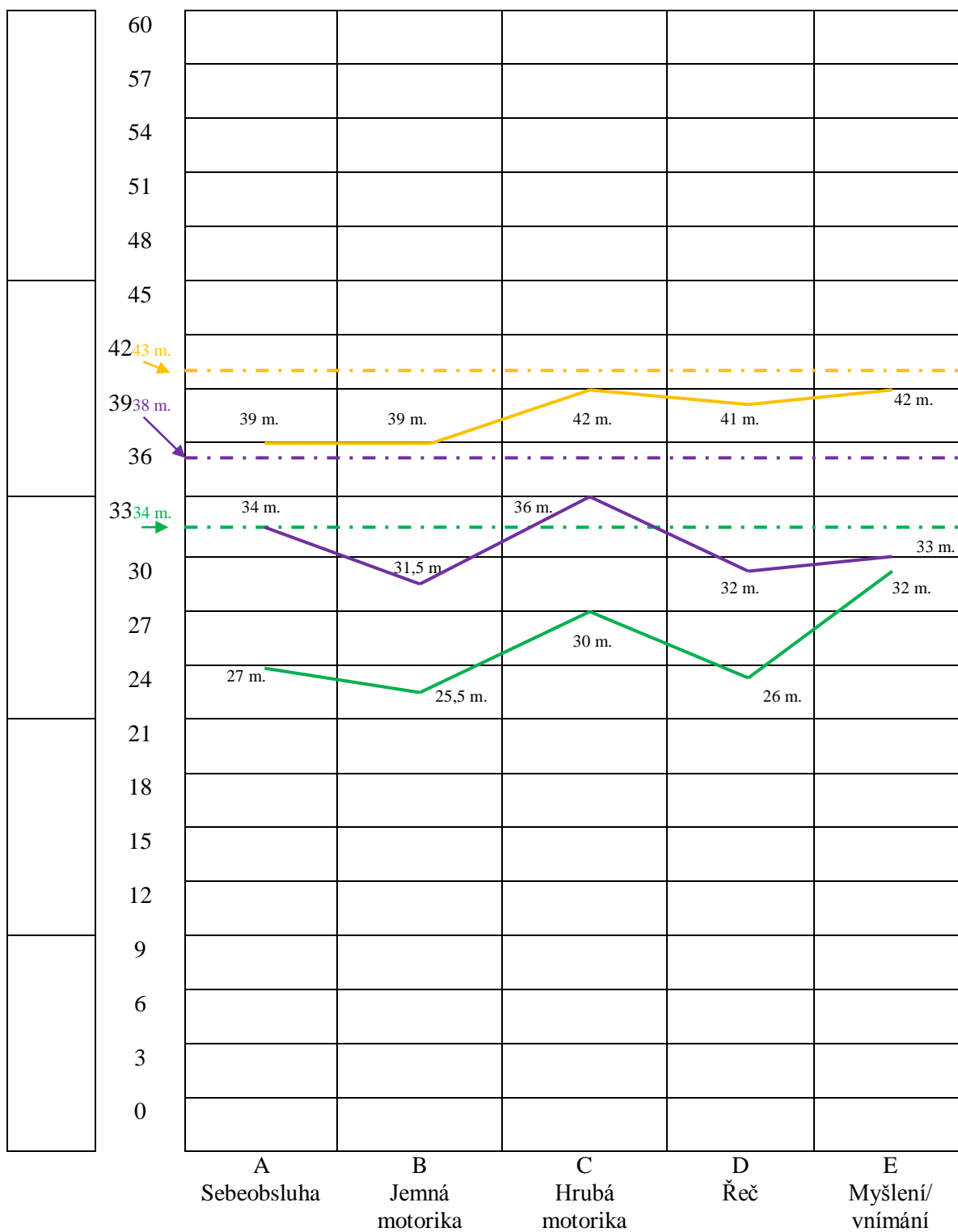
1. rok	1	+	+	+	Sleduje pohyblivý objekt
	2	+	+	+	Poznává známé osoby
	3	+	+	+	Pozoruje předměty v okolí
	4	+	+	+	Sleduje kutálející se míč
	5	+	+	+	Reaguje na zmizení obličeje: hra na schovávanou (kuk!)
	6	+	+	+	Vytrvale se snaží něco získat
	7	+	+	+	Dívá se za lžičkou spadlou ze stolu
	8	+	+	+	Reaguje na vlastní obraz v zrcadle
	9	+	+	+	Přitáhne si hračku na provázku
	10	+	+	+	Odkryje látku, již je přikryta kostka
	11	+	+	+	Napodobuje bubnování paličkou
	12	+	+	+	Odstraní hrníček, aby našlo pod ním schovaný předmět
2. rok	13	+	+	+	Bouchá dvěma kostkami o sebe
	14	+	+	+	Pokouší se napodobovat čmárání
	15	+	+	+	Vkládá velké předměty do desky s odpovídajícími otvory
	16	+	+	+	Spontánně čmárá
	17	+	+	+	Ukáže čtyři části těla na panence
	18	+	+	+	Projevuje náznaky používání domácích předmětů
	19	+	+	+	Na vyzvání ukáže na dvě osoby
	20	+	+	+	Napodobuje bubnování dvěma paličkami
	21	+	+	+	Pozná šest věcí ve svém okolí nebo v obrázkových knížkách (ukaz mi...)
	22	+	+	+	Zasouvá tři duté válečky do sebe
23	+	+	+	Ukáže pět částí těla na panence (oči, nos, ruce, nohy, vlasy)	
24	+-	-	+	Chápe pojem „více“ (chtělo by mít něčeho více)	
3. rok	25	+	+	+	Projevuje náznaky vlastnického myšlení („můj“, „mně“)
	26	+	+	+	Vloží kolečko, čtverec a trojúhelník do odpovídajících tvarů v desce
	27	+	+	+	Chápe význam číslice „jedna“ (podej mi jeden...)
	28	+	+	+	Přiřadí navzájem tři dvojice obrázků
	29	+	+	+	Nalezne dvě schované věci
	30	+	+	+	Na vyzvání ukáže šest částí panenky
	31	-	-	+-	Chápe předložky „na“ a „pod“
	32	+	+	+	Zná užitkovou hodnotu různých předmětů (Ukaž, co jíme, co si oblečeme...)
	33	+	+	+	Položí pět kostek do jedné řady
	34	+	-	+	Roztřídí kostky podle dvou barev (červená a modrá)
35		-	+	Ukáže na tu část těla, které se dotkla jiná osoba (dítě má přitom zavřené oči)	
36		+	+	Na vyzvání ukáže červenou, žlutou a modrou barvu	
4. rok	37		+	+	Zná funkci tří zobrazených předmětů (lžice, hřeben, hrnek)
	38		-	+	Počítá na prstech do dvou
	39			+	Sestaví skládací hlavolam se třemi až čtyřmi díly
	40			+	Přiřadí navzájem obrázkové kartičky se čtvercem a kruhem
	41			+	Postaví most ze tří kostek
	42			+	Rozumí: Co létá, jezdí nebo plave? (obrázky ryby, ptáčka, auta)
	43			+	Z magnetofonu pozná dva ze čtyř zvuků: auto, telefon, psací stroj, zvoneček
	44				Chápe význam číslice dvě: (Kolik je tu kostek?)
	45				Rozumí pojmům „větší“ a „menší“
	46				Složí obrázek psa rozstříhaný na tři části
	47				Označuje hluky z magnetofonu jako „hlasité“ nebo „tiché“
	48				Přiřadí navzájem čtyři geometrické tvary (kruh, čtverec, trojúhelník a šestiúhelník)

Jméno: Milan

narozen: červen 2009

Bydliště: Dětské centrum Sluníčko, Pekárkova 572/5, Liberec, 460 01

Datum: 1. 24. 4. 2012 2. 6. 9. 2012 3. 5. 2. 2013

Příloha č. 3 – Hodnocení psychomotorického vývoje: Michal

A. SEBEOBSLUHA – sociální vývoj

25.4. 7.9. 6.2.

1. rok	1	+	+	+	Dokáže sát a polykat
	2	+	+	+	Chytá si nožičky nebo si dává ručičku do úst
	3	+	+	+	Očekává, že bude zdviženo
	4	+	+	+	Reaguje na přerušení kontaktu
	5	+	+	+	Hraje si samo s hračkou tři minuty
	6	+	+	+	Nechá se obléknout bez odporu
	7	+	+	+	Pokouší se navázat kontakt a upoutat pozornost
	8	+	+	+	S pomocí pije z hrníčku nebo ze sklenice
	9	+	+	+	Žvýká potravu
	10	+	+	+	Jí za pomoci prstů
	11	+	+	+	Hraje si na schovávanou
	12	+	+	+	Reaguje na „NE“ nebo na „A DOST!“ ve třech ze čtyř situací
2. rok	13	+	+	+	Drží ručičky nahoře, aby pomohlo při oblékání
	14	+	+	+	Hraje si v přítomnosti ostatních dětí, ale ještě ne s nimi
	15	+	+	+	Se zájmem se na sebe dívá do zrcadla
	16	-	+	+	Dokáže se si svlékat ponožky, ale ještě si nedokáže zout boty
	17		+	+	Bez pomoci pije z hrníčku nebo ze sklenice
	18		+	+	Uposlechne dva ze tří jednoduchých příkazů
	19		+	+	Jí samostatně lžící, přičemž může trochu drobit a bryndat
	20		+	+	Mazlí se s panenkou nebo medvídkem
	21			+	Pomáhá při úklidu hraček
	22			+	Líbí se mu hra na honěnou
	23			-	Zůstane krátce u známých
	24			+	Svlékne se – rozepínání není nutné
3. rok	25			+	Vyhýbá se se jednoduchým nebezpečným místům (horká kamna apod.)
	26			+	Saje z plastické slámky
	27				Vyjadřuje slovy svá přání
	28				Osuší si ruce
	29				Na přání se podělí s ostatními
	30				Jí lžící a jen něco rozdrobí nebo vybryndá
	31				Dobrovolně si jde lehnout a odpočinout si
	32				Jí vidličkou, ale ještě se přitom trochu umaže
	33				Stáhne si kalhoty, když jde na toaletu
	34				Myje si ruce
	35				Hlásí, když potřebuje na toaletu – ve dne v noci
	36				Pokouší se pomáhat v domácnosti (např. zametání nebo utírání prachu)
4. rok	37				Oblékne si kabátek (zapínání není nutné)
	38				Poslouchá krátké příběhy
	39				Samostatně si přinese vodu k pití z kohoutku
	40				Chodí na toaletu (bez svlékání a oblékání, mytí...)
	41				Jí samostatně vidličkou a lžící a jen málo se pobryndá
	42				Hraje si samostatně s ostatními dětmi bez velkého dohadování
	43				Pije slámkou, aniž by ji přitom zlomilo
	44				Obléká si ponožky a obouvá se (nemusí zavazovat tkaničky)
	45				Čistí si zuby
	46				Snadno se odloučí od maminky
	47				Myje si obličej
	48				Hraje si tvůrčím způsobem a staví, aniž by ihned vše zničilo

B. JEMNÁ MOTORIKA

25.4. 7.9. 6.2.

1 rok	1	+	+	+	Drží ručičky otevřené nebo volně sevřené do pěsti
	2	+	+	+	Dívá se na ručičky a hraje si s prstíčky
	3	+	+	+	Krátce uchopí pevně chrastítko a pozoruje ho
	4	+	+	+	Uchopí a uvolní
	5	+	+	+	Vztahuje ruce po blízkých předmětech mimo jeho dosah
	6	+	+	+	Bere do ruky malé kuličky klešťovým úchopem (palcem a ukazováčkem)
	7	+	+	+	Vhazuje kostky do malé nádoby (hrníčku) a opět je vybírá ven
	8	+-	+	+	Obrací stránky v knížce
2. rok	9	+	+	+	Ukazováčkem se dokáže spolehlivě dotknout malých předmětů
	10	+	+	+	Drží pastelku účelně, ale nikoliv zcela správně
	11		+	+	Podle vzoru vhazuje kuličky do láhve (kuličky podává dítěti vedoucí cvičení)
	12		+	+	Otevírá krabičku
	13		-	+	Postaví věž ze tří kostek
	14		+-	+	Rozbalí zabalenu sladkost
	15			+	V knížce obrací stránky jednu po druhé
16			+	Navlékne tři korálky o průměru asi 24mm	
3. rok	17			+	Postaví věž ze šesti kostek
	18				Podle vzoru kreslí vodorovné a svislé čáry pastelkou
	19				Ze čtyř pokusů třikrát chytí kutálející se míč
	20				Staví z malých konstrukčních prvků (např. LEGO)
	21				Navlékne alespoň čtyři korálky o průměru asi 12mm
	22				Po předvedení přeloží jednou list papíru
	23				Správně drží pastelku
	24				Na stole vytvaruje váleček z modelovací hmoty
4. rok	25				Roztrhne papír
	26				Stříhá nůžkami, ovšem s námahou a nepřesně
	27				Omaluje kruh podle předlohy (nemusí být přesný)
	28				Vymalování
	29				Dokáže zacházet s nůžkami, ale nestříhá rovně
	30				Obtáhne předlohu kříže
	31				Pastelkou obtáhne předkreslené písmeno V nebo H
	32				Tluče (kladivem)
5. rok	33				Omaluje kříž podle předlohy
	34				Obratně používá hadr
	35				Tužkou obtahuje předlohu kosočtverce
	36				Otevře šroubovací uzávěry
	37				Podle předlohy nakreslí postavičku s hlavou, trupem a nohama
	38				Obkreslí čtverec
	39				Stříhá nůžkami podle čáry
	40				Pokouší se zavázat tkaničku (nemusí se podařit)

C. HRUBÁ MOTORIKA

25.4. 7.9. 6.2.

1 rok	1	+	+	+	V poloze na břišku zvedne krátce hlavičku nad podložku
	2	+	+	+	Vsedě udrží hlavičku rovně po dobu půl minuty
	3	+	+	+	Volně sedí po dobu několika sekund
	4	+	+	+	Převaluje a otáčí se
	5	+	+	+	Pohybuje se dopředu plazením a lezením
	6	+	+	+	Zvedá se do stoje
	7	+	+	+	Jde a přidržuje se nábytku
	8	+	+	+	Sedí rovně na malé židličce
2. rok	9	+	+	+	Krátce stojí bez opory
	10	+	+	+	Krátce jde samostatně
	11		+	+	Hodí nebo kopne do velkého míče (nemusí trefit cíl)
	12		+	+	Vstane ze sedu na podlaže, aniž by se muselo přidržet stěn nebo nábytku
	13		+	+	Samo se zaměstná
	14		+	+	S přidržováním stoupá po schodech (s přisouváním nohy)
3. rok	15			+	Dobře chodí a jen občas upadne
	16			+	Hraje si na bobečku, aniž by se muselo opírat o ruce
	17			+	Bez přidržování kopne vestoje silně do míče
	18				Leze po nábytku a překonává překážky
	19				Jde po schodech nahoru s držením (na každý schod šlápne jednou nohou)
	20				Jde ze schodů dolů s držením (na každý schod šlápne jednou nohou)
	21				Poskakuje s oběma nohama na jednom místě
	22				Po předvedení chodí po špičkách
4. rok	23				Vydrží stát jednu vteřinu na jedné noze bez přidržování
	24				Jezdí na tříkolce
	25				Chytne velký míč s ohnutými pažemi
	26				Přejde 3 m po špičkách
	27				Donese sklenici s vodou 3 m daleko
	28				Jde bez držení po schodech nahoru a dolů (s přisouváním nohy)
	29				Jde bez držení po schodech nahoru (na každý schod položí jednu nohu)
	30				Skočí snožmo 20 cm daleko
5. rok	31				Skočí oběma nohama z pohovky
	32				Poskakuje nebo skáče bez výměny odrazové plochy
	33				Poskakuje po jedné noze
	34				Jde bez držení po schodech nahoru a dolů (na každý schod položí jednu nohu)
	35				Vydrží stát na jedné noze 4 až 8 sekund
	36				Při chůzi vpřed pokládá jednu nohu před druhou systémem špička – pata
	37				Vyhazuje míč do výšky
	38				Vstane z lehu na zádech, aniž by se otáčelo nebo se opíralo o ruce
39				Pohybuje se podle hudby	
40				Ve dvou ze tří pokusů se tenisovým míčkem trefí ze 2 m do kruhu o průměru 25 cm	

D. ŘEČ

25.4. 7.9. 6.2.

1. rok	1	+	+	+	Spontánně „vrní“ nebo se směje při různých podnětech
	2	+	+	+	Reaguje úsměvem na hlasy
	3	+	+	+	Lokalizuje zvuky a otáčí hlavu za zvonečkem
	4	+	+	+	Vnímá náladu hlasu
	5	+	+	+	Před jídlem se zvyšuje jeho aktivita
	6	+	+	+	Hodně žvatlá
	7	+-	+-	+	Používá dvojité slabiky (např. ma-ma, da-da...)
	8	-	-	+	Šeptá
	9	+	+	+	Při hudbě brouká nebo výská
	10	+-	+	+	Přiměřeně reaguje na slova nebo gesta (např. mává při pá-pá)
	11	+-	+	+	Uposlechne jednoduchý příkaz (např. vezmi si míč)
	12	+-	+	+	Projevu přání ukázáním
2. rok	13	-	-	+	Napodobuje hluky z okolí
	14	-	-	+	Napodobuje dvě jednoduchá slova
	15	-	-	+	Na výzvu ukáže alespoň jednu část těla
	16	-	-	+	Má aktivní slovní zásobu dvou slov
	17		-	+	Ukáže na boty, oděv, hračky
	18		-	+	Má slovní zásobu o pěti slovech
	19		-	+	Na obrázcích ukáže na tři různé předměty
	20		-	+	Opakuje jednotlivá slova, která zaslechlo
	21			+	Na otázku, co by chtělo, projeví dvě přání
	22			-	Na dotaz jmenuje tři předměty z okolí
	23			+-	Použije větu o dvou slovech
	24			+	Prohlíží si obrázky
3. rok	25			-	Pojmenuje dvě činnosti
	26			-	Na otázku: „Jak se jmenuješ?“ uvede své jméno
	27				Pojmenuje čtyři až pět předvedených předmětů
	28				Rozlišuje „velký“ a „malý“
	29				Používá věty se třemi slovy
	30				Opakuje dvě čísla
	31				Pojmenuje deset používaných předmětů
	32				Používá „já“ nebo „můj“, „mně“
	33				Naslouchá vyprávění po dobu pěti minut
	34				Řekne své jméno a příjmení
35				Řekne větu o pěti slabikách (např. tady je auto)	
36				Z patnácti předmětů pojmenuje deset správně	
4. rok	37				Opakuje tři čísla
	38				Uvede své jméno a pohlaví
	39				Jmenuje pět zvířat
	40				Používá množné číslo
	41				Zařadí různé obrázky pod nadřazené pojmy „zvíře“, „hračka“, a „jídlo“
	42				Zazpívá jednoduchou písničku
	43				Klade otázku „proč?“
	44				Spontánně informuje o nedávných zážitcích
	45				Vyjadřuje pocity
	46				Mluví nenuceně a pokouší se o krátkou „konverzaci“
	47				Dokáže uvést dva protiklady (studený-horký, světlý-tmavý ...)
	48				Rádo poslouchá pohádky

E. MYŠLENÍ / vnímání

25.4. 7.9. 6.2.

1. rok	1	+	+	+	Sleduje pohyblivý objekt
	2	+	+	+	Poznává známé osoby
	3	+	+	+	Pozoruje předměty v okolí
	4	+	+	+	Sleduje kutálející se míč
	5	+	+	+	Reaguje na zmizení obličeje: hra na schovávanou (kuk!)
	6	+	+	+	Vytrvale se snaží něco získat
	7	+	+	+	Dívá se za lžičkou spadlou ze stolu
	8	+	+	+	Reaguje na vlastní obraz v zrcadle
	9	+	+	+	Přitáhne si hračku na provázku
	10	+	+	+	Odkryje látku, již je přikryta kostka
	11	+-	+-	+	Napodobuje bubnování paličkou
	12	+	+	+	Odstraní hrníček, aby nalezlo pod ním schovaný předmět
2. rok	13	+	+	+	Bouchá dvěma kostkami o sebe
	14	+-	+	+	Pokouší se napodobovat čmárání
	15	+-	+-	+	Vkládá velké předměty do desky s odpovídajícími otvory
	16	+-	+	+	Spontánně čmárá
	17		-	+	Ukáže čtyři části těla na panence
	18		-	+	Projevuje náznaky používání domácích předmětů
	19		-	+	Na vyzvání ukáže na dvě osoby
	20		-	+	Napodobuje bubnování dvěma paličkami
	21			+	Pozná šest věcí ve svém okolí nebo v obrázkových knížkách (ukaz mi...)
	22			+	Zasouvá tři duté válečky do sebe
	23			+	Ukáže pět částí těla na panence (oči, nos, ruce, nohy, vlasy)
	24			+-	Chápe pojem „více“ (chtělo by mít něčeho více)
3. rok	25			+	Projevuje náznaky vlastnického myšlení („můj“, „mně“)
	26			+-	Vloží kolečko, čtverec a trojúhelník do odpovídajících tvarů v desce
	27				Chápe význam číslce „jedna“ (podej mi jeden...)
	28				Přiřadí navzájem tři dvojice obrázků
	29				Nalezne dvě schované věci
	30				Na vyzvání ukáže šest částí panenky
	31				Chápe předložky „na“ a „pod“
	32				Zná užitkovou hodnotu různých předmětů (Ukaž, co jíme, co si oblečeme...)
	33				Položí pět kostek do jedné řady
	34				Roztřídí kostky podle dvou barev (červená a modrá)
	35				Ukáže na tu část těla, které se dotkla jiná osoba (dítě má přitom zavřené oči)
	36				Na vyzvání ukáže červenou, žlutou a modrou barvu
4. rok	37				Zná funkci tří zobrazených předmětů (lžice, hřeben, hrnek)
	38				Počítá na prstech do dvou
	39				Sestaví skládací hlavolam se třemi až čtyřmi díly
	40				Přiřadí navzájem obrázkové kartičky se čtvercem a kruhem
	41				Postaví most ze tří kostek
	42				Rozumí: Co létá, jezdí nebo plave? (obrázky ryby, ptáčka, auta)
	43				Z magnetofonu pozná dva ze čtyř zvuků: auto, telefon, psací stroj, zvoneček
	44				Chápe význam číslce dvě: (Kolik je tu kostek?)
	45				Rozumí pojmům „větší“ a „menší“
	46				Složí obrázek psa rozstříhaný na tři části
	47				Označuje hluky z magnetofonu jako „hlasité“ nebo „tiché“
	48				Přiřadí navzájem čtyři geometrické tvary (kruh, čtverec, trojúhelník a šestiúhelník)

Jméno: Michal

narozen: prosinec 2010

Bydliště: Dětské centrum Sluníčko, Pekárkova 572/5, Liberec, 460 01

Datum: 1. 25. 4. 2012 2. 7. 9. 2012 3. 6. 2. 2013

Příloha č. 4 – Hodnocení psychomotorického vývoje: Viktorie

A. SEBEOBSLUHA – sociální vývoj

26.4. 8.9. 7.2.

1. rok	1	+	+	+	Dokáže sát a polykat
	2	+	+	+	Chytá si nožičky nebo si dává ručičku do úst
	3	+	+	+	Očekává, že bude zdviženo
	4	+	+	+	Reaguje na přerušení kontaktu
	5	+	+	+	Hraje si samo s hračkou tři minuty
	6	+	+	+	Nechá se obléknout bez odporu
	7	+	+	+	Pokouší se navázat kontakt a upoutat pozornost
	8	+	+	+	S pomocí pije z hrníčku nebo ze sklenice
	9	+	+	+	Žvýká potravu
	10	+	+	+	Jí za pomoci prstů
	11	+	+	+	Hraje si na schovávanou
	12	+	+	+	Reaguje na „NE“ nebo na „A DOST!“ ve třech ze čtyř situací
2. rok	13	+	+	+	Drží ručičky nahoře, aby pomohlo při oblékání
	14	+	+	+	Hraje si v přítomnosti ostatních dětí, ale ještě ne s nimi
	15	+	+	+	Se zájmem se na sebe dívá do zrcadla
	16	-	+-	+	Dokáže se si svlékat ponožky, ale ještě si nedokáže zout boty
	17		+-	+	Bez pomoci pije z hrníčku nebo ze sklenice
	18		+-	+	Uposlechne dva ze tří jednoduchých příkazů
	19		+-	+	Jí samostatně lžící, přičemž může trochu drobit a bryndat
	20		+	+	Mazlí se s panenkou nebo medvídkem
	21			+	Pomáhá při úklidu hraček
	22			+	Líbí se mu hra na honěnou
	23			+-	Zůstane krátce u známých
	24			+	Svlékne se – rozepínání není nutné
3. rok	25			+	Vyhýbá se jednoduchým nebezpečným místům (horká kamna apod.)
	26				Saje z plastické slámkou
	27				Vyjadřuje slovy svá přání
	28				Osuší si ruce
	29				Na přání se podělí s ostatními
	30				Jí lžící a jen něco rozdrobí nebo vybryndá
	31				Dobrovolně si jde lehnout a odpočinout si
	32				Jí vidličkou, ale ještě se přitom trochu umaže
	33				Stáhne si kalhoty, když jde na toaletu
	34				Myje si ruce
	35				Hlásí, když potřebuje na toaletu – ve dne v noci
	36				Pokouší se pomáhat v domácnosti (např. zametání nebo utírání prachu)
4. rok	37				Oblékne si kabátek (zapínání není nutné)
	38				Poslouchá krátké příběhy
	39				Samostatně si přinese vodu k pití z kohoutku
	40				Chodí na toaletu (bez svlékání a oblékání, mytí...)
	41				Jí samostatně vidličkou a lžící a jen málo se pobryndá
	42				Hraje si samostatně s ostatními dětmi bez velkého dohadování
	43				Pije slámkou, aniž by ji přitom zlomilo
	44				Obléká si ponožky a obouvá se (nemusí zavazovat tkaničky)
	45				Čistí si zuby
	46				Snadno se odloučí od maminky
	47				Myje si obličej
	48				Hraje si tvůrčím způsobem a staví, aniž by ihned vše zničilo

B. JEMNÁ MOTORIKA

26.4. 8.9.7.2.

1 rok	1	+	+	+	Drží ručičky otevřené nebo volně sevřené do pěsti
	2	+	+	+	Dívá se na ručičky a hraje si s prstíčky
	3	+	+	+	Krátce uchopí pevně chrastítka a pozoruje ho
	4	+	+	+	Uchopí a uvolní
	5	+	+	+	Vztahuje ruce po blízkých předmětech mimo jeho dosah
	6	+	+	+	Bere do ruky malé kuličky klešťovým úchopem (palcem a ukazováčkem)
	7	+-	+	+	Vhazuje kostky do malé nádoby (hrníčku) a opět je vybírá ven
	8	+	+	+	Obrací stránky v knížce
2. rok	9	+	+	+	Ukazováčkem se dokáže spolehlivě dotknout malých předmětů
	10	+	+	+	Drží pastelku účelně, ale nikoliv zcela správně
	11		+	+	Podle vzoru vhazuje kuličky do láhve (kuličky podává dítěti vedoucí cvičení)
	12		+-	+	Otevírá krabíčku
	13		+-	+	Postaví věž ze tří kostek
	14			+	Rozbalí zabalenou sladkost
	15			-	V knížce obrací stránky jednu po druhé
	16			+	Navlékne tři korálky o průměru asi 24mm
3. rok	17			-	Postaví věž ze šesti kostek
	18				Podle vzoru kreslí vodorovné a svislé čáry pastelkou
	19				Ze čtyř pokusů třikrát chytí kutálející se míč
	20				Staví z malých konstrukčních prvků (např. LEGO)
	21				Navlékne alespoň čtyři korálky o průměru asi 12mm
	22				Po předvedení přeloží jednou list papíru
	23				Správně drží pastelku
	24				Na stole vytvaruje váleček z modelovací hmoty
4. rok	25				Roztrhne papír
	26				Stříhá nůžkami, ovšem s námahou a nepřesně
	27				Omaluje kruh podle předlohy (nemusí být přesný)
	28				Vymalování
	29				Dokáže zacházet s nůžkami, ale nestříhá rovně
	30				Obtáhne předlohu kříže
	31				Pastelkou obtáhne předkreslené písmeno V nebo H
	32				Tluče (kladivem)
5. rok	33				Omaluje kříž podle předlohy
	34				Obratně používá hadr
	35				Tužkou obtahuje předlohu kosočtverce
	36				Otevře šroubovací uzávěry
	37				Podle předlohy nakreslí postavičku s hlavou, trupem a nohama
	38				Obkreslí čtverec
	39				Stříhá nůžkami podle čáry
	40				Pokouší se zavázat tkaničku (nemusí se podařit)

C. HRUBÁ MOTORIKA

26.4. 8.9. 7.2.

1 rok	1	+	+	+	V poloze na břišku zvedne krátce hlavičku nad podložku
	2	+	+	+	Vsedě udrží hlavičku rovně po dobu půl minuty
	3	+	+	+	Volně sedí po dobu několika sekund
	4	+	+	+	Převaluje a otáčí se
	5	+	+	+	Pohybuje se dopředu plazením a lezením
	6	+	+	+	Zvedá se do stoje
	7	+	+	+	Jde a přidržuje se nábytku
	8	+	+	+	Sedí rovně na malé židličce
2. rok	9	+	+	+	Krátce stojí bez opory
	10	+	+	+	Krátce jde samostatně
	11		-	+	Hodí nebo kopne do velkého míče (nemusí trefit cíl)
	12		+	+	Vstane ze sedu na podlaže, aniž by se muselo přidržet stěn nebo nábytku
	13		+	+	Samo se zaměstná
	14			+	S přidržováním stoupá po schodech (s přisouváním nohy)
3. rok	15			+	Dobře chodí a jen občas upadne
	16			+	Hraje si na bobečku, aniž by se muselo opírat o ruce
	17			+	Bez přidržování kopne vestoje silně do míče
	18				Leze po nábytku a překonává překážky
	19				Jde po schodech nahoru s držením (na každý schod šlápne jednou nohou)
	20				Jde ze schodů dolů s držením (na každý schod šlápne jednou nohou)
	21				Poskakuje s oběma nohama na jednom místě
	22				Po předvedení chodí po špičkách
4. rok	23				Vydrží stát jednu vteřinu na jedné noze bez přidržování
	24				Jezdí na tříkolce
	25				Chytne velký míč s ohnutými pažemi
	26				Přejde 3 m po špičkách
	27				Donese sklenici s vodou 3 m daleko
	28				Jde bez držení po schodech nahoru a dolů (s přisouváním nohy)
	29				Jde bez držení po schodech nahoru (na každý schod položí jednu nohu)
	30				Skočí snožmo 20 cm daleko
5. rok	31				Skočí oběma nohama z pohovky
	32				Poskakuje nebo skáče bez výměny odrazové plochy
	33				Poskakuje po jedné noze
	34				Jde bez držení po schodech nahoru a dolů (na každý schod položí jednu nohu)
	35				Vydrží stát na jedné noze 4 až 8 sekund
	36				Při chůzi vpřed pokládá jednu nohu před druhou systémem špička – pata
	37				Vyhazuje míč do výšky
	38				Vstane z lehu na zádech, aniž by se otáčelo nebo se opíralo o ruce
5. rok	39				Pohybuje se podle hudby
	40				Ve dvou ze tří pokusů se tenisovým míčkem trefí ze 2 m do kruhu o průměru 25 cm

D. ŘEČ

26.4. 8.9. 7.2.

1. rok	1	+	+	+	Spontánně „vrní“ nebo se směje při různých podnětech
	2	+	+	+	Reaguje úsměvem na hlasy
	3	+	+	+	Lokalizuje zvuky a otáčí hlavu za zvonečkem
	4	+	+	+	Vnímá náladu hlasu
	5	+	+	+	Před jídlem se zvyšuje jeho aktivita
	6	+	+	+	Hodně žvatlá
	7	+	+	+	Používá dvojité slabiky (např. ma-ma, da-da...)
	8	-	-	+	Šeptá
	9	+	+	+	Při hudbě brouká nebo výská
	10	+-	+	+	Přiměřeně reaguje na slova nebo gesta (např. mává při pá-pá)
	11	+-	+-	+	Uposlechne jednoduchý příkaz (např. vezmi si míč)
	12	+	+	+	Projevu přání ukázáním
2. rok	13	-	+-	+	Napodobuje hluky z okolí
	14	+-	+	+	Napodobuje dvě jednoduchá slova
	15	-	+-	+	Na výzvu ukáže alespoň jednu část těla
	16	-	-	+	Má aktivní slovní zásobu dvou slov
	17		+-	+	Ukáže na boty, oděv, hračky
	18		+-	+	Má slovní zásobu o pěti slovech
	19		+-	+	Na obrázcích ukáže na tři různé předměty
	20		+-	+	Opakuje jednotlivá slova, která zaslechlo
	21			-	Na otázku, co by chtělo, projeví dvě přání
	22			+-	Na dotaz jmenuje tři předměty z okolí
	23			+-	Použije větu o dvou slovech
	24			+	Prohlíží si obrázky
3. rok	25			+-	Pojmenuje dvě činnosti
	26				Na otázku: „Jak se jmenuješ?“ uvede své jméno
	27				Pojmenuje čtyři až pět předvedených předmětů
	28				Rozlišuje „velký“ a „malý“
	29				Používá věty se třemi slovy
	30				Opakuje dvě čísla
	31				Pojmenuje deset používaných předmětů
	32				Používá „já“ nebo „můj“, „mně“
	33				Naslouchá vyprávění po dobu pěti minut
	34				Řekne své jméno a příjmení
35				Řekne větu o pěti slabikách (např. tady je auto)	
36				Z patnácti předmětů pojmenuje deset správně	
4. rok	37				Opakuje tři čísla
	38				Uvede své jméno a pohlaví
	39				Jmenuje pět zvířat
	40				Používá množné číslo
	41				Zařadí různé obrázky pod nadřazené pojmy „zvíře“, „hračka“, a „jídlo“
	42				Zazpívá jednoduchou písničku
	43				Klade otázku „proč?“
	44				Spontánně informuje o nedávných zážitcích
	45				Vyjadřuje pocity
	46				Mluví nenuceně a pokouší se o krátkou „konverzaci“
	47				Dokáže uvést dva protiklady (studený-horký, světlý-tmavý...)
	48				Rádo poslouchá pohádky

E. MYŠLENÍ/ vnímání

26.4. 8.9. 7.2.

1. rok	1	+	+	+	Sleduje pohyblivý objekt
	2	+	+	+	Poznává známé osoby
	3	+	+	+	Pozoruje předměty v okolí
	4	+	+	+	Sleduje kutálející se míč
	5	+	+	+	Reaguje na zmizení obličeje: hra na schovávanou (kuk!)
	6	+	+	+	Vytrvale se snaží něco získat
	7	+	+	+	Dívá se za lžičkou spadlou ze stolu
	8	+	+	+	Reaguje na vlastní obraz v zrcadle
	9	+	+	+	Přitáhne si hračku na provázku
	10	+	+	+	Odkryje látku, již je přikryta kostka
	11	+	+	+	Napodobuje bubnování paličkou
	12	+	+	+	Odstraní hrníček, aby našel pod ním schovaný předmět
2. rok	13	+	+	+	Bouchá dvěma kostkami o sebe
	14	-	+-	+	Pokouší se napodobovat čmárání
	15	-	+-	+	Vkládá velké předměty do desky s odpovídajícími otvory
	16	-	+-	+	Spontánně čmárá
	17		-	+	Ukáže čtyři části těla na panence
	18		-	+	Projevuje náznaky používání domácích předmětů
	19		-	+	Na vyzvání ukáže na dvě osoby
	20		+	+	Napodobuje bubnování dvěma paličkami
	21			+-	Poznává šest věcí ve svém okolí nebo v obrázkových knížkách (ukáž mi...)
	22			+	Zasouvá tři duté válečky do sebe
23			+	Ukáže pět částí těla na panence (oči, nos, ruce, nohy, vlasy)	
24			-	Chápe pojem „více“ (chtělo by mít něčeho více)	
3. rok	25			+	Projevuje náznaky vlastnického myšlení („můj“, „mně“)
	26				Vloží kolečko, čtverec a trojúhelník do odpovídajících tvarů v desce
	27				Chápe význam číslce „jedna“ (podej mi jeden...)
	28				Přihadí navzájem tři dvojice obrázků
	29				Nalezne dvě schované věci
	30				Na vyzvání ukáže šest částí panenky
	31				Chápe předložky „na“ a „pod“
	32				Zná užitkovou hodnotu různých předmětů (Ukaž, co jíme, co si oblečeme...)
	33				Položí pět kostek do jedné řady
	34				Roztřídí kostky podle dvou barev (červená a modrá)
35				Ukáže na tu část těla, které se dotkla jiná osoba (dítě má přitom zavřené oči)	
36				Na vyzvání ukáže červenou, žlutou a modrou barvu	
4. rok	37				Zná funkci tří zobrazených předmětů (lžice, hřeben, hrnek)
	38				Počítá na prstech do dvou
	39				Sestaví skládací hlavolam se třemi až čtyřmi díly
	40				Přihadí navzájem obrázkové kartičky se čtvercem a kruhem
	41				Postaví most ze tří kostek
	42				Rozumí: Co létá, jezdí nebo plave? (obrázky ryby, ptáčka, auta)
	43				Z magnetofonu pozná dva ze čtyř zvuků: auto, telefon, psací stroj, zvoneček
	44				Chápe význam číslce dvě: (Kolik je tu kostek?)
	45				Rozumí pojům „větší“ a „menší“
	46				Složí obrázek psa rozstříhaný na tři části
	47				Označuje hluky z magnetofonu jako „hlasité“ nebo „tiché“
	48				Přihadí navzájem čtyři geometrické tvary (kruh, čtverec, trojúhelník a šestiúhelník)

Jméno: Viktorie

narozena: leden 2011

Bydliště: Dětské centrum Sluníčko, Pekárkova 572/5, Liberec, 460 01

Datum: 1. 26. 4. 2012 2. 8. 9. 2012 3. 7. 2. 2013

Příloha č. 5 – Hodnocení psychomotorického vývoje: Radim

A. SEBEOBSLUHA – sociální vývoj

27.4.9.9. 8.2.

1. rok	1	+	+	+	Dokáže sát a polykat
	2	+	+	+	Chytá si nožičky nebo si dává ručičku do úst
	3	+	+	+	Očekává, že bude zdviženo
	4	+	+	+	Reaguje na přerušení kontaktu
	5	+	+	+	Hraje si samo s hračkou tři minuty
	6	+	+	+	Nechá se obléknout bez odporu
	7	+-	+	+	Pokouší se navázat kontakt a upoutat pozornost
	8	+	+	+	S pomocí pije z hrníčku nebo ze sklenice
	9	+	+	+	Žvýká potravu
	10	+	+	+	Jí za pomoci prstů
	11	+-	+	+	Hraje si na schovávanou
	12	+	+	+	Reaguje na „NE“ nebo na „A DOST!“ ve třech ze čtyř situací
2. rok	13	+-	+	+	Drží ručičky nahoře, aby pomohlo při oblékání
	14	+	+	+	Hraje si v přítomnosti ostatních dětí, ale ještě ne s nimi
	15	+	+	+	Se zájmem se na sebe dívá do zrcadla
	16	+	+	+	Dokáže se si svlékat ponožky, ale ještě si nedokáže zout boty
	17	+-	+	+	Bez pomoci pije z hrníčku nebo ze sklenice
	18	+-	+	+	Uposlechne dva ze tří jednoduchých příkazů
	19	-	+	+	Jí samostatně lžící, přičemž může trochu drobit a bryndat
	20	+-	+-	+	Mazlí se s panenkou nebo medvídkem
	21	+-	+	+	Pomáhá při úklidu hraček
	22	-	+	+	Líbí se mu hra na honěnou
	23	+-	+	+	Zůstane krátce u známých
	24		+-	+	Svlékne se – rozepínání není nutné
3. rok	25		-	+-	Vyhýbá se se jednoduchým nebezpečným místům (horká kamna apod.)
	26		-	+	Saje z plastické slámky
	27		-	+-	Vyjadřuje slovy svá přání
	28		-	+	Osuší si ruce
	29			+	Na přání se podělí s ostatními
	30			+	Jí lžící a jen něco rozdrobí nebo vybryndá
	31			+	Dobrovolně si jde lehnout a odpočinout si
	32			-	Jí vidličkou, ale ještě se přitom trochu umaže
	33			+	Stáhne si kalhoty, když jde na toaletu
	34				Myje si ruce
	35				Hlásí, když potřebuje na toaletu – ve dne v noci
	36				Pokouší se pomáhat v domácnosti (např. zametání nebo utírání prachu)
4. rok	37				Oblékne si kabátek (zapínání není nutné)
	38				Poslouchá krátké příběhy
	39				Samostatně si přinese vodu k pití z kohoutku
	40				Chodí na toaletu (bez svlékání a oblékání, mytí...)
	41				Jí samostatně vidličkou a lžící a jen málo se pobryndá
	42				Hraje si samostatně s ostatními dětmi bez velkého dohadování
	43				Pije slámkou, aniž by ji přitom zlomilo
	44				Obléká si ponožky a obouvá se (nemusí zavazovat tkaničky)
	45				Čistí si zuby
	46				Snadno se odloučí od maminky
	47				Myje si obličej
	48				Hraje si tvůrčím způsobem a staví, aniž by ihned vše zničilo

B. JEMNÁ MOTORIKA

27.4.9.9. 8.2.

1 rok	1	-	+	+	Drží ručičky otevřené nebo volně sevřené do pěsti
	2	+	+	+	Dívá se na ručičky a hraje si s prstíčky
	3	+	+	+	Krátce uchopí pevně chrastítka a pozoruje ho
	4	+	+	+	Uchopí a uvolní
	5	+	+	+	Vztahuje ruce po blízkých předmětech mimo jeho dosah
	6	+	+	+	Bere do ruky malé kuličky klešťovým úchopem (palcem a ukazováčkem)
	7	+	+	+	Vhazuje kostky do malé nádoby (hrníčku) a opět je vybírá ven
	8	+-	+-	+	Obrací stránky v knížce
2. rok	9	+	+	+	Ukazováčkem se dokáže spolehlivě dotknout malých předmětů
	10	+	+	+	Drží pastelku účelně, ale nikoliv zcela správně
	11	+	+	+	Podle vzoru vhazuje kuličky do láhve (kuličky podává dítěti vedoucí cvičení)
	12	+	+	+	Otevírá krabičku
	13	+	+	+	Postaví věž ze tří kostek
	14	+-	+-	+	Rozbalí zabalenou sladkost
	15	-	-	+-	V knížce obrací stránky jednu po druhé
	16	-	-	+	Navlékne tři korálky o průměru asi 24mm
3. rok	17		-	+-	Postaví věž ze šesti kostek
	18		-	+-	Podle vzoru kreslí vodorovné a svislé čáry pastelkou
	19		-	+	Ze čtyř pokusů třikrát chytí kutálející se míč
	20			+	Staví z malých konstrukčních prvků (např. LEGO)
	21			+	Navlékne alespoň čtyři korálky o průměru asi 12mm
	22			-	Po předvedení přeloží jednou list papíru
	23				Správně drží pastelku
	24				Na stole vytvaruje váleček z modelovací hmoty
4. rok	25				Roztrhne papír
	26				Stříhá nůžkami, ovšem s námahou a nepřesně
	27				Omaluje kruh podle předlohy (nemusí být přesný)
	28				Vymalování
	29				Dokáže zacházet s nůžkami, ale nestříhá rovně
	30				Obtáhne předlohu kříže
	31				Pastelkou obtáhne předkreslené písmeno V nebo H
	32				Tluče (kladivem)
5. rok	33				Omaluje kříž podle předlohy
	34				Obratně používá hadr
	35				Tužkou obtahuje předlohu kosočtverce
	36				Otevře šroubovací uzávěry
	37				Podle předlohy nakreslí postavičku s hlavou, trupem a nohama
	38				Obkreslí čtverec
	39				Stříhá nůžkami podle čáry
	40				Pokouší se zavázat tkaničku (nemusí se podařit)

C. HRUBÁ MOTORIKA

27.4. 9.9. 8.2.

1 rok	1	+	+	+	V poloze na břišku zvedne krátce hlavičku nad podložku
	2	+	+	+	Vsedě udrží hlavičku rovně po dobu půl minuty
	3	+	+	+	Volně sedí po dobu několika sekund
	4	+	+	+	Převaluje a otáčí se
	5	+	+	+	Pohybuje se dopředu plazením a lezením
	6	+	+	+	Zvedá se do stoje
	7	+	+	+	Jde a přidržuje se nábytku
	8	+-	+	+	Sedí rovně na malé židličce
2. rok	9	+	+	+	Krátce stojí bez opory
	10	+	+	+	Krátce jde samostatně
	11	+-	+	+	Hodí nebo kopne do velkého míče (nemusí trefit cíl)
	12	+	+	+	Vstane ze sedu na podlaze, aniž by se muselo přidržet stěn nebo nábytku
	13	+	+	+	Samo se zaměstná
	14	+	+	+	S přidržováním stoupá po schodech (s přisouváním nohy)
3. rok	15	-	+-	+-	Dobře chodí a jen občas upadne
	16	+	+	+	Hraje si na bobečku, aniž by se muselo opírat o ruce
	17		+	+	Bez přidržování kopne vestoje silně do míče
	18		+	+	Leze po nábytku a překonává překážky
	19		+	+	Jde po schodech nahoru s držením (na každý schod šlápne jednou nohou)
	20			+	Jde ze schodů dolů s držením (na každý schod šlápne jednou nohou)
	21			+-	Poskakuje s oběma nohama na jednom místě
	22			-	Po předvedení chodí po špičkách
4. rok	23				Vydrží stát jednu vteřinu na jedné noze bez přidržování
	24				Jezdí na tříkolce
	25				Chytne velký míč s ohnutými pažemi
	26				Přejde 3 m po špičkách
	27				Donese sklenici s vodou 3 m daleko
	28				Jde bez držení po schodech nahoru a dolů (s přisouváním nohy)
	29				Jde bez držení po schodech nahoru (na každý schod položí jednu nohu)
	30				Skočí snožmo 20 cm daleko
5. rok	31				Skočí oběma nohama z pohovky
	32				Poskakuje nebo skáče bez výměny odrazové plochy
	33				Poskakuje po jedné noze
	34				Jde bez držení po schodech nahoru a dolů (na každý schod položí jednu nohu)
	35				Vydrží stát na jedné noze 4 až 8 sekund
	36				Při chůzi vpřed pokládá jednu nohu před druhou systémem špička – pata
	37				Vyhazuje míč do výšky
	38				Vstane z lehu na zádech, aniž by se otáčelo nebo se opíralo o ruce
5. rok	39				Pohybuje se podle hudby
	40				Ve dvou ze tří pokusů se tenisovým míčkem trefí ze 2 m do kruhu o průměru 25 cm

D. ŘEČ

27.4. 9.9. 8.2.

1. rok	1	+ -	+	+	Spontánně „vrní“ nebo se směje při různých podnětech
	2	+	+	+	Reaguje úsměvem na hlasy
	3	+	+	+	Lokalizuje zvuky a otáčí hlavu za zvonečkem
	4	+ -	+	+	Vnímá náladu hlasu
	5	-	-	+	Před jídlem se zvyšuje jeho aktivita
	6	-	+	+	Hodně žvatlá
	7	-	+ -	+	Používá dvojité slabiky (např. ma-ma, da-da...)
	8	-	+ -	+	Šeptá
	9	+ -	+	+	Při hudbě brouká nebo výská
	10	+ -	+	+	Přiměřeně reaguje na slova nebo gesta (např. mává při pá-pá)
	11	+	+	+	Uposlechne jednoduchý příkaz (např. vezmi si míč)
	12	+ -	+	+	Projevu přání ukázáním
2. rok	13	-	+	+	Napodobuje hluky z okolí
	14	-	+	+	Napodobuje dvě jednoduchá slova
	15	-	+	+	Na výzvu ukáže alespoň jednu část těla
	16	-	-	+	Má aktivní slovní zásobu dvou slov
	17	-	+ -	+	Ukáže na boty, oděv, hračky
	18	-	-	+	Má slovní zásobu o pěti slovech
	19	-	-	+	Na obrázcích ukáže na tři různé předměty
	20	-	-	+	Opakuje jednotlivá slova, která zaslechlo
	21	+ -	-	+	Na otázku, co by chtělo, projeví dvě přání
	22	-	-	+ -	Na dotaz jmenuje tři předměty z okolí
	23	-	-	+	Použije větu o dvou slovech
	24		+	+	Prohlíží si obrázky
3. rok	25		-	+	Pojmenuje dvě činnosti
	26		-	+	Na otázku: „Jak se jmenuješ?“ uvede své jméno
	27		-	+ -	Pojmenuje čtyři až pět předvedených předmětů
	28		-	-	Rozlišuje „velký“ a „malý“
	29			-	Používá věty se třemi slovy
	30			+ -	Opakuje dvě čísla
	31			+ -	Pojmenuje deset používaných předmětů
	32			+ -	Používá „já“ nebo „můj“, „mně“
	33			+	Naslouchá vyprávění po dobu pěti minut
	34				Řekne své jméno a příjmení
	35				Řekne větu o pěti slabikách (např. tady je auto)
	36				Z patnácti předmětů pojmenuje deset správně
4. rok	37				Opakuje tři čísla
	38				Uvede své jméno a pohlaví
	39				Jmenuje pět zvířat
	40				Používá množné číslo
	41				Zařadí různé obrázky pod nadřazené pojmy „zvíře“, „hračka“, a „jídlo“
	42				Zazpívá jednoduchou písničku
	43				Klade otázku „proč?“
	44				Spontánně informuje o nedávných zážitcích
	45				Vyjadřuje pocity
	46				Mluví nenuceně a pokouší se o krátkou „konverzaci“
	47				Dokáže uvést dva protiklady (studený-horký, světlý-tmavý...)
	48				Rádo poslouchá pohádky

E. MYŠLENÍ/ vnímání

27.4. 9.9. 8.2.

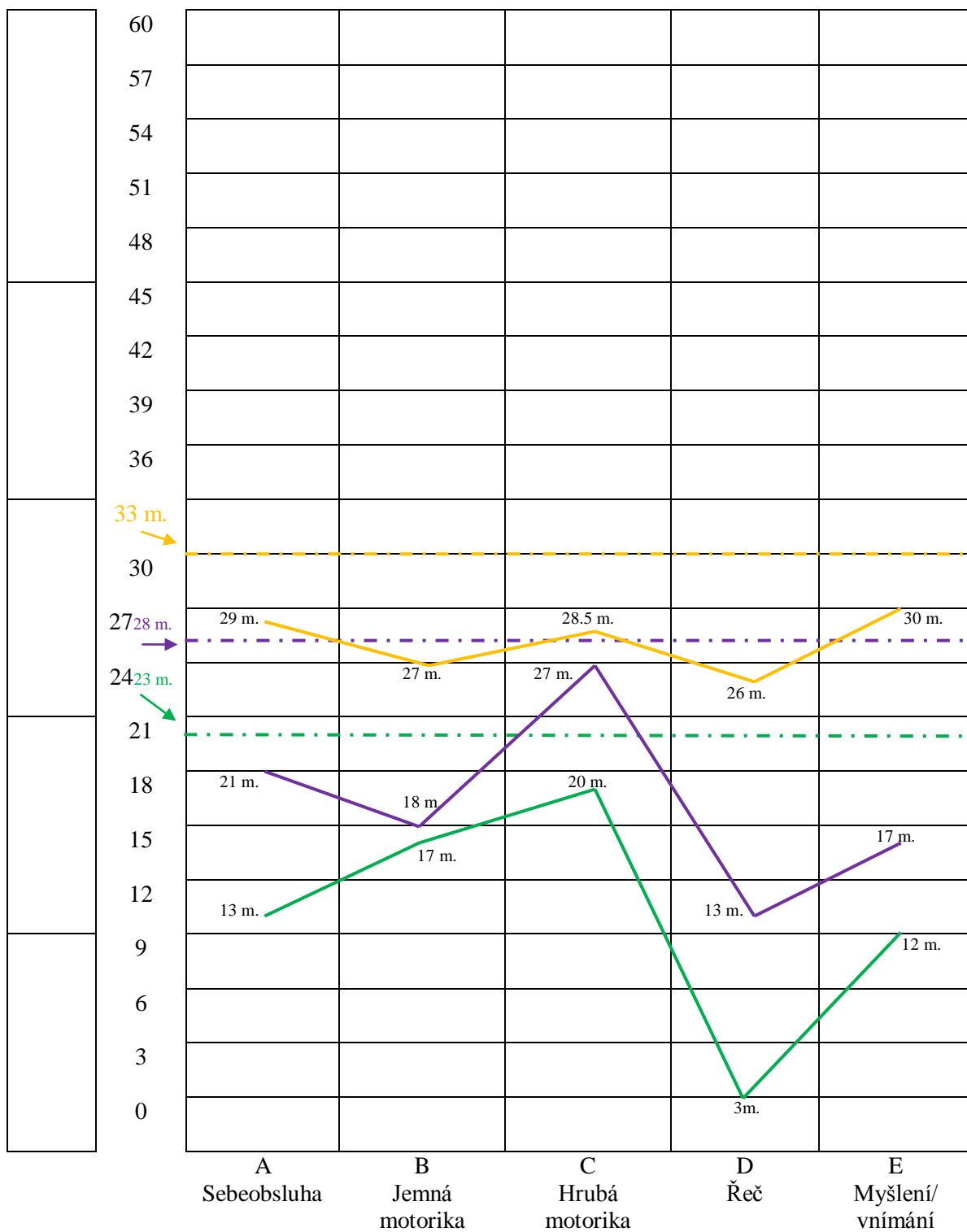
1. rok	1	+	+	+	Sleduje pohyblivý objekt
	2	+	+	+	Poznává známé osoby
	3	+	+	+	Pozoruje předměty v okolí
	4	+	+	+	Sleduje kutálející se míč
	5	+	+	+	Reaguje na zmizení obličeje: hra na schovávanou (kuk!)
	6	+-	+	+	Vytrvale se snaží něco získat
	7	+	+	+	Dívá se za lžičkou spadlou ze stolu
	8	+-	+	+	Reaguje na vlastní obraz v zrcadle
	9	+	+	+	Přitáhne si hračku na provázku
	10	+	+	+	Odkryje látku, již je přikryta kostka
	11	+	+	+	Napodobuje bubnování paličkou
	12	+	+	+	Odstraní hrníček, aby našel pod ním schovaný předmět
2. rok	13	+	+	+	Bouchá dvěma kostkami o sebe
	14	+-	+	+	Pokouší se napodobovat čmárání
	15	-	+-	+	Vkládá velké předměty do desky s odpovídajícími otvory
	16	+-	+	+	Spontánně čmárá
	17	-	-	+	Ukáže čtyři části těla na panence
	18	-	-	+-	Projevuje náznaky používání domácích předmětů
	19	-	-	+	Na vyzvání ukáže na dvě osoby
	20	-	+-	+	Napodobuje bubnování dvěma paličkami
	21	-	-	+	Pozná šest věcí ve svém okolí nebo v obrázkových knížkách (ukaz mi...)
	22	+	+	+	Zasouvá tři duté válečky do sebe
	23	-	-	+	Ukáže pět částí těla na panence (oči, nos, ruce, nohy, vlasy)
	24		-	+	Chápe pojem „více“ (chtělo by mít něčeho více)
3. rok	25		+	+	Projevuje náznaky vlastnického myšlení („můj“, „mně“)
	26		+-	+	Vloží kolečko, čtverec a trojúhelník do odpovídajících tvarů v desce
	27		-	+	Chápe význam číslce „jedna“ (podej mi jeden...)
	28		-	+-	Přiřadí navzájem tři dvojice obrázků
	29			+	Nalezne dvě schované věci
	30			+	Na vyzvání ukáže šest částí panenky
	31			-	Chápe předložky „na“ a „pod“
	32			+	Zná užitkovou hodnotu různých předmětů (Ukaž, co jíme, co si oblečeme...)
	33			+	Položí pět kostek do jedné řady
	34				Roztřídí kostky podle dvou barev (červená a modrá)
	35				Ukáže na tu část těla, které se dotkla jiná osoba (dítě má přitom zavřené oči)
	36				Na vyzvání ukáže červenou, žlutou a modrou barvu
4. rok	37				Zná funkci tří zobrazených předmětů (lžice, hřeben, hrnek)
	38				Počítá na prstech do dvou
	39				Sestaví skládací hlavolam se třemi až čtyřmi díly
	40				Přiřadí navzájem obrázkové kartičky se čtvercem a kruhem
	41				Postaví most ze tří kostek
	42				Rozumí: Co létá, jezdí nebo plave? (obrázky ryby, ptáčka, auta)
	43				Z magnetofonu pozná dva ze čtyř zvuků: auto, telefon, psací stroj, zvoneček
	44				Chápe význam číslce dvě: (Kolik je tu kostek?)
	45				Rozumí pojmům „větší“ a „menší“
	46				Složí obrázek psa rozstříhaný na tři části
	47				Označuje hluky z magnetofonu jako „hlasité“ nebo „tiché“
	48				Přiřadí navzájem čtyři geometrické tvary (kruh, čtverec, trojúhelník a šestiúhelník)

Jméno: Radim

narozen: duben 2010

Bydliště: Dětské centrum Sluníčko, Pekárkova 572/5, Liberec, 460 01

Datum: 1. 27. 4. 2012 2. 9. 9. 2012 3. 8. 2. 2013

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Bc. Martina Janderová
Katedra:	Ústav speciálněpedagogických studií
Vedoucí práce:	Mgr. Petra Jurkovičová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2013

Název práce:	Psychomotorický vývoj dítěte od narození do 3 let vyrůstající v ústavní péči
Název v angličtině:	Psychomotor development of children from birth to 3 years old growing up in care
Anotace práce:	<p>Hlavním cílem této diplomové práce je popsat a zhodnotit psychomotorický vývoj u dětí ve věku do 3 let, vyrůstajících v ústavním zařízení. V teoretické části popisujeme oblast rodiny, její historii, výchovné styly, rodinu s postiženým dítětem. Dále problematiku ústavních zařízení, jejich historii a jejich výhody a nevýhody, a v neposlední řadě také psychomotorický vývoj dětí od početí do 3 let věku, tedy období prenatální, novorozenecké, kojenecké a batolecí.</p> <p>Praktická část je věnována kazuistikám dětí ve věku do 3 let, které vyrůstají v ústavním zařízení.</p>
Klíčová slova:	Rodina, psychomotorický vývoj, prenatální období, novorozenecké období, kojenecké období, batolecí období, ústavní zařízení pro děti do 3 let, Dětské centrum Sluníčko
Anotace v angličtině:	<p>The main objective of this thesis is to describe and evaluate psychomotor development of children under the age of 3 years , growing up in an institution. In theoretical sections describe areas of family, its history, educational styles , families with a disabled child. Furthermore, the issue of institutions , their history and their advantages and disadvantages , and last but not least, the psychomotor development of children from conception to age 3 , that is the prenatal, neonatal, infant and toddler .</p> <p>The practical part is devoted to case reports of children under</p>

	the age of 3 years old , growing up in an institution.
Klíčová slova v angličtině:	Family, psychomotor development, prenatal period, the neonatal period, infancy, toddler period, institutional care for children up to 3 years, Sunshine Children's Center
Přílohy vázané v práci:	0
Přílohy vázané mimo práci:	Počet příloh: 5 Příloha č. 1: Hodnocení psychomotorického vývoje - David Příloha č. 2: Hodnocení psychomotorického vývoje - Milan Příloha č. 3: Hodnocení psychomotorického vývoje - Michal Příloha č. 4: Hodnocení psychomotorického vývoje - Viktorie Příloha č. 5: Hodnocení psychomotorického vývoje - Radim
Rozsah práce:	99
Jazyk práce:	Český jazyk